

# NIEUWSBRIEF • RECHTSPRAAK EUROPA



## Inhoud

In deze nieuwsbrief vindt u de volgende onderwerpen:

(Door op het onderwerp te klikken komt u direct bij de uitspraken op het betreffende rechtsgebied.)

|                                                           |    |
|-----------------------------------------------------------|----|
| Inhoud.....                                               | 1  |
| Leeswijzer.....                                           | 4  |
| Deel I – Rechtspraak.....                                 | 5  |
| Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers..... | 5  |
| Asiel, migratie en Unieburgerschap.....                   | 9  |
| Belastingen.....                                          | 16 |
| Belastingen, accijns.....                                 | 18 |
| Belastingen, btw.....                                     | 18 |
| Belastingen, douane en tariefindeling.....                | 20 |
| Belastingen, vennootschapsbelasting.....                  | 22 |
| Beroepskwalificaties.....                                 | 23 |
| Brexit.....                                               | 24 |
| Civil.....                                                | 24 |
| Consumenten.....                                          | 25 |
| COVID-19.....                                             | 28 |
| Detentie, politiebehandeling en politieonderzoek.....     | 29 |
| Diensten, elektronische communicatiediensten.....         | 31 |
| Digitalisering en social media.....                       | 33 |
| Discriminatie.....                                        | 35 |
| Eigendomsrecht.....                                       | 35 |

**Maandelijks overzicht van de rechtspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU).**

**De Nieuwsbrief Rechtspraak Europa is een samenvoeging van de Nieuwsbrief Rechtspraak Europa (Marc de Werd/Hof Amsterdam) en de GCE-nieuwsbrief (Joanne Bik/LBVR).**

**Kernredactie: Joanne Bik, Doeke Kingma, Mariëlle Leenaers. Vaste medewerkers: Roel Andrea, Jos Beckers, Anouk Biersteker, Anne-Marie ten Bosch, Cleo Dermout, Stefan Flipse, Stella van Gennip, Nicolien Keereweert, Nadine Laatsch, Suus Pesch, Charlotte Roseboom, Chris Sillen, Nynke Veenstra en Bonita van Vliet.**

Rechtspraak Europa komt tot stand door een samenwerkingsverband tussen het Gerechtshof Amsterdam en het Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak (LBVR), en wordt gepubliceerd op de website van de rechtspraak en op MKO (alleen intern). Het archief is te raadplegen op [rechtspraak.nl](https://rechtspraak.nl).

Rechtspraak Europa rechtstreeks ontvangen? Stuur een mail naar [RechtspraakEuropa@rechtspraak.nl](mailto:RechtspraakEuropa@rechtspraak.nl) om te worden toegevoegd aan de verzendlijst.

|                                                                 |    |
|-----------------------------------------------------------------|----|
| Energiemarkt .....                                              | 35 |
| Europese subsidies .....                                        | 36 |
| Familieleven en familierecht .....                              | 37 |
| Financiële markt en diensten, EMU, Bankenunie .....             | 38 |
| GBVB – Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid ..... | 38 |
| Gewasbeschermingsmiddelen .....                                 | 38 |
| Gezondheid, geneesmiddelen en etikettering .....                | 39 |
| Godsdienstvrijheid .....                                        | 40 |
| Grondrechten (Handvest) en EVRM, algemeen .....                 | 40 |
| Handel en anti-dumping .....                                    | 41 |
| Huiselijk geweld en geweld tegen vrouwen .....                  | 42 |
| IE - Intellectuele eigendom .....                               | 43 |
| Institutioneel .....                                            | 45 |
| IPR .....                                                       | 46 |
| Landbouw en visserij .....                                      | 47 |
| LHBT-rechten .....                                              | 51 |
| Luchtvaart .....                                                | 52 |
| Mededinging .....                                               | 53 |
| Milieu, natuur, duurzame energie .....                          | 56 |
| Ne bis in idem .....                                            | 59 |
| Onderwijs .....                                                 | 60 |
| Overlevering en uitlevering .....                               | 60 |
| Prejudiciële procedure HvJ .....                                | 62 |
| Privacy en persoonsgegevens .....                               | 62 |
| Procesrecht en recht op eerlijk proces .....                    | 68 |
| Procesrecht en recht op eerlijk proces – bestuursrecht .....    | 68 |
| Procesrecht en recht op eerlijk proces – civiel recht .....     | 69 |
| Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht .....       | 70 |
| Recht op voorziening in recht .....                             | 76 |
| Rechtsstaat en rechterlijke macht .....                         | 76 |
| Recht op leven .....                                            | 78 |
| Staatssteun .....                                               | 79 |
| Strafrecht .....                                                | 80 |
| Terrorisme en witwassen .....                                   | 82 |
| Toegang tot documenten .....                                    | 82 |
| Verkiezingen en kiesrecht .....                                 | 84 |
| Vervoer en reizen .....                                         | 84 |
| Vrij verkeer .....                                              | 85 |

|                                                  |    |
|--------------------------------------------------|----|
| Vrijheid van meningsuiting en persvrijheid ..... | 86 |
| Vrijheid van vereniging .....                    | 88 |
| Vrijheid van verplaatsing .....                  | 89 |
| <br>                                             |    |
| Deel II – Algemeen .....                         | 90 |
| Algemeen.....                                    | 90 |
| Cursus en opleiding .....                        | 90 |
| Nieuwsbrieven .....                              | 92 |
| NL zaken bij het HvJEU.....                      | 93 |
| NL prejudiciële verwijzingen .....               | 93 |
| NL zaken bij het EHRM .....                      | 94 |
| Verzoeken Protocol no. 16 EVRM.....              | 94 |

### Leeswijzer

De redactie heeft ervoor gekozen om de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU) en het Gerecht per rubriek gezamenlijk aan te bieden. De toenemende vervlechting van het EU recht en het EVRM sinds het Verdrag van Lissabon (2009) is met name zichtbaar op het terrein van de grondrechtenbescherming. Deze ontwikkeling naar een Europees ius commune maakt dat beide kenbronnen in een juridische casus gelijktijdig relevant kunnen zijn. De redactie wil aldus recht doen aan die Europese realiteit.

- Om sneller te scrollen: klik op tweede icoon van boven “bladwijzers”, de index blijft dan in de linkerkolom staan.
- De nieuwsbrief is ingedeeld in alfabetisch gerangschikte onderwerpen.
- Prejudiciële verwijzingen bevatten een link naar de verwijzingsuitspraak op de website van het ECER. Voor de samenvattingen wordt gebruik gemaakt van de samenvattingen van ECER. Als de verwijzing nog niet beschikbaar is verwijst de link, voorzien van een \* naar de algemene pagina van ECER.

### Volledigheid en selectiecriteria

- Voor wat betreft de Europese uitspraken streeft de redactie ernaar een volledig overzicht te geven van de voor Nederland relevante uitspraken.
- Alle prejudiciële verwijzingen uit alle lidstaten worden opgenomen in de nieuwsbrief.
- De Nederlandse uitspraken die in de nieuwsbrief staan, worden opgenomen omdat er een blog over is of omdat iemand de redactie heeft gewezen op een bepaalde uitspraak. Het overzicht van de Nederlandse jurisprudentie is dus niet volledig. Signalering van een relevante Nederlandse uitspraak wordt zeer op prijs gesteld.
- De redactie houdt ontwikkelingen bij via Twitter, Legal Intelligence etc. Uiteraard is dit overzicht niet volledig. Datzelfde geldt voor opleidingen, literatuur en noten bij arresten. Ook hiervoor geldt dat signalering door lezers op prijs wordt gesteld.

### Deel I – Rechtspraak

#### Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers

**HvJ – ARREST – 15 juni 2023 – zaak C-411/22 – Thermalhotel Fontana – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2023:490 – [persbericht](#) – geen conclusie – [arrest](#)**

**Vrij verkeer werknemers – COVID-19 – Verplichte isolatie – Doorbetalen loon – Vergoeding - Begrip “prestatie bij ziekte” - Verordening (EU) nr. 492/2011 - Verordening (EG) nr. 883/2004 - Artikel 45 VWEU**

Verzoeker heeft een hotel in Oostenrijk. Meerdere werknemers zijn positief getest op COVID-19. Hij heeft dit gemeld aan de Oostenrijkse gezondheidsautoriteit, die de betrokken werknemers echter, omdat zij in Slovenië of Hongarije woonden, geen isolatie heeft opgelegd. De Sloveense en Hongaarse autoriteiten hebben vervolgens gelast dat de werknemers gedurende bepaalde perioden in hun woonplaatsen in Slovenië respectievelijk Hongarije in isolatie zouden worden geplaatst. Verzoeker heeft gedurende deze isolatieperioden het loon aan de betrokken werknemers doorbetaald. Hij heeft verzocht om vergoeding voor het inkomensverlies. Deze verzoeken zijn ongegrond verklaard, omdat er volgens de rechter in geval van door buitenlandse autoriteiten gelaste isolatiemaatregelen geen rechten aan de Oostenrijkse wet (EpiG) kunnen worden ontleend. Verzoeker trekt in twijfel of deze uitlegging verenigbaar is met het beginsel van het vrije verkeer van werknemers in de zin van artikel 45 VWEU en verordening 883/2004.

De vraag is o.a. of een vergoeding die aan werknemers verschuldigd is voor financiële nadelen wegens de belemmering van hun beroepswerkzaamheden en die in eerste instantie door de werkgever aan de werknemers moet worden betaald, een prestatie bij ziekte is in de zin van artikel 3, lid 1, onder a), van verordening 883/2004.

Het Hof oordeelt dat het vrije verkeer van werknemers in de weg staat aan de wetgeving van een lidstaat die de vergoeding afhankelijk stelt van het opleggen van een isolatiemaatregel door de eigen administratieve autoriteiten. Dergelijke wetgeving kan aanleiding geven tot indirecte discriminatie van migrerende werknemers.

*Hof: Artikel 3, lid 1, onder a), van verordening (EG) nr. 883/2004 moet aldus worden uitgelegd dat de door de staat gefinancierde vergoeding die aan werknemers verschuldigd is voor de financiële nadelen die zij ondervinden doordat hun beroepswerkzaamheden worden belemmerd gedurende hun isolatie als personen die COVID-19 hebben of vermoedelijk COVID-19 hebben, of die mogelijk besmettelijk zijn, geen „prestatie bij ziekte” in de zin van deze bepaling is en dus niet binnen de werkingssfeer van die verordening valt.*

*Artikel 45 VWEU en artikel 7 van verordening (EU) nr. 492/2011 verzetten zich tegen een regeling van een lidstaat op grond waarvan de toekenning van een vergoeding voor het inkomensverlies dat werknemers lijden ten gevolge van een isolatiemaatregel die wordt opgelegd wegens een positieve COVID-19-test, afhankelijk wordt gesteld van de voorwaarde dat de isolatiemaatregel door een autoriteit van die lidstaat op grond van die regeling wordt opgelegd.*

 EU-Hof: vergoeding aan werknemers wegens Covid-19-isolatiemaatregelen vormt geen prestatie bij ziekte ([ECER](#))

**HvJ – ARREST – 15 juni 2023 – zaak C-132/22 – Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca – Italië – ECLI:EU:C:2023:489 – geen conclusie – [arrest](#)**

**Vrij verkeer van werknemers - Beroepservaring in andere lidstaat - Nationale ranglijsten voor docenten - Artikel 45 VWEU - Verordening (EU) nr. 492/2011**

Beroep tot nietigverklaring van een ministerieel besluit dat de procedure voor het opstellen van nationale ranglijsten van docenten aan hogescholen voor kunst, muziek en dans regelt. De regeling wordt betwist voor zover het, voor de toelating tot die procedure, niet toestaat dat de gevraagde beroepservaring van ten minste drie jaar ook kan zijn verworven aan instellingen van hetzelfde niveau in andere lidstaten.

De vraag is onder meer of artikel 45, leden 1 en 2, VWEU en artikel 3, lid 1, onder b), van verordening nr. 492/2011 in de weg staan aan een nationale regeling volgens welke voor deelneming aan de procedure voor opnemings in de ranglijsten die worden opgesteld met het oog op het sluiten van onderwijsovereenkomsten voor onbepaalde en bepaalde tijd met Italiaanse instellingen, uitsluitend de beroepservaring in aanmerking wordt genomen die de kandidaten bij deze nationale instellingen hebben verworven, en niet eveneens die welke zij hebben verworven bij instellingen van hetzelfde niveau in andere Europese landen.

*Hof: Artikel 45 VWEU en artikel 3, lid 1, onder b), van verordening (EU) nr. 492/2011 verzetten zich tegen een nationale regeling die bepaalt dat uitsluitend kandidaten die een zekere beroepservaring hebben opgedaan in de nationale instellingen voor hoger kunst-, muziek- en dansonderwijs, toegelaten kunnen worden tot een procedure voor inschrijving op de lijsten die zijn opgesteld voor de werving van personeel voor deze instellingen middels arbeidsovereenkomsten voor bepaalde en onbepaalde tijd, zodat voor de toelating tot deze procedure geen rekening kan worden gehouden met de in andere lidstaten opgedane beroepservaring.*

**HvJ – ARREST – 22 juni 2023 – zaak C-427/21 – ALB FILS KLINIKEN – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:505 – geen conclusie – arrest**

### **Detachering - Overplaatsing van personeel – Tewerkstelling van werknemers – Zeggenschap van een derde - Richtlijn 2008/104/EG**

Partijen twisten over verzoekers verplichting om zijn contractueel overeengekomen arbeidsprestatie permanent bij een derde te verrichten, nadat zijn takenpakket naar deze derde is verplaatst.

Zijn bepalingen over uitzendarbeid in richtlijn 2008/104 van toepassing wanneer een werknemer permanent onder de zeggenschap van een derde wordt geplaatst en taken voor die derde uitvoert? Mogen gevallen van “overplaatsing van personeel” buiten nationale beschermingsbepalingen bij terbeschikkingstelling van werknemers worden geplaatst?

*Hof: Artikel 1, lid 1, gelezen in samenhang met artikel 3, lid 1, onder b) tot en met e), van richtlijn 2008/104/EG moet aldus worden uitgelegd dat deze richtlijn niet van toepassing is op een situatie waarin de taken van een werknemer door de werkgever definitief worden overgedragen aan een derde onderneming, en deze werknemer, wiens arbeidsverhouding met die werkgever blijft bestaan omdat hij gebruik heeft gemaakt van zijn recht van verzet tegen de overgang van zijn arbeidsverhouding op de derde onderneming, op verzoek van die werkgever verplicht kan zijn om de arbeid die contractueel is overeengekomen permanent bij de derde onderneming te verrichten en in dat kader vakinhoudelijk en organisatorisch onder de zeggenschap van deze laatste kan vallen.*

**HvJ – CONCLUSIE A-G ĆAPETA – 8 juni 2023 – zaak C-218/22 – Comune di Copertino – Italië – ECLI:EU:C:2023:465 – persbericht – conclusie**

### **Arbeidstijd - Uitbetaling niet opgenomen vakantiedagen - Richtlijn 2003/88/EG**

Verzoeker heeft vrijwillig ontslag genomen nadat hij het minimale aantal bijdragejaren had bereikt. Hij heeft de maximumleeftijd voor het ontstaan van het recht op pensioen dus niet afgewacht, maar heeft besloten om vrijwillig uit dienst te treden op het ogenblik waarop hij op grond van zijn aantal bijdragejaren met pensioen kon gaan. Bijgevolg valt zijn situatie onder de gevallen waarop het verbod op uitbetaling wegens de noodzaak van beheersing van de overheidsuitgaven van toepassing is. Deze uitlegging, waarmee de verwijzende rechter het niet eens is, lijkt af te wijken van de uitlegging die het Hof ter zake heeft gegeven. Met name het arrest job-medium (C-233/20), lijkt de uitzonderingen op de uitbetaling van niet-opgenomen vakantie te beperken. De vraag is o.a. of richtlijn 2003/88 in de weg staat aan een nationale regeling die wegens de noodzaak van beheersing van de overheidsuitgaven en organisatorische eisen van de publieke werkgever

voorziet in een verbod op uitbetaling van vakantiedagen in geval van vrijwillig ontslag van een werknemer in overheidsdienst.

Volgens de A-G kunnen lidstaten de uitbetaling van aan het einde van het dienstverband niet-opgenomen jaarlijkse vakantie met behoud van loon beperken. Onder bepaalde voorwaarden kunnen zij eisen stellen om werknemers met het oog op de bescherming van hun gezondheid aan te moedigen hun jaarlijkse verlof op te nemen.

*A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 7 van richtlijn 2003/88/EG staat niet in de weg aan een nationale wettelijke regeling die niet toestaat dat aan het einde van het dienstverband niet-opgenomen jaarlijkse vakantie met behoud van loon wordt uitbetaald, voor zover*

- het verbod om een financiële vergoeding te eisen niet ziet op het recht op jaarlijkse vakantie dat is verworven in het referentiejaar waarin het dienstverband wordt beëindigd,*
- de werknemer in de voorgaande referentie jaren en ook tijdens de minimale overdrachtsperiode de gelegenheid had de jaarlijkse vakantie met behoud van loon op te nemen,*
- de werkgever de werknemer heeft aangemoedigd om de jaarlijkse vakantie met behoud van loon op te nemen,*
- de werkgever de werknemer heeft meegedeeld dat niet-opgenomen jaarlijkse vakantie met behoud van loon niet kan worden gecumuleerd om op het moment van beëindiging van het dienstverband te worden ingeruild voor een financiële vergoeding.*

*Artikel 7, lid 2, van richtlijn 2003/88 vereist dat de werkgever aantoont dat hij de werknemer in staat heeft gesteld en heeft aangemoedigd om de vakantie op te nemen, dat hij hem heeft meegedeeld dat de vakantie niet zal kunnen worden uitbetaald op het moment van beëindiging van het dienstverband en dat de werknemer er niettemin voor heeft gekozen de jaarlijkse vakantie niet op te nemen.*

*Indien de werkgever dit heeft nagelaten, moet aan de werknemer een vergoeding worden betaald.*

**HvJ – CONCLUSIE A-G RICHARD DE LA TOUR – 22 juni 2023 – zaak C-422/22 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Toruniu – Polen – ECLI:EU:C:2023:512 – [conclusie](#)**

**Intrekking A1-verklaring – Pensioeninstantie – Overlegprocedure- Verordening (EG) nr. 883/2004 - Verordening (EG) nr. 987/2009**

De zaak gaat over een besluit waarbij op grond van verordening 987/2009 en verordening 883/2004 een A1-verklaring is ingetrokken door de pensioeninstantie.

De vraag is o.a. of een orgaan dat op eigen initiatief, zonder verzoek van een andere betrokken lidstaat, een A1-verklaring intrekt, verplicht moet zijn met het bevoegde orgaan van de andere lidstaat overeenstemming te bereiken over de verzekeringsdekking volgens regels die analoog zijn aan de regels van de artikelen 6 en 16 van verordening 987/2009, en te bepalen op welk moment de overlegprocedure moet worden ingeleid.

*A-G geeft het Hof in overweging: De artikelen 5, 6 en 16 enerzijds en de artikelen 2 en 20 anderzijds van verordening (EG) nr. 987/2009, moeten aldus worden uitgelegd dat:*

- een orgaan dat naar aanleiding van een op eigen initiatief uitgevoerde verificatie heeft vastgesteld dat het ten onrechte een A1-verklaring heeft afgegeven, deze verklaring kan intrekken zonder dat het voorafgaand daaraan een dialoog- en bemiddelingsprocedure met de bevoegde organen van de betrokken lidstaten hoeft in te leiden om de toepasselijke wetgeving vast te stellen.*
- Dit orgaan is echter verplicht om de bevoegde organen van de betrokken lidstaten zo spoedig mogelijk in kennis te stellen van zijn intrekkingsbesluit.*

### **PREJUDICIËLE VERWIJZING – Spanje – 20 januari 2023 (ECER 15.6.2023) – C-196/23 – Fogasa**

#### **Beëindiging arbeidsovereenkomst – Pensionering werkgever – Collectief ontslag - Richtlijn 98/59/EG**

Verzoekende partijen zijn op de hoogte gebracht van de beëindiging van de arbeidsovereenkomst wegens pensionering van de werkgever, verweerder. Deze pensionering betekende de beëindiging van 54 overeenkomsten, waaronder die van de verzoekende partijen. De verzoekende partijen hebben een vordering ingediend tegen verweerder, deze vordering werd verworpen.

De vraag is of een wettelijke regeling die niet voorziet in een raadplegingsperiode in het geval van beëindiging van een groter aantal arbeidsovereenkomsten dan bedoeld in artikel 1 van richtlijn 98/59/EG, naar aanleiding van de pensionering van de werkgever, verenigbaar is met artikel 2 van deze richtlijn.

### **PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 24 april 2023 (ECER 23.6.2023) – C-284/23 - Haus Jacobus**

#### **Ontslagbescherming bij zwangerschap – Beroepstermijn – Opzegging arbeidsovereenkomst - Richtlijn 92/85/EEG**

Verzoekster werkte sinds 1 augustus 2022 als verpleeghulp met een arbeidsovereenkomst voor één jaar voor verweerder. Verweerder heeft deze overeenkomst bij brief van 6 oktober 2022 per 21 oktober 2022 opgezegd. Op 9 november 2022 bleek dat verzoekster zeven weken zwanger was en zij heeft verweerder hiervan op 10 november 2022 in kennis gesteld. Vervolgens heeft zij (bij brief van 13 december 2022) bij de arbeidsrechter in eerste aanleg beroep ingesteld tegen het ontslag van 7 oktober 2022 ondanks een bestaande zwangerschap.

De vraag is of een vrouw die als zwangere bijzondere ontslagbescherming geniet, beroep moet instellen binnen de gestelde termijn in de nationale wet inzake ontslagbescherming om voor die ontslagbescherming in aanmerking te komen.

### **EHRM factsheets en case-law guide**

- [Trade union rights](#)
- [Work-related rights](#)
- [Legal professional privilege](#)
- [Slavery, servitude and forced labour](#)
- [Surveillance at workplace](#)
- [Guide on Article 4 ECHR on prohibition of slavery and forced labour](#)

### **WIKI**

- [Wiki Coördinatieverordeningen 1408 71 en 883 2004 en de bijbehorende toepassingsverordeningen](#)

### Asiel, migratie en Unieburgerschap

**EHRM – ARREST – 22 juni 2023 - X. t. Ierland – [persbericht](#) – [arrest](#) - [23851/20](#) - [24360/20](#) - ECLI:CE:ECHR:2023:0622JUD002385120**

#### **Afwijzing kinderbijslag vanwege ontbreken legale verblijfsstatus moeder – Artikel 14 EVRM - Geen schending**

Beide klaagsters kregen kinderen in Ierland en deden aanvragen voor kinderbijslag. Deze werden afgewezen omdat de klaagsters nog geen legale verblijfsstatus hadden. Vanaf het moment dat de klaagsters legale verblijfsstatussen verkregen, werd de kinderbijslag toegekend.

Het Hof oordeelt dat de verblijfsstatus van de klaagsters op het moment dat ze voor het eerst kinderbijslag hadden aangevraagd niet voldoende vergelijkbaar was met die van ouders die al een legale verblijfsstatus in Ierland hadden. Van discriminatie is dan ook geen sprake. Het Hof herhaalt dat het ingezetenschapsvereiste acceptabel is om te bepalen wie aanspraak kan maken op kinderbijslag.

Het Hof concludeert dat geen sprake is van een schending van artikel 14 EVRM (discriminatieverbod) in samenhang met artikel 1 van Protocol nr. 1 (bescherming van eigendom).

**EHRM – ARREST – 22 juni 2023 – Poklikayew t. Polen – [persbericht](#) – [arrest](#) – [1103/16](#) - ECLI:CE:ECHR:2023:0622JUD000110316**

#### **Uitzetting vreemdelingen – Gevaar nationale veiligheid - Procedurele waarborgen – Inzagerecht - Artikel 1, Zevende Protocol EVRM - Schending**

Klager is een Belarussisch staatsburger en woont gedurende zes jaar in Polen, wanneer hij een bericht krijgt dat hij zal worden uitgezet. De grond voor uitzetting is dat hij al jarenlang samenwerkt met de Belarussische geheime dienst en dat hij op Pools grondgebied operaties zou hebben uitgevoerd, hij is een gevaar voor het land, de nationale veiligheid of de openbare orde. Enkele stukken uit zijn dossier worden als geheim geclassificeerd. Zijn verblijfsvergunning wordt ingetrokken. Hij krijgt een onmiddellijk geldend inreisverbod van vijf jaar voor de Schengenzone. Het door klager ingestelde beroep, hoger beroep en cassatie worden afgewezen. Zijn advocaat krijgt geen inzage in het geheime gedeelte van het dossier. De rechters oordelen dat de in het geheime gedeelte van het dossier staande informatie voldoende is om de uitzetting in stand te houden.

Klager betoogt dat artikel 6 en 13 EVRM zijn geschonden. Het EHRM beoordeelt de kwestie aan de hand van artikel 1, Zevende Protocol EVRM, inhoudende de procedurele waarborgen omtrent de uitzetting van vreemdelingen.

Uit eerdere jurisprudentie blijkt dat immigranten die worden uitgezet het recht hebben op toegang tot en inzage in de stukken op grond waarvan de autoriteiten baseren dat de immigrant een gevaar vormt voor de nationale veiligheid. Ook moeten ze een voldoende effectieve mogelijkheid krijgen om in beroep te gaan tegen de uitzetting en beschermd zijn tegen willekeur.

In onderhavige zaak is de zeer beperkte toegang tot het dossier niet gerechtvaardigd. Er zijn voorts onvoldoende maatregelen getroffen om tegenwicht te bieden aan de beperkingen. Klager kreeg slechts heel algemene informatie over de beschuldigingen tegen hem en uit de stukken die hij kon inzien bleken geen specifieke handelingen op grond waarvan hij als een gevaar voor de nationale veiligheid kon worden aangemerkt. Ook is hem niet verteld dat de geheime stukken in het dossier door een advocaat met de benodigde veiligheidsmachtiging konden worden ingezien. De omstandigheid dat klager al was uitgezet maakte het heel moeilijk om zijn zaak te bepleiten. De omstandigheid dat de eindbeslissing is genomen door een hoge onafhankelijke rechterlijke autoriteit, is onvoldoende om tegenwicht te bieden aan de beperkingen van zijn procedurele rechten. Het EHRM komt tot de conclusie dat artikel 1, Zevende Protocol EVRM is geschonden.

### **EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 25 mei 2023 - Iquioussen t. Frankrijk – persbericht - beslissing - 37550/22 - ECLI:CE:ECHR:2023:0525DEC003755022**

#### **Verzoek niet-ontvankelijkheid – Vrijwillige uitreis naar België – Uitputting rechtsmiddelen – Artikel 3, 6, 8, 9, 10, 13 EVRM**

Klager heeft de Marokkaanse nationaliteit en verblijft sinds zijn geboorte legaal in Frankrijk. Er werd een bevel tot intrekking van zijn verblijfsrecht uitgevaardigd en zijn verwijdering werd bevolen. Klager reisde vervolgens naar België en is door de Belgische autoriteiten uitgezet naar Marokko. Zijn uitzetting naar Marokko zou hem hebben blootgesteld aan een risico op behandeling in strijd met artikel 3 EVRM. Tevens beroept klager zich op artikel 6, 8, 9, 10 en 13 van het EVRM.

Het Hof is van oordeel dat de klachten onder artikel 3 en 8 van het EVRM geen betrekking kunnen hebben op de Franse autoriteiten nu de verdachte vrijwillig naar België is gegaan en door de Belgische autoriteiten is bepaald dat hij naar Marokko moet worden uitgezet. Gelet daarop is ook de klacht op grond van artikel 13 EVRM, in samenhang met artikel 8, ongegrond. Ten aanzien van artikel 9 en 10 EVRM is het Hof van oordeel dat klager nog niet alle nationale rechtsmiddelen met betrekking tot de herziening van het ministeriële besluit tot verwijdering en intrekking van zijn verblijfsrecht heeft uitgeput. De klachten vallen ook niet onder de reikwijdte van artikel 6 EVRM. Klager is niet-ontvankelijk in zijn verzoek.

### **HvJ – ARREST – 22 juni 2023 – zaak C-459/20 – Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid – Nederland – Rechtbank Den Haag – ECLI:EU:C:2023:499 – conclusie – arrest**

#### **Kind met Nederlandse nationaliteit dat nooit in EU is geweest - Unieburger - Afgeleid verblijfsrecht voor de moeder? - Chavez-Vilchez - Artikel 20 VWEU**

Een kind met een Nederlandse vader en een Thaise moeder heeft de Nederlandse nationaliteit, maar is in Thailand geboren en heeft altijd in Thailand gewoond. Hij is vanaf zijn geboorte verzorgd en opgevoed door zijn grootmoeder (moederszijde). De moeder is na de geboorte teruggekeerd naar Nederland en heeft het kind enkele malen bezocht in Thailand. Het kind, thans 10 jaar oud, is nooit in de Europese Unie geweest. De moeder en de vader hadden gezamenlijk het ouderlijk gezag over het kind, maar sinds hun echtscheiding in 2020 heeft de moeder het eenhoofdig gezag. De Rechtbank Den Haag vraagt of de moeder een afgeleid verblijfsrecht in de EU kan ontlenen aan de Nederlandse nationaliteit van het kind (in het licht van de Chavez Vilchez rechtspraak van het Hof van Justitie).

*Hof: Artikel 20 VWEU moet aldus worden uitgelegd dat de omstandigheid dat een minderjarig kind dat als burger van de Europese Unie de nationaliteit van een lidstaat bezit, sinds zijn geboorte buiten het grondgebied van die lidstaat woont en nooit op het grondgebied van de Unie heeft verbleven, niet uitsluit dat een van zijn ouders, een derdelander van wie dit kind afhankelijk is, in aanmerking komt voor een afgeleid verblijfsrecht op grond van dat artikel, voor zover vaststaat dat dit kind samen met die ouder het grondgebied van de lidstaat waarvan het de nationaliteit bezit, zal binnenkomen en er zal verblijven.*

*Artikel 20 VWEU moet aldus worden uitgelegd dat een lidstaat waarbij een aanvraag voor een afgeleid verblijfsrecht is ingediend door een derdelander wiens minderjarige kind als burger van de Europese Unie de nationaliteit van die lidstaat bezit, van hem afhankelijk is en sinds zijn geboorte in het derde land woont zonder ooit op het grondgebied van de Unie te hebben verbleven, deze aanvraag niet kan afwijzen op grond dat de verhuizing naar die lidstaat die uit de uitoefening door dit kind van zijn aan het Unieburgerschap verbonden rechten kan voortvloeien, niet in het daadwerkelijke of aannemelijke belang van dat kind is.*

*Artikel 20 VWEU moet aldus worden uitgelegd dat de betrokken lidstaat bij de beoordeling van de vraag of een minderjarig kind, dat een burger van de Europese Unie is, afhankelijk is van zijn ouder, die derdelander is, rekening moet houden met alle relevante omstandigheden, zonder dat het in dit verband doorslaggevend kan worden geacht dat de ouder die derdelander is, niet altijd de dagelijkse zorg voor dat kind op zich heeft genomen maar inmiddels het eenhoofdig gezag*

*over dat kind heeft, of dat de andere ouder, een burger van de Unie, de dagelijkse daadwerkelijke zorg voor dat kind op zich zou kunnen nemen.*

**HvJ – ARREST – 22 juni 2023 – gevoegde zaken C-711/21 en C-712/21 – Belgische Staat – – België – ECLI:EU:C:2023:503 – conclusie – arrest**

**Vluchtelingenstatus – Internationale bescherming - Terugkeerbesluit - Onbevoegdheid  
HvJ - Richtlijn 2008/115/EG - Richtlijn 2005/85/EG**

Verzoekster heeft hoger beroep ingesteld tegen een terugkeerbesluit. De rechter in eerste aanleg heeft het beroep verworpen.

De Belgische Raad van State vraagt of een rechterlijke instantie die de wettigheid van terugkeerbesluiten van afgewezen asielzoekers toetst, rekening kan houden met wijzigingen in het familie- en gezinsleven van de verzoekers en/of hun gezondheidstoestand (na het afwijzingsbesluit).

De vraag is o.a. of de rechter bij wie beroep is ingesteld tegen een terugkeerbesluit dat is vastgesteld na afwijzing van een verzoek om internationale bescherming, bij de beoordeling van de wettigheid van het terugkeerbesluit enkel rekening mag houden met de wijzigingen in de omstandigheden die een weerslag van betekenis kunnen hebben op de beoordeling van de situatie, die zich hebben voorgedaan voordat de procedure inzake internationale bescherming is beëindigd.

*Hof: De door de Raad van State (België) bij beslissingen van 4 november 2021 ingediende verzoeken om een prejudiciële beslissing zijn niet-ontvankelijk.*

**HvJ – ARREST – 22 juni 2023 – zaak C-823/21 – Commissie / Hongarije – ECLI:EU:C:2023:504 – persbericht – geen conclusie – arrest**

**Asiel – Voorafgaande intentieverklaring in derde land - Richtlijn 2013/32/EU - Artikel 18  
Handvest EU**

Volgens de asielregeling die in Hongarije is ingevoerd in 2020, moeten alle personen die in Hongarije asiel willen aanvragen, op enkele uitzonderingen na, eerst een intentieverklaring indienen bij de Hongaarse ambassade in Belgrado of Kiev, en is het pas na een positief antwoord op deze verklaring en de afgifte van een inreisvergunning mogelijk om toegang te krijgen tot de procedure inzake internationale bescherming. Volgens de Europese Commissie schendt deze regeling het EU-recht (richtlijn 2013/32, uitgelegd in het licht van artikel 18 van het Handvest).

Hongarije heeft de mogelijkheid om een asielverzoek in te dienen onnodig belemmerd. Door de mogelijkheid om een verzoek om internationale bescherming afhankelijk te stellen van de voorafgaande indiening van een intentieverklaring bij een ambassade in een derde land, is Hongarije zijn verplichtingen uit hoofde van het EU-recht niet nagekomen.

*Hof: Door de mogelijkheid voor bepaalde derdelanders of staatlozen die zich op het grondgebied van Hongarije of aan de grenzen van deze lidstaat bevinden, om een verzoek om internationale bescherming te doen afhankelijk te stellen van de voorwaarde dat eerst een intentieverklaring bij een Hongaarse ambassade in een derde land wordt afgelegd en er een reisdocument wordt verstrekt waarmee zij het Hongaarse grondgebied kunnen binnenkomen, is Hongarije de verplichtingen niet nagekomen die op deze lidstaat rusten krachtens artikel 6 van richtlijn 2013/32/EU.*

**HvJ – ARREST – 29 juni 2023 – gevoegde zaken C-829/21 en C-129/22 - Stad Frankfurt am Main – ECLI:EU:C:2023:525 - conclusie – arrest**

### **Status van langdurig ingezetenen onderdanen van derde landen – Meer dan zes jaar afwezig van eerste lidstaat - Richtlijn 2003/109/EG**

De Duitse immigratiedienst heeft geweigerd om T.E.'s verblijfsvergunning te verlengen en om R.U., haar minderjarige kind, een verblijfsvergunning af te geven (zaak C-829/21) alsook om E.F.'s verblijfsvergunning te verlengen (zaak C-129/22), op grond dat T.E. en E.F. hun in Italië toegekende status van langdurig ingezetenen onderdaan van een derde land hebben verloren omdat zij meer dan zes jaar afwezig zijn geweest van het grondgebied van die lidstaat.

De vraag is o.a. welke datum in een procedure voor de verlenging van een verblijfsvergunning in een andere lidstaat dan die welke de status van langdurig ingezetene heeft toegekend, relevant is voor de beoordeling van de vraag of de betrokkene die status bezit.

*Hof: Richtlijn 2003/109/EG moet aldus worden uitgelegd dat een lidstaat de verlenging van een verblijfsvergunning die hij overeenkomstig de bepalingen van hoofdstuk III van deze richtlijn, heeft verstrekt aan een onderdaan van een derde land, kan weigeren op basis van de in artikel 9, lid 4, tweede alinea, van die richtlijn, bedoelde grond dat deze onderdaan, aangezien hij meer dan zes jaar afwezig is geweest van het grondgebied van de lidstaat die hem de status van langdurig ingezetene heeft toegekend, en de laatstgenoemde lidstaat geen gebruik heeft gemaakt van de in artikel 9, lid 4, derde alinea, van die richtlijn, zoals gewijzigd, geboden mogelijkheid, het recht op deze status in die lidstaat heeft verloren, op voorwaarde dat de termijn van zes jaar uiterlijk op de datum van indiening van de aanvraag tot verlenging van die vergunning is verstreken en deze onderdaan vooraf is verzocht om het bewijs te leveren dat hij zich binnen die termijn eventueel op dat grondgebied heeft bevonden.*

*Artikel 9, lid 4, tweede alinea, en artikel 22, lid 1, onder b), van richtlijn 2003/109, moeten aldus worden uitgelegd dat de tweede lidstaat deze bepalingen naar behoren in nationaal recht omzet wanneer hij daaraan uitvoering geeft door middel van twee verschillende voorschriften, waarbij in het eerste voorschrift de in artikel 9, lid 4, tweede alinea, van deze richtlijn, zoals gewijzigd, bedoelde grond voor het verlies van het recht op de status van langdurig ingezetene is opgenomen, en het tweede voorschrift bepaalt dat een verblijfsvergunning die is afgegeven overeenkomstig de bepalingen van hoofdstuk III van die richtlijn, zoals gewijzigd, moet worden ingetrokken indien de betrokken onderdaan van een derde land zijn recht op de status van langdurig ingezetene heeft verloren in de lidstaat die deze status heeft toegekend, zonder dat dit voorschrift concreet verwijst naar een van de in artikel 9 van die richtlijn, zoals gewijzigd, genoemde gronden voor het verlies van dat recht.*

*Artikel 15, lid 4, tweede alinea, van richtlijn 2003/109, moet aldus worden uitgelegd dat de lidstaat waarin de onderdaan van een derde land een verblijfsvergunning overeenkomstig de bepalingen van hoofdstuk III van deze richtlijn, zoals gewijzigd, of de verlenging van een dergelijke vergunning heeft aangevraagd, deze aanvraag niet kan afwijzen op grond dat deze derdelander bij zijn aanvraag geen bewijsstukken heeft gevoegd waaruit blijkt dat hij over passende huisvesting beschikt, wanneer deze lidstaat aan deze bepaling geen uitvoering heeft gegeven.*

**HvJ – ARREST – 29 juni 2023 – C-756/21 - International Protection Appeals Tribunal e.a. – Ierland - ECLI:EU:C:2023:523 - conclusie - arrest**

**Subsidiaire bescherming – Minimumnormen - Algemene geloofwaardigheid –  
Procedurale autonomie van de lidstaten – Geestelijke gezondheidsproblemen -  
Doeltreffendheidsbeginsel – Redelijke termijn – Gevolgen eventuele niet-naleving -  
Richtlijn 2004/83/EG**

Het verzoek is ingediend in het kader van een hogere voorziening die X, een onderdaan van een derde land, heeft ingesteld tegen de beslissing waarbij zijn beroepen tegen de beslissingen tot afwijzing van zijn verzoeken om asiel en subsidiaire bescherming werden afgewezen. De High Court (nationale rechter in tweede aanleg, Ierland) stelt zeven prejudiciële vragen die draaien rond drie kwesties, waarvan de eerste betrekking heeft op de omvang van de verplichting tot samenwerking van de beslissingsautoriteit met de persoon die om internationale bescherming verzoekt en de gevolgen van een eventuele niet-nakoming van die verplichting, de tweede op de gevolgen van het niet nemen van beslissingen over verzoeken om asiel en internationale bescherming binnen een redelijke termijn en de derde op de gevolgen voor de algemene geloofwaardigheid van een verzoeker van een leugenachtige verklaring in zijn oorspronkelijke verzoek, die hij achteraf bij de eerste gelegenheid heeft toegelicht en vervolgens ingetrokken.

*Hof: Artikel 4, lid 1, van richtlijn 2004/83/EG moet aldus worden uitgelegd dat:*

- *de in deze bepaling neergelegde samenwerkingsplicht van de beslissingsautoriteit verlangt dat zij, ten eerste, nauwkeurige en actuele informatie verzamelt over alle relevante feiten betreffende de algemene situatie in het land van herkomst van een persoon die om asiel en internationale bescherming verzoekt en, ten tweede, een gerechtelijk-geneeskundig deskundigenonderzoek naar diens geestelijke gezondheid laat verrichten wanneer er sprake is van aanwijzingen voor geestelijke gezondheidsproblemen die het gevolg kunnen zijn van een traumatische gebeurtenis die zich in dat land van herkomst heeft voorgedaan en het gebruik van een dergelijk deskundigenonderzoek noodzakelijk of relevant blijkt om te beoordelen welke internationale bescherming de verzoeker werkelijk nodig heeft, op voorwaarde dat de wijze waarop van een dergelijk deskundigenonderzoek wordt gebruikgemaakt, in overeenstemming is met, met name, de door het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie gewaarborgde grondrechten;*
- *de vaststelling, in het kader van de verrichting van een rechterlijke toetsing in tweede aanleg als bepaald in het nationale recht, dat de in die bepaling neergelegde samenwerkingsplicht niet is nagekomen, op zich niet hoeft te leiden tot de vernietiging van de beslissing waarbij het beroep tegen een besluit tot afwijzing van een verzoek om internationale bescherming is afgewezen, aangezien de verzoeker om internationale bescherming kan worden verplicht om aan te tonen dat de beslissing tot verwerping van het beroep anders had kunnen zijn zonder een dergelijke niet-nakoming.*

*Het Unierecht, en met name artikel 23, lid 2, en artikel 39, lid 4, van richtlijn 2005/85/EG moet aldus worden uitgelegd dat*

- *de termijnen die zijn verstreken tussen, enerzijds, de indiening van het asielverzoek en, anderzijds, de vaststelling van de beslissingen van de beslissingsautoriteit en van de bevoegde rechter in eerste aanleg, niet kunnen worden gerechtvaardigd door nationale wetswijzigingen die zich in de loop van die termijnen hebben voorgedaan, en*
- *het onredelijke karakter van een van deze beide termijnen op zich en bij gebreke van enige aanwijzing dat de te lange duur van de administratieve of gerechtelijke procedure de uitkomst van het geding heeft beïnvloed, de vernietiging van de beslissing van de bevoegde rechter in eerste aanleg niet kan rechtvaardigen.*

*Artikel 4, lid 5, onder e), van richtlijn 2004/83 moet aldus worden uitgelegd dat een valse verklaring in het oorspronkelijke verzoek om internationale bescherming, die door de asielzoeker bij de eerste gelegenheid is toegelicht en ingetrokken, op zichzelf er niet aan in de weg staat dat komt vast te staan dat de verzoeker in grote lijnen als geloofwaardig kan worden beschouwd in de zin van die bepaling.*

**HvJ – CONCLUSIE A-G PIKAMÄE – 8 juni 2023 – zaak C-125/22 – Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid – Nederland – Rechtbank Den Haag – ECLI:EU:C:2023:469 – conclusie**

### **Subsidiaire bescherming – Boordelingskader – Verbod op refoulement - Richtlijn 2011/95/EU**

Eisers en hun zes minderjarige kinderen zijn afkomstig uit Libië en hebben een verzoek om internationale bescherming ingediend in Nederland. Het geschil spitst zich toe op de vraag of zij aanspraak kunnen maken op subsidiaire bescherming zoals is geregeld in de EU-Kwalificatierichtlijn. Eisers hebben hun verzoeken onderbouwd met elementen die zowel betrekking hebben op hun individuele situatie en persoonlijke omstandigheden, alsmede op de algemene situatie in Libië en meer in het bijzonder in Tripoli.

Het Hof van Justitie is de afgelopen jaren meerdere malen om een nadere precisering gevraagd van de elementen die moeten worden betrokken bij de beoordeling van de vereiste drempel om in aanmerking te komen voor subsidiaire bescherming.

De Nederlandse rechter legt het Hof primair de vraag voor of de wijze waarop thans een verzoek om subsidiaire bescherming wordt beoordeeld in overeenstemming is met het karakter en doel van de subsidiaire beschermingsregeling en het absolute verbod op refoulement zoals neergelegd in het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie.

*A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 15 van richtlijn 2011/95/EU, gelezen in samenhang met artikel 4, lid 3, ervan, moet aldus worden uitgelegd dat voor elk van de punten die in dat artikel zijn vermeld en in een bepaald geval relevant kunnen zijn, bij de beoordeling van het verzoek om internationale bescherming met name rekening moet worden gehouden met alle in artikel 4, lid 3, opgesomde elementen, waaronder de individuele situatie en persoonlijke omstandigheden van de verzoeker alsook alle relevante feiten met betrekking tot het land van herkomst, en bij die beoordeling de twee fasen betreffende respectievelijk de vaststelling van de feitelijke omstandigheden die bewijs tot staving van het verzoek kunnen vormen en de juridische beoordeling van dit bewijs, van elkaar moeten worden onderscheiden, zonder dat alle verschillende punten van dat artikel 15 gezamenlijk hoeven te worden beoordeeld.*

*Artikel 15 van richtlijn 2011/95, gelezen in samenhang met artikel 4, leden 3 en 4, ervan, moet aldus worden uitgelegd dat de individuele situatie en persoonlijke omstandigheden van de verzoeker, met inbegrip van diens beroep, moeten worden betrokken bij de beoordeling in het licht van dat artikel 15, onder c), voor zover deze elementen het specifieke risico doen toenemen dat de verzoeker wordt blootgesteld aan een ernstige en individuele bedreiging van het leven of de persoon als gevolg van willekeurig geweld in het kader van een internationaal of binnenlands gewapend conflict.*

*Artikel 15, onder b), van richtlijn 2011/95 moet aldus worden uitgelegd dat de „glijdende schaal” die volgens de rechtspraak van het Hof wordt toegepast voor de beoordeling in het licht van artikel 15, onder c), niet van toepassing is op deze eerste bepaling.*

*De vierde vraag is niet-ontvankelijk.*

**HvJ – CONCLUSIE A-G RICHARD DE LA TOUR – 15 juni 2023 – zaak C-222/22 – Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2023:485 – conclusie**

### **Asiel – Beking tot het Christendom - Door vreemdeling zelf veroorzaakt risico op vervolging - Richtlijn 2011/95/EU**

Verzoeker is Iraans staatsburger en heeft in Oostenrijk om internationale bescherming verzocht op grond dat hij in zijn staat van herkomst zal worden vervolgd. Hij heeft zich in Oostenrijk tot het christendom bekeerd. Aan verzoeker is alleen subsidiaire bescherming verleend. Het beroep van verzoeker is toegewezen en hij heeft de asielstatus gekregen. Het recht op asiel kon niet worden uitgesloten enkel omdat er geen aanwijzingen waren dat de betrokkene de overtuiging reeds in het land van herkomst aanhing. De asielinstantie heeft beroep ingesteld.

De vraag is o.a. of artikel 5, lid 3, van richtlijn 2011/95/EU zich verzet tegen een regeling van een lidstaat, volgens welke een vreemdeling die een herhaalde aanvraag indient, normaliter niet de asielstatus wordt verleend indien het risico van vervolging gegrond is op omstandigheden die de vreemdeling zelf heeft veroorzaakt nadat hij zijn staat van herkomst heeft verlaten, tenzij het gaat om in Oostenrijk toegestane activiteiten waarvan is vastgesteld dat deze de uitdrukking en de voortzetting vormen van een overtuiging die de betrokkene reeds in de staat van herkomst aanhing.

*A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 5, lid 3, van richtlijn 2011/95/EU moet aldus worden uitgelegd dat:*

*– een lidstaat enkel kan weigeren om een derdelander of staatloze die een herhaalde aanvraag heeft ingediend, de vluchtelingenstatus te verlenen, nadat hij, na een volledig onderzoek van alle omstandigheden van het individuele geval van de verzoeker, met redelijke zekerheid heeft vastgesteld dat dit verzoek kennelijk is gebaseerd op een risico van vervolging dat deze verzoeker opzettelijk teweeg heeft gebracht nadat een definitieve beslissing over zijn vorige verzoek was genomen, door activiteiten te ontplooiën, handelingen te verrichten of bedrieglijk gedrag te vertonen met als enig doel de nodige voorwaarden te scheppen om als vluchteling te worden beschouwd;*

*– het zich verzet tegen de wetgeving van een lidstaat, volgens welke aan een derdelander die een herhaalde aanvraag indient, normaliter niet de vluchtelingenstatus wordt verleend indien het risico van vervolging gegrond is op omstandigheden die hij zelf heeft veroorzaakt na het verlaten van zijn staat van herkomst, tenzij het gaat om in die lidstaat toegestane activiteiten waarvan is vastgesteld dat deze de uitdrukking en de voortzetting vormen van een overtuiging die de betrokkene reeds in de staat van herkomst aanhing.*

### **PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 2 mei 2023 (ECER 28.6.2023) – C-288/23 - El Baheer**

#### **Niet-toekenning vluchtelingenstatus – Tenuitvoerlegging vluchtelingenbesluit – Gevaar onmenselijke behandeling - Verordening nr. 604/2013 - Richtlijn 2011/95 - Richtlijn 2013/32 - Richtlijn 2008/115**

Aan verzoeker is op 12 augustus 2020 in Griekenland de vluchtelingenstatus toegekend. Hij heeft een Griekse verblijfsvergunning als vluchteling die geldig is tot en met 11 augustus 2023. Hij kan niet naar Griekenland terugkeren omdat hij daar volgens de interne vaststelling van de federale dienst voor migratie en vluchtelingen een ernstig gevaar zou lopen om te worden onderworpen aan onmenselijke of vernederende behandelingen in de zin van artikel 4 Handvest. Er is echter geen vluchtelingenstatus toegekend in Duitsland en het verzoek om toekenning van asiel is afgewezen, de subsidiairebeschermingsstatus is niet toegekend en er is vastgesteld dat er geen sprake is van een verbod op verwijdering. Verzoeker is opgedragen om de Bondsrepubliek Duitsland binnen 30 dagen na de kennisgeving van het besluit te verlaten. Verzoeker heeft beroep ingesteld tegen dit besluit.

De vraag is o.a. of het feit dat de vluchtelingenstatus reeds is toegekend, de lidstaat belet om het bij hem ingediende verzoek om internationale bescherming in behandeling te nemen.

### **NOOT – bij EHRM 9 mei 2023, Ghadamlan t. Zwitserland**

Niet verlenen van een verblijfsvergunning na verblijf van 50 jaar waarvan 33 jaar legaal is een inbreuk op het privéleven. - Uitzetting; Openbare orde; Iran; Privéleven; Inburgering; Toetsing, in: JV 2023/121

### NOOT – bij HvJ, C-368/20 & C-369/20 Landespolizeidirektion Steiermark

For a Wiser and Effective Management of Reintroducing Internal Border Controls: Comments on the NW Judgment ([EU migration law blog](#))

### NOOT – bij HvJ conclusie 17 mei 2023, C-402/22 Staatssecretaris van J&V (arrest 6.7.23)

The Dangers of Conflation ([verfassungsblog](#))

*On May 17th 2023 Advocate General de la Tour handed down the Opinion in case C-402/22. It addresses the meaning of “particularly serious crime” found in Article 14 (4) (b) of the 2011 Qualification Directive, which sets out the grounds for revocation or refusal to grant refugee status under EU law.*

### OVERIG

- Towards an EU Regulation on the International Protection of Adults ([conflict of laws](#))
- Flagship report on international protection published as EU on verge of reforming asylum system ([EUAA](#))
- Exploring the potential of digital innovation in asylum and migration management ([EUAA](#))
- EU cooperation on migration with third countries: Time to address the genealogy of informal agreements in EU migration law ([European law analysis](#))
- Return experts discuss alternatives to detention ([FRA](#))
- Waarom een tweestatusstelsel een slecht idee is ([Leiden law blog](#))
- Human Rights Violations to Deflect Refugees ([Verfassungsblog](#))

### EHRM factsheets en case-law guides

- [Accompanied migrant minors in detention](#)
- [Unaccompanied migrant minors in detention](#)
- [Migrants in detention](#)
- [Dublin” cases](#)
- [Collective expulsions of aliens](#)
- [Guide on the case-law of the ECHR on Immigration](#)
- [Guide on Article 3 of Protocol No. 4 ECHR - prohibition of expulsion of nationals](#)
- [Guide on Article 4 of Protocol No. 4 to ECHR - prohibition of collective expulsions of aliens](#)
- [Guide to Article 1 of Protocol No. 7 ECHR - procedural safeguards relating to expulsion of aliens](#)

## Belastingen

**HvJ – ARREST – 8 juni 2023 – zaak C-322/22 – Dyrektor Izby Administracji Skarbowej we Wrocławiu – Polen – ECLI:EU:C:2023:460 – geen conclusie – arrest**

**Rente over onverschuldigd ingehouden belasting – Loyale samenwerking – Beperking in tijd - Artikel 4, lid 3 VEU**

De zaak gaat over een besluit van de Poolse belastingdienst om de betaling van rente over in strijd met het Unierecht te veel geheven belasting te beperken en te weigeren.

De vraag is o.a. of de beginselen van doeltreffendheid, loyale samenwerking en gelijkwaardigheid zich verzetten tegen een nationale bepaling die het tijdvak limiteert waarin een belastingplichtige aanspraak kan maken op rente over onverschuldigd ingehouden belasting, wanneer de nationale bepalingen betreffende de inhouding van de belasting ondanks het arrest C-190/12 nog steeds onverenigbaar zijn met het Unierecht.

*Hof: Het doeltreffendheidsbeginsel, gelezen in samenhang met het beginsel van loyale samenwerking, verzet zich tegen een nationale regeling volgens welke, wanneer een verzoek tot terugbetaling van te veel betaalde belasting later wordt ingediend dan 30 dagen na de bekendmaking, in het Publicatieblad van de Europese Unie, van een arrest van het Hof naar aanleiding waarvan is vastgesteld dat de betrokken belasting in strijd is met het Unierecht, aan de betrokken belastingplichtige alleen rente over het te veel betaalde is verschuldigd tot de dertigste dag na die bekendmaking, of zelfs geen enkele rente is verschuldigd ingeval het te veel betaalde bij de belastingplichtige is ontstaan na die dertigste dag.*

-  Beperkte rentevergoeding bij verzoek om VPB-teruggaaf in strijd met EU-recht. ([VN-Vandaag-2023/1284](#))

**HvJ – CONCLUSIE A-G KOKOTT – 8 juni 2023 – zaak C-457/21 P – Commissie / Amazon.com e.a. – ECLI:EU:C:2023:466 – persbericht – conclusie**

### Taxruling – Artikel 107 VWEU

In 2017 heeft de Europese Commissie vastgesteld dat Luxemburg illegale staatssteun had verleend aan Amazon bij wijze van een gunstige fiscale afspraak (tax ruling). Het gaat om een bedrag van ongeveer 250 miljoen euro. Luxemburg en Amazon vochten dit besluit met succes aan : op 12 mei 2021 vernietigde het EU-Gerecht het besluit van de Europese Commissie. De Europese Commissie ging in hoger beroep bij het Hof van Justitie.

Volgens de A-G heeft de Commissie ten onrechte vastgesteld dat Luxemburg onrechtmatige staatssteun in de vorm van belastingvoordelen heeft verleend aan Amazon. Bij het onderzoek of er sprake is van een selectief belastingvoordeel, heeft de Commissie zich gebaseerd op het verkeerde referentiestelsel, namelijk de OESO-richtlijnen Verrekenprijzen in plaats van de Luxemburgse wetgeving.

*A-G geeft het Hof in overweging: De hogere voorziening wordt afgewezen.*

-  Luxemburgse tax ruling voor Amazon vormt volgens A-G geen staatssteun. ([VN-Vandaag-2023/1283](#))

### CONSULTATIE

Bronbelasting — nieuw EU-systeem om dubbele belasting te vermijden en fiscaal misbruik te voorkomen: een sneller en veiliger mechanisme ter vermindering van teveel betaalde belasting aan de bron, Feedback mogelijk van 19 Juni 2023 - 5 September 2023 ([EC](#))

-  Europese Commissie presenteert voorstel voor een snellere en veiligere bronbelastingvermindering ([ECER](#))

### OVERIG

Beyond Bribery: Exploring the intimate interactions between corruption and tax crimes. ([BS-28-06-2023](#))

### EHRM factsheet

-  [Taxation](#)

### Belastingen, accijns

**HvJ – CONCLUSIE A-G PIKAMÄE – 8 juni 2023 – zaak C-96/22 – Companhia de Distribuição Integral Logista Portugal – Portugal – ECLI:EU:C:2023:470 – [conclusie](#)**

**Accijns – Tabaksproducten - Kwantitatieve beperkingen of maatregelen van gelijke werking – Forestalling - Richtlijn 2008/118/EG**

Beroep tegen een opgelegde aanvullende aanslag voor accijns op tabaksproducten. De accijns is een indirecte verbruiksbelasting en kan worden gebruikt voor de verwezenlijking van niet alleen de doelstelling van elk fiscaal beleid, namelijk inkomsten genereren voor de schatkist, maar ook niet-fiscale doelstellingen, zoals de consumptie van bepaalde producten, waaronder tabak, ontmoedigen.

Vraag is onder andere of de in artikel 106 van de accijnswet neergelegde kwantitatieve beperkingen inzake de tot verbruik uitgeslagen hoeveelheden zijn aan te merken als kwantitatieve invoerbeperkingen of maatregelen van gelijke werking in de zin van artikel 34 VWEU, voor zover zij tot gevolg hebben dat marktdeelnemers in de laatste vier maanden van elk jaar slechts hoeveelheden sigaretten op de markt mogen brengen die niet groter zijn dan de gemiddelde maandelijkse hoeveelheid tot verbruik uitgeslagen sigaretten in de onmiddellijk voorafgaande twaalf maanden?

*A-G geeft het Hof in overweging : De artikelen 7 en 9 van richtlijn 2008/118/EG verzetten zich tegen een nationale regeling op grond waarvan de hoeveelheden sigaretten die de in die regeling vastgestelde maximumhoeveelheid voor uitslag tot verbruik overschrijden, worden belast tegen het accijnstarief dat geldt op een later tijdstip dan het tijdstip van uitslag tot verbruik.*

 Portugese bestrijding forestalling in 2011 volgens A-G HvJ EU niet geoorloofd. ([VN-Vandaag-2023/1273](#))

**PREJUDICIËLE VERWIJZING – Polen – 28 december 2022 (ECER 19.6.2023) – [C-266/23](#) – Dyrektor Izby Administracji Skarbowej w Bydgoszczy**

**Accijns – Aangekochte elektriciteit – Aankoopprijs - Richtlijn 2003/96/EG**

Verweerder (de Poolse belastingdienst) heeft geweigerd om aan verzoeker een deel van de accijns over de elektriciteit die zij in 2016 heeft gebruikt, terug te geven. Verzoeker heeft hiertegen bezwaar ingediend. De rechter in eerste aanleg heeft het beroep van verzoeker tegen het besluit van verweerder afgewezen en hiertegen heeft verzoeker cassatieberoep ingesteld.

De vraag is o.a. of in artikel 17, lid 1, onder a), van richtlijn 2003/96 alleen de aankoopprijs van elektriciteit tot de feitelijke kosten van de aangekochte elektriciteit moet worden gerekend, onder uitsluiting van aanvullende vergoedingen zoals een distributievergoeding die overeenkomstig de in de betrokken lidstaat geldende bepalingen moeten worden betaald om elektriciteit te kunnen aankopen.

### Belastingen, btw

**HvJ – ARREST – 29 juni 2023 - C-232/22 - Cabot Plastics Belgium SA - ECLI:EU:C:2023:530 - [geen conclusie](#) – [arrest](#)**

**Btw - Dienstverrichting – Fiscaal aanknopingspunt – Begrip ‘vaste inrichting’ - Richtlijn 2006/112/EG – Geschiktheid om de diensten af te nemen en ter plaatse te gebruiken voor de eigen behoeften van de vaste inrichting - Uitvoeringsverordening (EU) nr. 282/2011**

Het betreft een geding tussen Cabot Plastics Belgium SA en de Belgische Staat, vertegenwoordigd door de minister van Financiën, over een besluit van de belastingadministratie waarbij deze vennootschap wordt gelast een naheffing in de btw, vermeerderd met vertragingsrente en een geldboete, te betalen.

*Hof: Artikel 44 van richtlijn 2006/112/EG, en artikel 11 van uitvoeringsverordening (EU) nr. 282/2011 moeten aldus worden uitgelegd dat een belastingplichtige dienstontvanger wiens zetel van de bedrijfsuitoefening buiten de Europese Unie is gevestigd, niet over een vaste inrichting beschikt in de lidstaat waar de – juridisch van deze dienstontvanger gescheiden – verrichter van de betrokken diensten is gevestigd indien hij aldaar niet beschikt over een, wat personeel en technische middelen betreft, geschikte structuur die deze vaste inrichting kan vormen, ook al verricht de belastingplichtige dienstverrichter, ter uitvoering van een exclusieve contractuele verbintenis, ten behoeve van die belastingplichtige dienstontvanger loonwerkdiensten alsmede een reeks bijkomende of aanvullende diensten die bijdragen tot de verwezenlijking van de economische activiteit van de belastingplichtige dienstontvanger in deze lidstaat.*

### **HvJ – ARREST – 29 juni 2023 – C-108/22 - Dyrektor Krajowej Informacji Skarbowej - arrest**

#### **Btw - Bijzondere regeling voor reisbureaus - Hotelbroker die accommodatiediensten voor eigen rekening inkoopt en zonder aanvullende diensten doorverkoopt aan andere ondernemers - Richtlijn 2006/112/EG**

Het betreft een geding dat ziet op de vraag of de voor reisbureaus geldende bijzondere regeling betreffende de btw kan worden toegepast op de door C. op eigen naam verrichte wederverkoop van accommodatiediensten aan andere belastingplichtigen zonder dat er daarbij sprake was van aanvullende diensten.

*Hof: Artikel 306 van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat het door een belastingplichtige inkopen van accommodatiediensten bij andere belastingplichtigen en het doorverkopen ervan aan andere marktdeelnemers onder de bijzondere regeling voor reisbureaus op het gebied van de belasting over de toegevoegde waarde valt, ook al is er geen sprake van aanvullende diensten.*

-  Reisbureauregeling ook voor hotelbroker die geen aanvullende diensten verricht. (VN-Vandaag-2023/1457)

### **PREJUDICIËLE VERWIJZING – België – 28 juni 2023 (ECER 1.6.23) - C-243/23 - Drebers**

#### **Verlengde herzieningstermijn voor investeringsgoederen - Richtlijn 2006/112/EG**

Verweerder is een vennootschap waarin de economische activiteit van het beroep van advocaat wordt uitgeoefend. Zij beschikt sedert meerdere jaren over een onroerend goed dat deels privé en deels voor economische activiteiten wordt gebruikt. In de loop van de jaren 2007 tot 2015 werden aan dat onroerend goed zeer uitgebreide werken verricht.

Waar de economische activiteit van het beroep van advocaat voordien van de btw was vrijgesteld, werd die vrijstelling met ingang van 1 januari 2014 opgeheven, waardoor verweerder sindsdien als btw-belastingplichtige werd geregistreerd.

De verwijzende rechter vraagt zich o.a. af of de btw-richtlijn zich tegen een regeling verzet, volgens welke de verlengde herzieningstermijn bij verbouwing van een bestaand gebouw slechts wordt toegepast indien er op basis van de internrechtelijke criteria sprake is van een "nieuw gebouw", terwijl de economische gebruiksduur van een grondig verbouwd gebouw identiek is aan de economische gebruiksduur van een nieuw gebouw, die aanzienlijk langer is dan de termijn van vijf jaar.

### **NOOT – bij HvJ 4 mei 2023, C-516/21 Finanzamt X**

C. Verweij, in: NTFR 2023/883

*Verpachting agrarische machines gaat op in btw-vrijgestelde verhuur stal (Y) - Y verpacht een stal voor het opfokken van kalkoenen. In die stal bevinden zich blijvend geïnstalleerde werktuigen en machines. Volgens de pachtovereenkomst ontvangt Y één enkele vergoeding voor de*

*verpachting van de stal en van de werktuigen en machines. De verwijzende rechter vraagt zich af of de BTW-richtlijn zo moet worden uitgelegd dat de uitzondering op de verhuurvrijstelling voor de verhuur van machines en [...]*

### NOOT – bij HvJ 2 juni 2016, zaak C-11/15

A.J. Blank, 'Btw' over Oostenrijkse programmavergoeding is volgens A-G Szpunar geen btw – omroepbijdrage, in: [NTFR 2023/987](#)

### CONSULTATIE

Btw — wijzigingen van de wetgeving inzake administratieve samenwerking, Feedback mogelijk van 6 Juli 2023 - 3 Augustus 2023 ([EC](#))

## Belastingen, douane en tariefindeling

### HvJ – ARREST – 8 juni 2023 – zaak C-640/21 – Zes Zollner Electronic – Roemenië – ECLI:EU:C:2023:457 – [conclusie](#) – [arrest](#)

#### Douanewetboek – Douaneaangifte – Goederen - Sanctiebesluit - Verordening (EU) nr. 952/2013

Er is aan ZZE een boete opgelegd wegens het onttrekken van 5 000 elektronische geïntegreerde schakelingen aan de douanecontrole en de eis tot betaling van een bedrag gelijk aan de douanewaarde van deze goederen, vermeerderd met invoerrechten en andere verschuldigde rechten. ZZE heeft bij een Zwitserse vennootschap twee bestellingen gedaan voor een totale hoeveelheid van 10 000 elektronische geïntegreerde schakelingen. Deze vennootschap heeft hiertoe op dezelfde dag twee aparte facturen opgesteld voor elk 5 000 stuks en een waarde van 4 950 EUR. Bij ontvangst van de zending stelde ZZE vast dat deze een hoeveelheid van 10 000 elektronische geïntegreerde schakelingen bevatte, terwijl slechts de goederen met betrekking tot een van de twee facturen, te weten 5 000 elektronische geïntegreerde schakelingen, bij het grensdouanekantoor op de luchthaven van Cluj-Napoca waren aangegeven.

ZZE heeft daarom dit kantoor verzocht de vastgestelde onregelmatigheid te verhelpen door de vaststelling van een besluit van de douaneautoriteiten om de situatie te regulariseren en de betrokken douaneverplichtingen te berekenen.

Tegen deze achtergrond wordt het Hof verzocht zich uit te spreken over de vraag of een douaneaangifte kan worden gewijzigd, teneinde daarin nog een extra hoeveelheid goederen op te nemen, terwijl de douaneautoriteiten de betrokken goederen reeds hebben vrijgegeven. Daartoe zal de reikwijdte moeten worden verduidelijkt van de zinsnede „andere goederen” dan die waarop de oorspronkelijke douaneaangifte betrekking had in de zin van artikel 173, lid 1, van het douanewetboek van de Unie.

*Hof: De artikelen 173 en 174 van verordening (EU) nr. 952/2013 moeten aldus worden uitgelegd dat zij niet van toepassing zijn in het geval waarin de aangever na indiening van zijn douaneaangifte en vrijgave van de goederen ontdekt dat hij meer goederen had moeten aangeven dan aanvankelijk in de aangifte was vermeld, omdat:*

- een verzoek tot wijziging van een douaneaangifte krachtens de eerste bepaling niet kan worden aanvaard wanneer het strekt tot wijziging van de aangifte in die zin dat deze betrekking heeft op een grotere hoeveelheid goederen dan in de aanvankelijke douaneaangifte staat vermeld, en
- een verzoek tot ongeldigmaking van een douaneaangifte krachtens de tweede bepaling niet kan worden aanvaard wanneer het is ingediend na vrijgave van de goederen en niet valt onder de gevallen die de Europese Commissie voor de toepassing van artikel 175 van dit wetboek heeft aangewezen.

*Verordening nr. 952/2013, in het bijzonder artikel 42, artikel 139, lid 1, en artikel 158, lid 1, moet aldus worden uitgelegd dat indien een aangever na vrijgave van de goederen ontdekt dat de hoeveelheid ingevoerde goederen groter is dan in de douaneaangifte is vermeld, hij de extra goederen in een nieuwe aangifte moet opnemen. Indien de douaneautoriteiten bij een dergelijke te late aangifte verplicht zijn om een nationale wettelijke regeling toe te passen die voorziet in sancties overeenkomstig artikel 42 van deze verordening, moeten zij voor de juridische kwalificatie van de eventueel gepleegde inbreuk en de eventuele vaststelling van sancties voor de niet-naleving van de douanewetgeving rekening houden met alle relevante gegevens, waaronder in voorkomend geval de goede trouw van de aangever, om te waarborgen dat deze sancties effectief, proportioneel en afschrikkend zijn.*

**HvJ – ARREST – 15 juni 2023 – zaak C-292/22 – Nova Targovska Kompania 2004 – Bulgarije – ECLI:EU:C:2023:492 – geen conclusie – arrest**

### **Tariefindeling van een palmvetproduct - Textureringsproces - Verordening (EEG) nr. 2658/87**

Partijen zijn het oneens over de tariefindeling van goederen die als “palmvet MP 36-39” zijn aangegeven. De verwijzende rechter wenst te vernemen of 1) deze goederen palmshortenings zijn als bedoeld bij post 1517 van de toelichtingen op het geharmoniseerde systeem inzake de omschrijving en de codering van goederen, 2) of de onderzoeksmethoden zijn toegestaan die het centraal douanelaboratorium heeft toegepast om vast te stellen of de goederen een textureringsproces hebben ondergaan en 3) onder welke code van de gecombineerde nomenclatuur – onder de bij de invoer aangegeven code 1511 of onder de door de douaneautoriteiten aangenomen code 1517 – de goederen dienen te worden ingedeeld, indien deze een textureringsproces hebben ondergaan en “palmshortenings” zijn.

*Hof: De gecombineerde nomenclatuur, die is opgenomen in bijlage I bij verordening (EEG) nr. 2658/87 moet aldus worden uitgelegd dat een bereiding voor menselijke consumptie van palmolie die niet onder post 1516 van deze nomenclatuur valt en die een andere bewerking dan raffinage heeft ondergaan, onder post 1517 valt, waarbij de vraag of deze bereiding als gevolg van die bewerking chemisch is gewijzigd, niet ter zake doet.*

*De gecombineerde nomenclatuur, die is opgenomen in bijlage I bij verordening nr. 2658/87, moet aldus worden uitgelegd dat de douaneautoriteiten – nu deze nomenclatuur niet voorziet in methoden en criteria om te bepalen of een dergelijke bereiding een andere bewerking dan raffinage heeft ondergaan – de daartoe geschikte methode kunnen kiezen, mits deze kan leiden tot resultaten die in overeenstemming zijn met de gecombineerde nomenclatuur, waarbij het aan de nationale rechter staat om dit na te gaan.*

 Hof van Justitie deelt palmolie, niet chemisch gewijzigd maar door middel van texturering verkregen in onder post 15.17, in: [Nieuws In- en Uitvoer 2023/10184](#)

**HvJ – ARREST – 22 juni 2023 – zaak C-24/22 – PR Pet – Nederland – Rechtbank Noord-Holland - zaaknr: HAA 19/166 – ECLI:EU:C:2023:507 – geen conclusie – arrest**

### **Tariefindeling krabpaal - Post 9403 – Uitvoeringsverordeningen (EU) nr. 1229/2013 en (EU) nr. 350/2014**

*Hof: De gecombineerde nomenclatuur die is opgenomen in bijlage I bij verordening (EEG) nr. 2658/87 moet aldus worden uitgelegd dat een artikel dat bestaat uit een constructie die naargelang het geval bedekt is met verschillende stoffen en bestemd is om aan katten een eigen plaats te geven en om onder meer erop te zitten, te liggen of te spelen en er met hun klauwen aan te krabben, „kattenkrabpaal” genaamd, niet onder post 9403 van deze nomenclatuur valt. Een dergelijk artikel moet worden ingedeeld onder de post van die nomenclatuur die overeenkomt met het materiaal dat voor het bedekken van de goederen het meest wordt gebruikt, hetgeen de verwijzende rechter dient te bepalen. Indien deze materialen in gelijke verhoudingen aanwezig zijn, moet dit artikel worden ingedeeld onder de post die van de in aanmerking komende posten in volgorde van nummering het laatst is geplaatst.*

-  EU-Hof: een kattenkrabpaal is geen meubel in de zin van de Gecombineerde Nomenclatuur voor douanetariefindelingen (ECER)

### PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland - 27 juni 2023 - ECLI:NL:RBNHO:2023:6009

#### Tariefindeling visolie in de vorm van ethylesters

De onderhavige procedure heeft betrekking op visolie in de vorm van ethylesters. Eiseres stelt zich op het standpunt dat het product onder post 1516 van de GN dient te worden ingedeeld. Verweerder stelt zich op het standpunt dat het product onder post 2106 van de GN dient te worden ingedeeld.

De vraag is o.a. of GN post 1516 aldus kan worden uitgelegd dat daarin beperkingen moeten worden gelezen die betrekking hebben op de wijze waarop en de stof waarmee een dierlijke olie veresterd wordt en zo ja, waarin zijn die beperkingen gelegen? Dient, om onder post 1516 te vallen, een dierlijke olie als visolie te zijn veresterd met glycerol? Dient een dierlijke olie als visolie, die is veresterd met ethanol te worden uitgesloten van indeling onder post 1516?

### PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 17 januari 2023 (ECER 28.6.2023) – C-307/23 - G GmbH

#### Printsjablonen – Douanewetboek – Douanewaarde – Naheffing invoerrechten - Verordening (EEG) nr. 2913/92

Verweerder heeft aan verzoekster een naheffing invoerrechten opgelegd omdat evenredige kosten voor designontwerpen of printsjablonen voor de plaketiketten bij de douanewaarde hadden moeten worden opgeteld. Het bezwaar en beroep hiertegen werden afgewezen.

De vraag is of de kosten voor in het douanegebied van de Unie vervaardigde printsjablonen voor etiketten moeten worden opgeteld bij de transactiewaarde overeenkomstig artikel 32, lid 1, onder a), punt ii), of artikel 32, lid 1, onder b), punt iv), van het communautair douanewetboek, indien de in het douanegebied van de Unie gevestigde koper de printsjablonen kosteloos in elektronische vorm ter beschikking stelt van de leveranciers in het derde land.

### CONSULTATIE

Herziening van het douanewetboek van de Unie, 23 Mei 2023 - 5 September 2023 (EC)

### RAAD

Strategie voor douanesamenwerking bij rechtshandhaving en de bijdrage daarvan aan de binnenlandse veiligheid van de EU, PB C 217 van 20.6.2023

## Belastingen, vennootschapsbelasting

### HvJ – ARREST – 22 juni 2023 – zaak C-258/22 – H Lebensversicherung – Duitsland – ECLI:EU:C:2023:506 – geen conclusie – arrest

#### Vennootschapsbelasting – Beleggingsfondsen – Dividenden uit deelnemingen - Vrij verkeer van kapitaal - Artikel 63, lid 1, VWEU

Vraag is o.a. of het Unierecht zich verzet tegen een nationale bepaling op grond waarvan bij de vaststelling van de heffingsgrondslag van de bedrijfsbelasting van een vennootschap, dividenden uit deelnemingen van minder dan 10 % in niet-ingezeten kapitaalvennootschappen opnieuw worden opgenomen in de heffingsgrondslag, indien en voor zover deze dividenden in een eerdere fase van de vaststelling werden afgetrokken van de heffingsgrondslag, terwijl soortgelijke

dividenden uit deelnemingen in het vrij verhandelbare deel van het aandelenkapitaal van kapitaalvennootschappen die in de betrokken lidstaat zijn gevestigd, niet in aftrek worden gebracht en dus ook niet (opnieuw) worden opgenomen in het kader van de vaststelling van de heffingsgrondslag.

*Hof: Artikel 63 VWEU verzet zich niet tegen een regeling van een lidstaat op grond waarvan, bij de berekening van de heffingsgrondslag voor de bedrijfsbelasting van een vennootschap, dividenden uit deelnemingen van minder dan 10 % in niet-ingezeten kapitaalvennootschappen in die heffingsgrondslag opnieuw worden opgenomen, indien en voor zover deze dividenden in een eerdere stap van die berekening van de heffingsgrondslag zijn afgetrokken, terwijl dividenden uit vergelijkbare deelnemingen in ingezeten kapitaalvennootschappen van meet af aan in die heffingsgrondslag worden opgenomen, zonder daarvan te worden afgetrokken en dus zonder opnieuw in die heffingsgrondslag te worden opgenomen.*

 Verschil in berekening heffingsgrondslag Duitse bedrijfsbelasting is niet discriminerend. (VN-Vandaag-2023/1394)

### **PREJUDICIËLE VERWIJZING – Bulgarije – 2 mei 2023 (ECER 28.6.23) - [C-287/23](#) - [Entain Services \(Bulgaria\)](#)**

De Bulgaarse rechter vraagt zich o.a. af of een nationale regeling en een nationale uitleggingspraktijk volgens welke bronbelasting wordt ingehouden over dividenden die worden uitgekeerd aan in Gibraltar gevestigde vennootschappen een discriminerende beperking vormen van de vrijheid van vestiging en het vrije verkeer van kapitaal.

## **Beroepskwalificaties**

### **PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 11 april 2023 (ECER 1.6.2023) – [C-242/23](#) – [Tecno37](#)**

#### **Onverenigbaarheid activiteiten – Makelaar – Beheerder – Onroerend goed - Richtlijn 2005/36/EG - Richtlijn 2006/123/EG**

Verzoeker verricht zowel activiteiten van vastgoedmakelaar als activiteiten van beheerder. Verweerder stelde vast dat er gelijktijdig twee beroepen werden uitgeoefend, en dat er sprake was van onverenigbaarheid. Verzoeker komt in hoger beroep van het vonnis van de bestuursrechter tot verwerping van een beroep tot nietigverklaring van een aantal bestuursrechtelijke besluiten waarbij het verzoeker krachtens de Italiaanse wetgeving was verboden om nog langer haar activiteit van vastgoedmakelaar uit te oefenen omdat deze onverenigbaar is met haar activiteit van beheerder van onroerend goed in mede-eigendom.

De vraag is o.a. af of een bepaling uit de Italiaanse wet nr. 39/1989, moet worden geacht volledig in overeenstemming te zijn met het Unierecht.

### Brexit

**HvJ – ARREST – 15 juni 2023 – zaak C-499/21 P – Silver e.a./Raad – ECLI:EU:C:2023:479 – persbericht – geen conclusie – arrest**

**HvJ – ARREST – 15 juni 2023 – zaak C-501/21 P – Shindler e.a./Raad – ECLI:EU:C:2023:480 – persbericht – geen conclusie – arrest**

**HvJ – ARREST – 15 juni 2023 – zaak C-502/21 P – Price/Raad – ECLI:EU:C:2023:482 – persbericht – geen conclusie – arrest**

#### **Terugtrekkingsakkoord – Verlies van rechten van Britse burgers - Unieburger**

Een aantal particulieren vraagt het Hof om het besluit van de Raad van de EU (2020/135) van 30 januari 2020 inzake de uittreding van het Verenigd Koninkrijk nietig te verklaren. Het EU-Gerecht wees hun verzoek al af op 8 juni 2021, thans doet het Hof uitspraak in hogere voorziening.

Definitieve verwerping van de beroepen van Britse burgers die het verlies van hun rechten als Europese burgers naar aanleiding van de Brexit aanvechten. Het verlies van de hoedanigheid van Unieburger en bijgevolg van de aan die hoedanigheid verbonden rechten is louter een automatisch gevolg van het soevereine besluit van het Verenigd Koninkrijk om zich uit de Unie terug te trekken, en niet het gevolg van het terugtrekkingsakkoord of het besluit van de Raad waarbij dat akkoord is goedgekeurd.

-  EU-Hof verwerpt hogere voorzieningen van Britse burgers die het verlies van hun EU-burgerschaprechten aanvechten (ECER)

### OVERIG

Europese Commissie keurt herziene mededeling goed over de toepassing van de staatssteunregels na de terugtrekking van het Verenigd Koninkrijk uit de EU (ECER)

### Wiki

-  Wiki Brexit

### Civiel

**PREJUDICIËLE VERWIJZING – Polen – 7 maart 2023 (ECER 21.6.2023) – C-279/23 - Skarb Państwa**

#### **Vordering – Bestrijding betalingsachterstanden bij handelstransacties – Betaling met vertraging - Richtlijn 2011/7/EU**

Verweerster maakt in het kader van haar economische activiteiten regelmatig gebruik van de door verzoeker (de schatkist) verrichte diensten.

Verzoeker heeft aangegeven dat hij het equivalent vordert van twee vergoedingen voor de invorderingskosten bedoeld in de wet ter bestrijding van buitensporige vertragingen bij handelstransacties. De vordering vloeit voort uit het feit dat verweerster hem met vertraging heeft betaald voor verstrekte diensten.

De vraag is of artikel 6, lid 1, van richtlijn 2011/7/EU in de weg staat aan een nationale regeling op grond waarvan de nationale rechter een vordering tot vergoeding van invorderingskosten kan afwijzen omdat de betalingsachterstand van de schuldenaar niet significant was of omdat het door de schuldenaar te laat voldane bedrag gering was.

### CONSULTATIE

Justitiële samenwerking in civiele zaken – EU-brede bescherming van kwetsbare volwassenen, Feedback mogelijk van 2 Juni 2023 - 20 Augustus 2023 ([EC](#))

## Consumenten

**HvJ – ARREST – 8 juni 2023 – zaak C-455/21 – Lyoness Europe – Roemenië – ECLI:EU:C:2023:455 – geen conclusie – arrest**

### Onerlijk beding – Begrip consument – Inkooporganisatie - Richtlijn 93/13/EEG

Het beroep van verzoeker tegen verweerster (Lyoness Europe AG) waarbij hij verzocht bepaalde bedingen in de algemene voorwaarden van de overeenkomst en de bijlagen daarbij oneerlijk te verklaren is verworpen. De rechter in eerste aanleg heeft vastgesteld dat de overeenkomst niet was gesloten tussen een consument en een verkoper, nu de partijen elkaar op grond van de internationale inkooporganisatie wederzijds commissies, prijskortingen en andere voordelen toekennen. Om die reden kon hij het oneerlijke karakter van de bedingen niet vaststellen. Verzoeker heeft beroep ingesteld.

Kwalificeert een natuurlijk persoon, die met een handelsonderneming een toetredingsovereenkomst heeft gesloten uit hoofde waarvan hij het recht heeft deel te nemen aan een door deze handelsonderneming opgezette inkooporganisatie, in de omstandigheden van deze zaak als een 'consument' in de zin van artikel 2, onder b), van die richtlijn?

*Hof: Artikel 2, onder b), van richtlijn 93/13/EEG moet aldus worden uitgelegd dat het begrip „consument” in de zin van deze bepaling ook ziet op een natuurlijke persoon die toetreedt tot een door een handelsonderneming opgezet systeem waarmee met name bepaalde financiële voordelen kunnen worden genoten bij de aankoop, door deze natuurlijke persoon of door andere personen die op zijn aanbeveling aan dat systeem deelnemen, van goederen en diensten bij de handelspartners van die onderneming, wanneer die natuurlijke persoon handelt voor doeleinden die buiten zijn bedrijfs- of beroepsactiviteit vallen.*

- B** Financial benefits from a loyalty programme cannot deprive one of consumer status - case C-455/21, Lyoness Europe ([ECLB](#))

**HvJ – ARREST – 8 juni 2023 – zaak C-570/21 – YYY. – Polen – ECLI:EU:C:2023:456 – conclusie – arrest**

### Begrip consument - Gemengde kredietovereenkomst - Richtlijn 93/13/EEG - Richtlijn 2011/83/EU - Verordening (EU) nr. 524/2013

De vragen gaan over de uitlegging van het begrip “consument” in de zin van richtlijn 93/13, met name aan de hand van de aard van het verband tussen de verrichte rechtshandeling en de economische activiteit van een van de kredietnemers, die een natuurlijk persoon is. Kan een persoon die in de uitoefening van een bedrijfs- of beroepsactiviteit samen met een andere kredietnemer die geen vergelijkbare activiteit uitoefent een kredietovereenkomst heeft gesloten, met het oog op de in het Unierecht geregelde bescherming tegen oneerlijke bedingen als consument worden aangemerkt indien hij deels wel en deels niet in het kader van zijn activiteit heeft gehandeld, en het bedrijfs- of beroepskarakter in de globale context van de overeenkomst niet overheerst?

*Hof: Artikel 2, onder b), van richtlijn 93/13/EEG moet aldus worden uitgelegd dat een persoon die, samen met een andere kredietnemer die niet in het kader van zijn beroepsactiviteit heeft gehandeld, een kredietovereenkomst heeft gesloten voor een gebruik dat deels verband houdt met zijn beroepsactiviteit en deels niets daarmee vandoen heeft, onder het begrip „consument” in de zin van deze bepaling valt wanneer het handelsoogmerk zo beperkt is dat het binnen de globale context van de overeenkomst niet overheerst.*

*Artikel 2, onder b), van richtlijn 93/13 moet aldus worden uitgelegd dat de verwijzende rechter, om te bepalen of een persoon onder het begrip „consument” in de zin van deze bepaling valt en meer in het bijzonder of het handelsoogmerk van een door deze persoon gesloten kredietovereenkomst zo beperkt is dat het binnen de globale context van de overeenkomst niet overheerst, rekening moet houden met alle relevante omstandigheden van deze overeenkomst, zowel kwantitatief als kwalitatief, zoals met name de wijze waarop het geleende kapitaal wordt opgesplitst tussen een beroepsmatige en een niet-beroepsmatige activiteit en, in geval van meerdere kredietnemers, de omstandigheid dat slechts één van hen met de betrokken overeenkomst een handelsoogmerk nastreeft of het feit dat de kredietgever de toekenning van het krediet, dat bestemd is voor gebruik als consument, ervan afhankelijk heeft gesteld dat het geleende bedrag gedeeltelijk bestemd wordt om bedrijfsschulden terug te betalen.*

**E** CJEU confirms: consumer notions in contract law and private international law are not equivalent ([ECLB](#))

**HvJ – ARREST – 15 juni 2023 – zaak C-520/21 – Bank M. – Polen – ECLI:EU:C:2023:478 – persbericht – conclusie – arrest**

### **Oneerlijk beding - Hypothecaire leningen in Zwitserse Frank - Nietigheid – Aanvullende vorderingen - Richtlijn 93/13/EEG**

Vanaf het begin van de jaren 2000 hebben banken in Polen tienduizenden hypothecaire kredieten verstrekt in Zwitserse frank (CHF) (of daarop geïndexeerd). Er was veel vraag naar deze hypothecaire kredieten, omdat ze veel lagere rentetarieven hadden dan kredieten in zloty (PLN). Met het uitbreken van de wereldwijde financiële crisis verslechterde de wisselkoers tussen de CHF en de PLN. Duizenden kredietnemers hebben vorderingen ingesteld tegen de betrokken banken. Zij stellen dat de wisselkoersbedingen oneerlijk waren. Een Poolse rechter vraagt het Hof thans of een dergelijk beding, indien nietig verklaard, ook aanleiding kan geven tot vertragsrente ten voordele van de kredietnemer.

Staat het Unierecht in de weg aan een rechterlijke interpretatie dat een partij bij een kredietovereenkomst in het geval van vernietiging daarvan naast de terugbetaling van de door haar verrichte prestaties en de daarover verschuldigde rente ook aanvullende vorderingen uit hoofde van het gebruik van de betaalde middelen geldend kan maken?

Het Hof oordeelt dat EU-recht er niet aan in de weg staat dat de consumenten, in het geval van nietigverklaring van een hypothecaire leningsovereenkomst op grond van oneerlijke bedingen, van de bank een schadevergoeding eisen die verder gaat dan de terugbetaling van de betaalde maandelijkse termijnen. Het belet daarentegen dat de bank soortgelijke vorderingen op consumenten kan inroepen.

*Hof: In de context van een hypothecaire kredietovereenkomst die in haar geheel nietig is verklaard omdat deze niet kan voortbestaan na de schrapping van de oneerlijke bedingen, moeten artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG aldus worden uitgelegd dat:*

*– zij niet in de weg staan aan een rechterlijke uitlegging van het nationale recht volgens welke de consument het recht heeft om van de kredietinstelling een vergoeding te vorderen die verder gaat dan de terugbetaling van de betaalde maandelijkse termijnen en van de ter uitvoering van die overeenkomst betaalde kosten en de betaling van wettelijke vertragsrente vanaf de ingebrekestelling, mits de doelstellingen van richtlijn 93/13 en het evenredigheidsbeginsel worden geëerbiedigd, en*

*– zij in de weg staan aan een rechterlijke uitlegging van het nationale recht volgens welke de kredietinstelling het recht heeft om van de consument een vergoeding te vorderen die verder gaat dan de terugbetaling van het ter uitvoering van die overeenkomst geleende kapitaal en de betaling van wettelijke vertragsrente vanaf de ingebrekestelling.*

**E** Upon unfairness of mortgages, banks may suffer financially - CJEU in Bank M. (C-520/21) ([ECLB](#))

**HvJ – ARREST – 15 juni 2023 – zaak C-287/22 – Getin Noble Bank – Polen – ECLI:EU:C:2023:491 – geen conclusie – arrest**

**Onerlijk beding – Hypothecaire lening in Zwitserse Frank – Schrappen beding - Voorlopige maatregel - Schorsing - Richtlijn 93/13/EEG**

Verzetten artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13 zich in het licht van de beginselen van doeltreffendheid en evenredigheid tegen een uitlegging van een nationale regeling of nationale rechtspraak volgens welke de nationale rechter, met name gelet op de verplichtingen van de consument om zijn schulden aan de verkoper te vereffenen of op de goede financiële situatie van de verkoper, een verzoek kan afwijzen van een consument om een voorlopige (bewarende) maatregel die strekt tot schorsing voor de duur van de procedure van de tenuitvoerlegging van een overeenkomst die wegens de schrapping van de erin opgenomen oneerlijke contractuele bedingen waarschijnlijk nietig zal worden verklaard?

*Hof: Artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG, gelezen in het licht van het doeltreffendheidsbeginsel, verzetten zich tegen nationale rechtspraak volgens welke de nationale rechter een verzoek van een consument om een voorlopige maatregel strekkende tot opschorting van de betaling van de maandelijkse aflossingen die op grond van een door deze consument gesloten leningsovereenkomst verschuldigd zijn, in afwachting van een eindbeslissing over de nietigverklaring van deze overeenkomst op grond dat die overeenkomst oneerlijke bedingen bevat, kan afwijzen, wanneer dergelijke maatregelen noodzakelijk zijn om de volle werking van die beslissing te waarborgen.*

 Suspending payments of monthly loan instalments for consumers awaiting finding of unfairness - CJEU in Getin Noble Bank (C-287/22) ([ECLB](#))

**HvJ – ARREST – 29 juni 2023 – C-543/21 - Verband Sozialer Wettbewerb - ECLI:EU:C:2023:527 - conclusie - arrest**

**Consumentenbescherming – Prijsaanduiding van producten – Statiegeld - Begrip „verkoopprijs” - Richtlijn 98/6/EG**

Wanneer iemand drinkwater koopt in een retourfles voor een bedrag dat bijvoorbeeld wordt vermeld als „1 EUR plus 0,25 EUR statiegeld”, waarbij het statiegeld van 25 cent bij retour van de fles wordt terugbetaald, hoeveel kost dat drinkwater hem dan eigenlijk?

*Hof: Artikel 2, onder a), van richtlijn 98/6/EG moet aldus worden uitgelegd dat het in die bepaling bedoelde begrip „verkoopprijs” niet het bedrag aan statiegeld omvat dat de consument moet betalen bij de aankoop van producten in verpakkingen waarop statiegeld wordt geheven.*

 Recyclable packaging priced separately - CJEU in Verband Sozialer Wettbewerb (C-543/21) ([ECLB](#))

**HvJ – CONCLUSIE A-G PIKAMÄE – 22 juni 2023 – zaak C-321/22 – Provident Polska – Polen – ECLI:EU:C:2023:514 – conclusie**

**Onerlijk beding - Leningsovereenkomst - Richtlijn 93/13/EEG**

De overeenkomst voor een wekelijkse lening in contanten, bepaalde onder meer het commissieloon, de afsluitvergoeding en de vergoeding voor een flexibel aflossingsplan. De vraag is of de contractuele bedingen krachtens artikel 3, lid 1 van richtlijn 93/13/EEG als oneerlijk kunnen worden aangemerkt op de enkele grond dat zij buitensporig zijn.

Ten tweede vraagt de rechter zich af of artikel 7, lid 1 en het doeltreffendheidsbeginsel in de weg staan aan nationaal recht op grond waarvan het ontbreken van procesbelang uitsluit dat een declaratoire vordering kan worden ingesteld. Tot slot vraagt de rechter zich in het kader van artikel 6, lid 1 af of een leningsovereenkomst kan worden uitgevoerd of nietig moet worden verklaard indien wordt geoordeeld dat de bedingen in de leningsovereenkomsten, daadwerkelijk oneerlijke bedingen vormen.

*A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG, gelezen in het licht van het doeltreffendheidsbeginsel, verzetten zich tegen een nationale regeling en de rechterlijke uitlegging ervan volgens welke een door een consument ingestelde vordering tot verklaring van de onwerkzaamheid van oneerlijke bedingen in overeenkomsten, gevolgd door een tegenvordering van de verkoper tot betaling van uit hoofde van die bedingen verschuldigde bedragen, wordt afgewezen en de consument in de kosten wordt verwezen op grond dat die consument geen procesbelang heeft vanwege het feit dat er een andere beroepsweg kan worden benut waarmee de bedragen die hij krachtens die bedingen reeds aan de verkoper heeft betaald, kunnen worden teruggevorderd.*

### RECHTSPRAAK NL – PREJUDICIËLE VRAGEN AAN HOGE RAAD - Voornemen prejudiciële verwijzing naar HvJ - 26 mei 2023 – [ECLI:NL:HR:2023:778](#)

#### Achteraf-betaalservice - Kosten van het krediet - Richtlijn 2008/48/EG

Prejudiciële procedure. Mogelijkheid om achteraf te betalen bij aankoop in webwinkel. Uitstel van betaling. De kantonrechter stelt prejudiciële vragen aan de Hoge Raad over de beoordeling door de rechter van vorderingen uit hoofde van een achteraf-betaalservice in het licht van de Richtlijn consumentenkrediet. Hoge Raad: De Hoge Raad beantwoordt een deel van de vragen zelf en is ten aanzien van een ander deel van de vragen voornemens prejudiciële vragen te stellen aan het HvJ EU. Een overeenkomst waarbij uitstel van betaling wordt verleend, dient te worden aangemerkt als een kredietovereenkomst, is één van de antwoorden van de Hoge Raad.

 [NJB 2023/1408](#)

 De Richtlijn consumentenkrediet en achteraf-betaalservices ([Cassatieblog](#))

### NOOT – bij HvJ 9 maart 2023, [C-50/22 Sogefinancement](#)

On the right of withdrawal in credit agreements - the CJEU in C-50/22 Sogefinancement ([ECLB](#))

### NOOT – bij HvJ, 7 juli 2022, [C-264/21 Keskinäinen Vakuutusyhtiö Fennia](#)

Throwback to last summer: the notion of producer clarified by the Court (C-264/21, Keskinäinen Vakuutusyhtiö Fennia) ([ECLB](#))

### REGELGEVING

Mr. J.M. van Poelgeest, De richtlijn consumentenkrediet geüpdatet - De richtlijn consumentenkrediet wordt herzien. Dit heeft gevolgen voor bestaande aanbieders van krediet, maar ook voor andere partijen die nu nog niet onder de richtlijn vallen zoals aanbieders van buy now pay later, in: [FIP 2023/108](#)

## COVID-19

### HvJ – ARREST – 8 juni 2023 – zaak C-407/21 – UFC - Que choisir en CLCV – Frankrijk – [ECLI:EU:C:2023:449](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

**Pakketreizen - Covid-19-pandemie – Overmacht – Terugbetaling reissom of vergoeding in de vorm van voucher? - Richtlijn (EU) 2015/2302**

Samenvatting onder: [Vervoer en reizen](#)

**HvJ – ARREST – 8 juni 2023 – zaak C-49/22 – Austrian Airlines – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2023:454 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)**

**Compensatie luchtreizigers – Annulering vlucht - Covid-19 - Repatriëringsvlucht met hetzelfde vliegtuig – Extra kosten - Verordening (EG) nr. 261/2004**

Samenvatting onder: [Luchtvaart](#)

**HvJ – ARREST – 15 juni 2023 – zaak C-411/22 – Thermalhotel Fontana – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2023:490 – [persbericht](#) – [geen conclusie](#) – [arrest](#)**

**Vrij verkeer werknemers – COVID-19 – Verplichte isolatie – Doorbetalen loon – Vergoeding - Begrip “prestatie bij ziekte” - Verordening (EU) nr. 492/2011 - Verordening (EG) nr. 883/2004 - Artikel 45 VWEU**

Samenvatting onder: [Arbeid en SZ](#)

### WIKI

[Coronavirus – Europees recht](#)

### EHRM - factsheet

[COVID-19 health crisis](#)

## Detentie, politiebehandeling en politieonderzoek

**EHRM – ARREST – 6 juni 2023 - Demirtas en Yüsekdağ Senoglu t. Turkije – [persbericht](#) – [arrest](#) – [10207/21](#) - [10209/21](#) - ECLI:CE:ECHR:2023:0606JUD001020721**

**Recht op spoedige beslissing over rechtmatigheid van detentie - Artikel 5, lid 4 EVRM - Schending**

Ten aanzien van klagers, leden van een Koerdische politieke partij, is in november 2016 de voorlopige hechtenis bevolen omdat zij ervan verdacht werden betrokken te zijn bij terrorisme-gerelateerde feiten. Op 15 november 2016 werden door de rechtbank, na een vordering van de officier van justitie, beperkingen opgelegd, inhoudende dat video- en geluidsopnames zouden worden gemaakt van de besprekingen tussen klagers en hun advocaten en dat alle tussen hen overgelegde documenten in beslag zouden worden genomen. Het beroep tegen deze beslissing wordt door het Constitutioneel Hof afgewezen. Na drie maanden werden de beperkingen opgeheven.

Klagers vinden dat zij vanwege voornoemde beperkingen onvoldoende juridische bijstand hebben gekregen om in beroep te gaan tegen de beslissing tot voorlopige hechtenis.

Het EHRM overweegt allereerst dat de beslissing tot het opleggen van de beperkingen niet voldoet aan de vereisten die de Turkse wet daaraan stelt. Verder heeft het Constitutioneel Hof onvoldoende gekeken naar de persoonlijke situatie van klagers. Zo waren zij ten tijde van de beperkingen nog niet schuldig bevonden aan enig strafbaar feit, was onvoldoende bewijs voor de tenlastegelegde feiten – zoals het EHRM in een eerdere uitspraak al had bepaald<sup>1</sup> – en zijn er in geen enkele beslissing omtrent de voorlopige hechtenis ernstige bezwaren (“bewijs”) opgenomen die duiden op een verband tussen klagers en de tenlastegelegde feiten. Tot slot acht het EHRM rechtsbijstand niet effectief als een gedetineerde geen vertrouwelijke gesprekken kan hebben

<sup>1</sup> EHRM 22 december 2022, nr. 14305/17 & EHRM 8 november 2022, nr. 14332/17

met zijn advocaat. Klagers hebben aldus onvoldoende toegang gehad tot rechtsbijstand, wat een inbreuk op art. 5 lid 4 EVRM oplevert.

Aangezien het recht op rechtsbijstand een fundamenteel recht is van gedetineerden, mag een inbreuk daarop alleen plaatsvinden in uitzonderlijke gevallen en er moeten voldoende waarborgen zijn tegen misbruik. In onderhavige zaak waren die waarborgen er niet. Na het bevel van de rechter waren de autoriteiten immers verplicht om alle communicatie tussen klagers en advocaten op te nemen en vast te leggen en er was niet bepaald hoe de verkregen informatie mocht en moest worden gebruikt, noch door welke autoriteiten.

Volgens het EHRM is niet aangetoond dat er sprake was van een uitzonderlijke omstandigheid zoals eerder genoemd en ontbrak het aan voldoende waarborgen, zodat ook om die reden art. 5 lid 4 EVRM is geschonden.

**EHRM – ARREST – 13 juni 2023 - Khokhlov t. Cyprus – [persbericht](#) – [arrest](#) - [53114/20](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0613JUD005311420](#)**

### **Recht op spoedige beslissing over rechtmatigheid detentie - Schending artikel 5, leden 1 en 4 EVRM**

Klager heeft de Russische nationaliteit en is in oktober 2018 op basis van een internationaal arrestatiebevel aangehouden in Cyprus om uitgeleverd te worden naar Rusland, in verband met een onderzoek naar grootschalige fraude. Hij is vervolgens gedetineerd. De feitelijke uitlevering werd vertraagd, onder andere vanwege de coronapandemie en uiteindelijk werd hij pas in december 2020 naar Rusland overgebracht.

Het EHRM vindt dat de procedure aanvankelijk voortvarend genoeg is geweest, ondanks dat er ruim 6 maanden waren voorafgegaan aan de eerste beslissing. Dit was echter gerechtvaardigd vanwege de onderzoekswensen van de verdediging en de complexiteit van de zaak. De procedure in hoger beroep heeft wel te lang geduurd, nu de Cypriotische autoriteiten enkel hadden bepaald dat de uitlevering zou worden heroverwogen zodra de beperkingen als gevolg van de coronacrisis voorbij waren, terwijl de autoriteiten geen idee hadden wanneer de pandemie zou eindigen en/of vluchten zouden worden hervat. Dit terwijl de autoriteiten de verplichting hebben om vast te stellen of de uitlevering binnen een gerechtvaardigde termijn realistisch is en of voortdurende detentie in verband daarmee gerechtvaardigd is. Art. 5 lid 1 en lid 4 EVRM zijn geschonden.

**EHRM – GEGCOMMUNICEERDE ZAAK – 14 juni 2023 - [34039/22](#) - [Hofman t Nederland](#) – [statement of facts](#)**

### **Geweld door politieagenten – Onevenredig geweld – Artikel 3 EVRM**

Twee politieagenten reageerden op een klacht over geluidsoverlast van een huisfeest. Klaagster was een van de bewoners van de woning en toen haar om haar identiteitsbewijs werd gevraagd, escaleerde de situatie. De politieagenten gebruikten geweld tegen klaagster toen ze haar uit het huis verwijderden. Op dat moment was zij niet aangehouden. De klacht van klaagster tegen de politieambtenaren is afgewezen en de daaropvolgende klacht van klaagster tegen het besluit van de officier van justitie om geen strafvervolging in te stellen tegen de politieambtenaren wegens zware mishandeling is door het Gerechtshof afgewezen. Klaagster zelf is vervolgd voor eenvoudige mishandeling van een politieagent, waarvoor ze is ontslagen van alle rechtsvervolging en voor verzet tegen een ambtenaar die zijn wettige taken uitoefende, waarvoor ze is vrijgesproken. Klaagster klaagt dat het tegen haar gebruikte geweld onevenredig en niet absoluut noodzakelijk was. Klaagster klaagt er voorts over dat het onderzoek niet voldeed aan de toereikendheid en doeltreffendheid die krachtens het Verdrag vereist zijn.

Het Hof legt de volgende vragen voor aan partijen:

Is klaagster onmenselijk of vernederend behandeld in strijd met artikel 3 EVRM? Was met name het geweld dat tegen klaagster werd gebruikt om haar identiteit te controleren strikt noodzakelijk

in de omstandigheden van de zaak (zie *Dembele v. Zwitserland*, nr. 74010/11, § 41, 24 september 2013, en *Bouyid v. België* [GC], nr. 23380/09, §§ 88 en 100, EVRM 2015)? Voldeed het onderzoek in de onderhavige zaak, gelet op de procedurele bescherming tegen onmenselijke en vernederende behandelingen, aan de vereisten van artikel 3 EVRM (zie *Bouyid*, reeds aangehaald, §§ 114-23)?

### EHRM - factsheets en guides

- [Hunger strikes in detention](#)
- [Migrants in detention](#)
- [Prisoners' right to vote](#)
- [Prisoners' health-related rights](#)
- [Detention and mental health](#)
- [Detention conditions and treatment of prisoners](#)
- [Use of force in the policing of demonstrations](#)
- [Guide on the case-law of the ECHR on Prisoners' rights](#)

## Diensten, elektronische communicatiediensten

**HvJ – CONCLUSIE A-G COLLINS – 8 juni 2023 – zaak C-178/22 – Procura della Repubblica presso il Tribunale di Bolzano – Italië – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2023:463 – [conclusie](#)**

**Verkeers- en locatiegegevens van telefoongesprekken – Prokuratuur - Ernstige strafbare feiten - Richtlijn 2002/58/EG - Artikelen 7, 8, 11 en artikel 52, lid 1 Handvest EU**

Samenvatting onder: [Privacy en persoonsgegevens](#)

**HvJ – ARREST – 8 juni 2023 – zaak C-468/20 – Fastweb e.a. – Italië – ECLI:EU:C:2023:447 – [conclusie](#) – [arrest](#)**

**Vrij verkeer van diensten - Termijnen voor verlenging telefoonpakketten en facturering - Artikelen 49 en 56 VWEU - Richtlijn 2002/21/EG - Richtlijn 2002/22/EG**

De verwijzende rechter vraagt het Hof met name of een autoriteit van een lidstaat telefoonmaatschappijen bepaalde beperkingen kan opleggen met betrekking tot de frequentie van de verlenging van aangeboden pakketten en voor de facturering van vaste en/of mobiele telefoniediensten. Is een dergelijke maatregel verenigbaar met de beginselen inzake het vrije verkeer van diensten zoals deze voortvloeien uit de artikelen 49 en 56 VWEU, met de bepalingen van de richtlijnen die het zogenoemde geharmoniseerde rechtskader voor elektronische communicatie vormen en met een aantal algemene beginselen van het Unierecht zoals gelijkheid, evenredigheid en non-discriminatie?

*Hof: De artikelen 49 en 56 VWEU alsmede artikel 8, lid 1, eerste alinea, lid 2, onder a), lid 4, onder b) en d), en lid 5, onder b), van richtlijn 2002/21/EG, en de artikelen 20 tot en met 22 van richtlijn 2002/22/EG in samenhang met het evenredigheidsbeginsel en het beginsel van gelijke behandeling, moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich niet verzetten tegen een nationale regeling die de nationale regelgevende instantie de bevoegdheid verleent om een besluit vast te stellen waarbij de exploitanten van mobiele telefoniediensten worden verplicht om voor de verlenging van commerciële pakketten en voor de facturering een termijn van ten minste vier weken te hanteren, terwijl de exploitanten van vastetelefoniediensten en daarmee verbonden diensten worden verplicht om daarvoor een frequentie toe te passen van een maand of een veelvoud daarvan, op voorwaarde dat de situaties van de twee betrokken categorieën diensten van elkaar verschillen, gelet op het voorwerp en het doel van deze nationale regeling.*

**HvJ – ARREST – 8 juni 2023 – zaak C-50/21 – Prestige and Limousine – Spanje – ECLI:EU:C:2023:448 – persbericht – conclusie – arrest**

### **Vergunningen – Vrijheid van vestiging – Autoverhuurdiensten met chauffeur (PHV) – Taxivergunning – Beperking aantal vergunningen - Artikelen 49 en 107 VWEU**

In Barcelona heeft zich een stelsel van lokaal passagiersvervoer op aanvraag ontwikkeld en hebben “particuliere huurvoertuigen met chauffeur” (PHV’s) hun intrede gedaan. PHV’s zijn vanuit het oogpunt van de klant eigenlijk gewoon taxi’s: zij verlenen tegen een vergoeding vervoersdiensten. Tegelijkertijd hebben zij minder rechten (zo mogen zij geen bus- en taxistroken gebruiken) en minder verplichtingen (er zijn geen vaste tarieven en zij zijn niet verplicht een klant aan te nemen). Toen dit model slachtoffer werd van zijn eigen succes en er steeds meer aanbieders verschenen, greep de Spaanse regelgevende instantie in op nationaal en lokaal niveau. Er werden voor Barcelona specifieke vergunningen verplicht gesteld die in aantal werden beperkt tot één PHV-vergunning op dertig taxivergunningen. Aangezien het aantal taxivergunningen de afgelopen 35 jaar stabiel is gebleven, komt dat er in de praktijk op neer dat nieuwkomers op de PHV-markt geen vergunning kunnen verkrijgen. Verzoekster is een onderneming die beschikt over een vergunning voor huurauto's met chauffeurs (PHV-vergunning) in het grootstedelijk gebied van Barcelona. Verzoekster heeft beroep ingesteld tegen deze verordening. De vraag is of een en ander strookt met het EU-recht (vrijheid van vestiging).

Verzetten de artikelen 49 en 107, lid 1, VWEU zich tegen een nationale regeling die zonder gegronde reden de verhouding tussen het aantal PHV’s (huurauto's met chauffeurs) en taxivergunningen begrenst tot 1:30 en aanvullende eisen stelt voor PHV’s?

Het Hof oordeelt dat de beperking van het aantal vergunningen voor diensten inzake personenvervoer met chauffeur in de agglomeratie Barcelona in strijd is met het Unierecht. De verplichting om naast de voorgeschreven nationale vergunning een extra vergunning te verkrijgen kan echter noodzakelijk zijn om het vervoer, het verkeer en de publieke ruimte goed te beheren en het milieu te beschermen.

*Hof: Artikel 107, lid 1, VWEU staat niet in de weg aan een op een agglomeratie toepasselijke regeling die, ten eerste, bepaalt dat naast de vereiste nationale vergunning voor stedelijke en interstedelijke diensten voor de verhuur van personenvervoer met chauffeur een specifieke vergunning noodzakelijk is om diensten voor de verhuur van personenvervoer met chauffeur in deze agglomeratie te verrichten en, ten tweede, bepaalt dat het aantal vergunningen voor dergelijke diensten beperkt is tot één vergunning per dertig voor die agglomeratie verleende vergunningen voor taxidiensten, voor zover die maatregelen niet van dien aard zijn dat zij de inzet van staatsmiddelen in de zin van deze bepaling inhouden.*

*Artikel 49 VWEU staat niet in de weg aan een in een agglomeratie toepasselijke regeling die bepaalt dat naast de vereiste nationale vergunning voor stedelijke en interstedelijke diensten voor de verhuur van personenvervoer met chauffeur een specifieke vergunning noodzakelijk is om diensten voor de verhuur van personenvervoer met chauffeur in deze agglomeratie te verrichten, indien deze specifieke vergunning berust op objectieve, niet-discriminerende en vooraf bekende criteria die elke vorm van willekeur uitsluiten en geen herhaling inhouden van controles die reeds in het kader van de nationale vergunningsprocedure zijn uitgevoerd, maar voorzien in specifieke behoeften van die agglomeratie.*

*Artikel 49 VWEU staat in de weg aan een in een agglomeratie toepasselijke regeling waarbij het aantal vergunningen voor diensten voor de verhuur van personenvervoer met chauffeur wordt beperkt tot één per dertig voor deze agglomeratie verleende vergunningen voor taxidiensten, voor zover niet is aangetoond dat deze maatregel geschikt is om te waarborgen dat de doelstellingen van een goed beheer van het vervoer, het verkeer en de publieke ruimte in die agglomeratie en van de bescherming van het milieu aldaar op coherente en systematische wijze worden verwezenlijkt, noch dat die maatregel niet verder gaat dan nodig is om deze doelstellingen te bereiken.*

### **PREJUDICIËLE VERWIJZING – Hongarije - 12 april 2023 (ECER 6.6.23) – C-229/23 - HYA e.a.**

**Afluisteren telefoon – Machtiging rechter – Motivering – Toelating tot bewijs? - Richtlijn 2002/58/EG - Artikelen 7, 8 en 11 Handvest EU**

Samenvatting onder: Procesrecht en recht op eerlijk proces - strafrecht

### **PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 30 maart 2023 (ECER 1.6.2023) – C-209/23 – RRC Sports**

**Kartel – Misbruik machtspositie – Vrijheid van diensten - Spelersmakelaars – Intermediairdiensten – Regelingen opgesteld door sportfederatie – Bescherming persoonsgegevens – AVG - Verordening (EU) 2016/679**

Samenvatting onder: Mededinging

### **PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 18 april 2023 (ECER 21.6.2023) – C-273/23 - Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni e.a.**

**Mobieletelefonieaanbieders – Universeledienstverstrekking - Richtlijn 97/33/EG - Richtlijn 2002/22/EG - Richtlijn 90/388/EEG**

Hoger beroep bij de hoogste bestuursrechter tegen twee vonnissen waarbij de bestuursrechter in eerste aanleg een aantal besluiten van de Italiaanse regelgevende instantie voor communicatie onrechtmatig heeft verklaard. Bij die besluiten was vastgesteld dat de lasten die op de voor de universeledienstverstrekking in de telefoniesector verantwoordelijke onderneming rusten, onbillijk waren en is van mobiele telefonieaanbieders dan ook verlangd dat zij in die lasten zouden bijdragen.

De vraag of uit richtlijn 97/33/EG, richtlijn 2002/22/EG en de beginselen van transparantie, minimale marktverstoring, non-discriminatie en evenredigheid volgen dat een nationale wettelijke regeling mag voorschrijven dat verplichtingen om bij te dragen tot de financiering van onbillijke lasten die voortvloeien uit de universeledienstverstrekking worden uitgebreid tot mobiele telefonieaanbieders.

## Digitalisering en social media

### **HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 8 juni 2023 – zaak C-376/22 – Google Ireland e.a. – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2023:467 – persbericht – conclusie**

**Diensten van de informatiemaatschappij – Beperking in nationale regeling - Richtlijn 2000/31/EG**

Google, Meta Platforms en Tik Tok komen bij de Oostenrijkse rechter op tegen Oostenrijkse regelgeving die hen bepaalde verplichtingen oplegt in de strijd tegen vermeende illegale content. De platformen voeren aan dat zij enkel onderworpen zijn aan de regelgeving van de EU-lidstaat van vestiging, namelijk Ierland.

Volgens de A-G mogen platforms als Google, Meta Platforms en Tik Tok geen aanvullende verplichtingen opgelegd krijgen in een andere lidstaat dan die waar ze hun statutaire zetel hebben, behalve door maatregelen die per geval worden genomen. Het EU-recht staat eraan in de weg dat de vrijheid om diensten van de informatiemaatschappij vanuit andere lidstaten te verlenen door middel van algemene en abstracte wetgevende maatregelen wordt beperkt.

*A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 3, leden 2 en 4, van richtlijn 2000/31/EG moet aldus worden uitgelegd dat het zich ertegen verzet dat een lidstaat het vrije verkeer van diensten van*

*de informatiemaatschappij uit andere lidstaten beperkt door algemene en abstracte wettelijke maatregelen vast te stellen ten aanzien van een algemeen beschreven categorie van bepaalde diensten van de informatiemaatschappij, zonder dat die maatregelen individueel worden vastgesteld.*

- 📌 Conclusie AG: Geen aanvullende verplichtingen door ander dan vestigingslidstaten voor online platforms. ([Boek9.nl](#))
- 📌 Conclusie A-G HvJ EU inzake platformaansprakelijkheid. ([IEF21470](#))

### **PREJUDICIËLE VERWIJZING – Polen – 28 april 2023 (ECER 27.6.2023) – [C-302/23 - Piekiewicz](#)**

#### **Elektronische handtekening in processtukken – Geen voorziening in nationale wetgeving – Formele gebreken - Verordening (EU) nr. 910/2014**

Verzoekster heeft een verzoek ingediend om een formule van tenuitvoerlegging tegen de echtgenoot van de wederpartij in de procedure, met het oog op een gedwongen tenuitvoerlegging op een onroerend goed dat deel uitmaakt van de vermogensgemeenschap van de echtgenoten. Het verzoek was niet voorzien van een handgeschreven handtekening, maar was elektronisch ondertekend met een vertrouwde handtekening die is gekoppeld aan een elektronisch platform voor overheidsdiensten. De gerechtsreferendaris heeft dit verzoek teruggezonden omdat het verzoek formele gebreken bevatte, met name omdat het verzoek niet met de hand was ondertekend. Daarop heeft verzoekster een verzoek om uitsluiting van de gerechtsreferendaris ingediend, samen met een verzoek om inleiding van een tuchtprocedure tegen de referendaris. Het verzoek was ook dit keer elektronisch ondertekend. Volgens verzoekster schendt de referendaris het Unierecht door te weigeren een elektronisch ondertekend stuk te aanvaarden.

De vraag is onder andere of op grond van verordening (EU) nr. 910/2014 een gerecht van een lidstaat verplicht is een processtuk te aanvaarden dat bij dat gerecht is neergelegd en ondertekend is met een elektronische handtekening, wanneer de nationale wetgeving van die lidstaat niet voorziet in de mogelijkheid om een processtuk dat voorzien is van een elektronische handtekening bij een gerecht neer te leggen, anders dan via een ICT-systeem.

### **PREJUDICIËLE VERWIJZING – Letland – 28 maart 2023 en 21 april 2023 (ECER 23.6.2023) – [C-255/23](#) en [C-285/23 AVVA e.a.](#)**

#### **Strafrechtelijke procedure – Deelname aan behandeling strafzaak per videoconferentie vanuit andere lidstaat - Richtlijn 2014/41/EU - Richtlijn (EU) 2016/343**

Samenvatting onder: [Procesrecht en recht op eerlijk proces - strafrecht](#)

### **OVERIG**

- Internationale Cyberstrategie 2023 - 2028. ([BS-16-06-2023](#))
- Position paper AP - Persoonsgegevens zijn 'witte vlek' in aanpak cybersecurity ([AP](#))
- Artificial Intelligence and International Criminal Law ([EJILtalk](#))
- Voorlopig politiek akkoord over de verordening Europese digitale identiteit ([Europa decentraal](#))

### Discriminatie

#### EHRM - factsheets en guides

- [Guide on Article 14 ECHR and on article 1 of Protocol No. 12 to the Convention - prohibition of discrimination](#)

### Eigendomsrecht

#### EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 16 mei 2023 - Ferrara e.a. t. Italië – persbericht 8.6.23 – beslissing – 2394/22 - ECLI:CE:ECHR:2023:0516DEC000239422

##### Vergoeding advocaten – Onnodig meerdere procedures tot tenuitvoerlegging - Misbruik van (proces)recht - Niet-ontvankelijk - Artikel 35 EVRM

De zaak gaat over een ongerechtvaardigde fragmentatie van procedures tot tenuitvoerlegging van vonnissen onder Italiaans recht. De vergoeding voor advocaten in dit soort procedures is verschuldigd per procedure. Drie Italiaanse advocaten startten daarom tenuitvoerleggingsprocedures per cliënt, ook als meerdere cliënten hun claim konden baseren op dezelfde uitspraak van de nationale rechter. Ook als aan één cliënt meerdere sommen geld werden toegewezen, werd per som geld een tenuitvoerleggingsprocedure gestart. De nationale rechter is tot de conclusie gekomen dat deze handelswijze een misbruik van procesrecht is. Ook bij het EHRM maakten deze advocaten nog meerdere procedures aanhangig met exact dezelfde inhoud. Ze wilden aanspraak maken op meerdere kostenveroordelingen. Tegen deze achtergrond oordeelt het Hof (in bijzonder scherpe bewoordingen) dat klagers niet-ontvankelijk zijn omdat hun verzoek een misbruik van recht tot het indienen van een verzoekschrift betekent ex art. 35 (3a) EVRM.

#### EHRM – ARREST – 22 juni 2023 - X. t. Ierland – persbericht – arrest - 23851/20 - 24360/20 - ECLI:CE:ECHR:2023:0622JUD002385120

##### Afwijzing kinderbijslag vanwege ontbreken legale verblijfsstatus moeder – Artikel 14 EVRM - Geen schending

Samenvatting onder: [Asiel en migratie](#)

#### EHRM – factsheets en guides

- [Guide on Article 1 of Protocol No. 1 to the ECHR - protection of property](#)

### Energiemarkt

#### PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 13 december 2022 (ECER 16.6.2023) – C-293/23 – ENGIE Deutschland

##### Energiedistributiesysteem – Verzoek tot aansluiting - Afnemerinstallaties - Richtlijn (EU) 2019/944

Partijen twisten over de vraag of verweerster verplicht is twee energieinstallaties van verzoekster als afnemerinstallaties op haar systeem aan te sluiten.

De vraag is of artikel 2, punten 28 en 29, en artikel 30 e.v. van richtlijn 2019/944 in de weg staan aan een nationaalrechtelijke bepaling volgens welke de beheerder van een energieinstallatie voor de levering van energie niet onder de verplichtingen van een distributiesysteembeheerder valt wanneer hij de energieinstallatie in de plaats van het huidige distributiesysteem bouwt en beheert

teneinde met door warmtekrachtkoppeling geproduceerde elektriciteit verscheidene flatgebouwen van elektriciteit te voorzien.

### OVERIG

- Litigating the Energy Charter Treaty at the European Court of Human Rights ([EJILtalk](#))
- Europese Rekenkamer: 'Klimaat- en energiedoelstellingen voor 2030 in gevaar' ([Europa decentraal](#))

## Europese subsidies

**HvJ – ARREST – 8 juni 2023 – zaak C-545/21 – ANAS – Italië – ECLI:EU:C:2023:451 – conclusie – arrest**

### **Aanbesteding - Terugvordering steunbedragen – Begrip „onregelmatigheid - Efro - Fraude**

De verwijzende rechter meent dat hij op grond van het bewijs waarover hij beschikt niet met zekerheid kan vaststellen dat de betrokken opdracht onrechtmatig is gegund aan RTI Aleandri. Volgens de verwijzende rechter is het noodzakelijk dat het Hof verduidelijkt of kan worden geoordeeld dat er sprake is van een “onregelmatigheid” als bedoeld in verordening (EG) nr. 2006/1083 in de vorm van “fraude”. De verwijzende rechter heeft geen nadelige gevolgen voor de algemene begroting van de Unie vastgesteld, aangezien de steun is gebruikt voor het vooraf vastgestelde doel. Tevens twijfelt de verwijzende rechter over de verenigbaarheid van de toepasselijke nationale regeling met richtlijn 2004/18/EG.

De prejudiciële vragen betreffen, om te beginnen, de uitlegging van het begrip „onregelmatigheid” in de zin van verordening (EG) nr. 1083/2006 met betrekking tot omkoping of poging daartoe ten aanzien van een aanbestedingscomité in het kader van de uitvoering van uit de begroting van de Unie gefinancierde werken, voorts, de omzetting in Italiaans recht van artikel 45, lid 2, eerste alinea, onder d), van richtlijn 2004/18/EG. Dienen teruggevorderde steunbedragen volledig te worden gerestitueerd ook al zijn de gehele bedragen voor het doel waarvoor zij bestemd waren gebruikt?

*Hof: Artikel 2, punt 7, van verordening (EG) nr. 1083/2006 moet aldus worden uitgelegd dat het begrip „onregelmatigheid” in de zin van deze bepaling betrekking heeft op gedragingen die kunnen worden gekwalificeerd als „omkoping” in het kader van een procedure voor het plaatsen van een overheidsopdracht voor de uitvoering van werken die door een structuurfonds van de Unie worden medegefinancierd, en ten aanzien waarvan een administratieve of gerechtelijke procedure is ingeleid, ook wanneer niet is aangetoond dat deze gedragingen daadwerkelijk invloed hebben gehad op de procedure voor de keuze van de inschrijver en er niet is vastgesteld dat de begroting van de Unie daadwerkelijk werd benadeeld.*

*Artikel 98, leden 1 en 2, van verordening nr. 1083/2006 moet aldus worden uitgelegd dat in geval van een „onregelmatigheid” als omschreven in artikel 2, punt 7, van deze verordening, de lidstaten voor het bepalen van de toepasselijke financiële correctie een beoordeling per geval dienen te verrichten, waarbij zij het evenredigheidsbeginsel in acht nemen en met name rekening houden met de aard en de ernst van de geconstateerde onregelmatigheden alsook met de financiële gevolgen ervan voor het betrokken fonds.*

### Familieleven en familierecht

**EHRM – ARREST – 22 juni 2023 – Germano t. Italië – [persbericht](#) – [arrest](#) – [10794/12](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0622JUD001079412](#)**

#### **Familierecht - Waarborgen tegen stalkingsclaim - Artikel 8 EVRM**

Klager is een Italiaanse man die is gescheiden van zijn (nu ex-)vrouw. De vrouw heeft eerder een klacht tegen appellant ingediend op grond van stalking. De autoriteiten legden een maatregel op, strekkende tot automatische vervolging in het geval dat het gedrag van klager hetzelfde zou blijven en tot een automatisch hogere straf bij een eventuele veroordeling vanwege de aanwezigheid van een verzwarende omstandigheid.

De belangrijkste klachten van klager zijn dat hij zich niet heeft kunnen verdedigen tegen de aanklacht omdat hij niet van de klacht op de hoogte was, dat de veroordeling ondeugdelijk is gemotiveerd en dat er geen tijdslimiet aan de maatregel is verbonden.

Het Hof stelt vast dat autoriteiten kunnen besluiten een verdachte niet te horen in het kader van de effectiviteit (en spoedeisendheid) van een maatregel in de context van stalking. De autoriteiten hebben echter wel 17 getuigen gehoord, waardoor het Hof geen reden ziet waarom klager zelf niet ook gehoord had kunnen worden. Daarnaast hebben de autoriteiten niet vermeld dat 14 van de 17 getuigen het verhaal van de ex-vrouw bestreden. Ook is het treffen van dit soort maatregelen onder artikel 53 van het Verdrag van Istanbul slechts op eenzijdig verzoek toegestaan als het gaat om *tijdelijke* maatregelen, aan welk vereiste in de onderhavige zaak niet is voldaan. Er stonden verder geen mogelijkheden open om tot herziening van de maatregel te komen. Tenslotte hebben de autoriteiten geen omstandigheden benoemd waaruit in voldoende mate is gebleken dat klager een gevaar voor zijn ex-vrouw zou vormen.

Het Hof concludeert op basis van het voorgaande dat de Italiaanse autoriteiten geen toereikend onderzoek hebben gedaan naar de feitelijke onderbouwing van de maatregel en daarmee naar de legaliteit, de noodzakelijkheid en de proportionaliteit daarvan. Klager was uitgesloten van de procedure zonder bewijs dat dat noodzakelijk was vanwege de urgentie van de zaak, en daarmee is appellant niet voldoende beschermd tegen misbruik van de maatregel. Er is daarom sprake van een schending van artikel 8 EVRM.

**EHRM – ARREST – 27 juni 2023 - Nurcan Bayraktar t. Turkije – [persbericht](#) – [arrest](#) - [27094/20](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0627JUD002709420](#)**

#### **Verbod discriminatie – Recht op trouwen – Privé- en familieleven – Schending – Artikelen 8, 12 en 14 EVRM - Wachtijd hertrouwen**

Klaagster klaagt over de verplichte wachtijd van 300 dagen voor vrouwen in Turkije voordat zij mogen hertrouwen, welke verplichting alleen niet nageleefd hoeft te worden als zij met een medisch onderzoek kunnen aantonen niet zwanger te zijn.

Het Hof maakt hier korte metten mee: de termijn van 300 dagen is niet noodzakelijk, noch proportioneel, noch gerechtvaardigd. Daarnaast komt het Hof tot het oordeel dat deze regel een vorm van directe discriminatie op basis van geslacht is, die niet kan worden gerechtvaardigd met het doel om te voorkomen dat er onzekerheid is met betrekking tot wie de ouder van een eventueel kind zou zijn. Op grond van het voorgaande komt het Hof tot de conclusie dat artikel 8, 12 en 14 EVRM geschonden zijn.

 Le délai de viduité a la vie dure, en Turquie (*libertés chéries*)

#### **EHRM - factsheets en case-law guide**

-  [Children's rights](#)
-  [Gestational surrogacy](#)
-  [International child abductions](#)
-  [Parental rights](#)

- [!\[\]\(6a8b31c5847cdbbc60180bc0d7c3f345\_img.jpg\) Protection of minors](#)
- [!\[\]\(472ec9e3fcfea6a0fb3a3dccb4169d19\_img.jpg\) Reproductive rights](#)
- [!\[\]\(941a3a8872b7dd353fc3e4fa9ea077a6\_img.jpg\) Guide on Article 8 ECHR - right to respect for private and family life, home and correspondence](#)
- [!\[\]\(e00fd13c9dfd244fe8c6f396ec593952\_img.jpg\) Guide on Article 12 ECHR - right to marry](#)

## Financiële markt en diensten, EMU, Bankenunie

### REGELGEVING

- Nieuwe EU-regels over markten in cryptoactiva aangenomen (ECER)\
- Verordening (EU) 2023/1092 van de Europese Centrale Bank van 25 mei 2023 tot wijziging van Verordening (EG) nr. 2157/1999 met betrekking tot de bevoegdheid van de Europese Centrale Bank om sancties op te leggen (ECB/1999/4), PB L 146 van 6.6.2023
- Verordening (EU) 2023/1113 van het Europees Parlement en de Raad van 31 mei 2023 betreffende bij geldovermakingen en overdrachten van bepaalde cryptoactiva te voegen informatie en tot wijziging van Richtlijn (EU) 2015/849 , PB L 150 van 9.6.2023
- Verordening (EU) 2023/1114 van het Europees Parlement en de Raad van 31 mei 2023 betreffende cryptoactivamarkten en tot wijziging van Verordeningen (EU) nr. 1093/2010 en (EU) nr. 1095/2010 en Richtlijnen 2013/36/EU en (EU) 2019/1937, PB L 150 van 9.6.2023

## GBVB – Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid

**GERECHT EU – ARREST – 7 juni 2023 – zaak T-141/21 – Shakutin / Raad – ECLI:EU:T:2023:303 – [persbericht](#) – [arrest](#)**

### Beperkende maatregelen tegen Wit-Rusland

Het Gerecht verwerpt het beroep van de heer Shakutin tegen de hem opgelegde beperkende maatregelen. Het door de Raad aangevoerde feitelijke bewijsmateriaal is voldoende concreet, nauwkeurig en consistent om vast te stellen dat de heer Shakutin profiteert van en steun verleent aan het regime van Loekasjenko.

## Gewasbeschermingsmiddelen

### RECHTSPRAAK NL

Verbod op gebruik gewasbeschermingsmiddelen in nabijheid omwonenden. ([omgevingsweb-14-06-2023](#))

### Gezondheid, geneesmiddelen en etikettering

**HvJ – ARREST – 16 juni 2023 – gevoegde zaken C-6/21 P en C-16/21 P – Duitsland / Pharma Mar en Commissie en Estland / Pharma Mar en Commissie – ECLI:EU:C:2023:502 – persbericht – conclusie – arrest**

**Geneesmiddelen voor menselijk gebruik – Weigering vergunning geneesmiddel Aplidin – Begrip ,farmaceutisch bedrijf’ – Belangenconflict – Begrip ,rivaliserend product’ - Verordening (EG) nr. 726/2004**

In de twee gevoegde hogere voorzieningen vorderen Duitsland (zaak C-6/21 P) en Estland (zaak C-16/21 P) de vernietiging van het arrest van het Gerecht waarbij deze heeft geweigerd de onderneming Pharma Mar SA een vergunning voor het in de handel brengen (VHB) van het geneesmiddel voor menselijk gebruik Aplidin – plitidepsine te verlenen.

*Hof: Het arrest van het Gerecht van de Europese Unie van 28 oktober 2020, Pharma Mar/Commissie (T-594/18, niet gepubliceerd, EU:T:2020:512), wordt vernietigd. Zaak T-594/18 wordt terugverwezen naar het Gerecht van de Europese Unie.*

**PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 20 april 2023 (ECER 20.6.2023) – C-296/23 - dm-drogerie markt**

**Etikettering ontsmettingsmiddel – Biociden – Oneerlijke reclame - Verordening (EU) nr. 528/2012**

Verweerster is een drogisterijketen. Volgens verzoekster (het Centraal Bureau voor de bestrijding van oneerlijke concurrentie) handelt verweerster in strijd met de biocidenverordening vanwege de verkoop op internet en in verweersters vestigingen van een bepaald ontsmettingsmiddel. Het product bevat een oxidatiemiddel dat zuurstof afsplitst of vrij laat komen, waardoor de celmembranen van bacteriën, virussen en schimmels zodanig worden aangetast dat zij de osmotische druk niet meer aankunnen. Op het etiket is „ecologisch universeel ontsmettingsmiddel voor diverse toepassingen” en „desinfectie van huid, handen en oppervlakten” en „effectief tegen SARS-corona” „huidvriendelijk, biologisch, zonder alcohol” vermeld.

De vraag is of onder „dergelijke” in de zin van artikel 72, lid 3, tweede volzin, van verordening (EU) nr. 528/2012 uitsluitend vermeldingen in reclame worden verstaan die de eigenschappen van de biociden met betrekking tot de gevaren van het product bagatelliseren, of alle termen die bagatelliserend zijn.

### REGELGEVING

- BNC Fiche: Verordeningen aanvullende beschermingscertificaten (ABC's) (Kamerstukken 22112, nr. 3693)
- Verordening (EU) 2023/1322 van het Europees Parlement en de Raad van 27 juni 2023 betreffende het Drugsagentschap van de Europese Unie (EUDA) en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1920/2006, PB L 166 van 30.6.2023 - Groen licht voor oprichting van het Drugsagentschap van de EU (EUDA) (ECER)

### OVERIG

Groen licht voor oprichting van het Drugsagentschap van de EU (EUDA) (ECER)

### Godsdienstvrijheid

#### EHRM – factsheets en guides

- [Conscientious objection](#)
- [Freedom of religion](#)
- [Religious symbols and clothing](#)
- [Guide on article 9 ECHR - freedom of thought, conscience and religion](#)

### Grondrechten (Handvest) en EVRM, algemeen

#### EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 8 juni 2023 - A.M. e.a. t. Polen – [persbericht](#) – [beslissing](#) - 4188/21 - ECLI:CE:ECHR:2023:0516DEC000418821

##### **Abortusrecht – Geen slachtoffer van mogelijke toekomstige verdrag schending – Medische behandeling bij zwangerschap – Gevaar leven of gezondheid moeder - Artikel 8 EVRM.**

In Polen zijn twee keer door groepen parlementariërs zaken aanhangig gemaakt bij het Constitutionele Hof over de grondwettigheid van de wetbepalingen die het abortusrecht regelen bij een zwangerschap waarbij de foetus afwijkingen heeft. Het Hof heeft geoordeeld dat de betreffende bepalingen in strijd zijn met de Poolse grondwet. Daarna hebben er grote demonstraties plaatsgevonden. Klaagsters hebben beroep ingesteld bij het EHRM en hebben daarbij formulieren ingediend die beschikbaar zijn gesteld door een non-gouvernementele organisatie. Zij hebben daarbij ook kort iets aangegeven over hun persoonlijke omstandigheden en zij hebben daarbij aangegeven dat zij zorgen hebben dat zij geen adequate medische behandeling kunnen krijgen in het geval van een zwangerschap waarbij de foetus afwijkingen heeft. Klaagsters geven aan dat zij potentieel slachtoffer zijn van een schending van artikel 8 EVRM omdat de wetswijziging hen dwingt een zwangerschap te voldragen als de foetus afwijkingen heeft. Het Hof benadrukt dat slechts in uitzonderlijke omstandigheden een klager wordt erkend als slachtoffer van een schending van het verdrag door een risico op een toekomstige schending. De klagsters hebben echter geen bewijs geleverd dat zij daadwerkelijk het risico lopen dat de wetswijzigingen als gevolg van het arrest van het constitutionele hof hen persoonlijk zouden raken. Zij hebben geen medisch bewijs geleverd dat bij hen is geconstateerd dat bij een eventuele zwangerschap een verhoogd risico is op afwijkingen van de foetus. Ook zijn er geen documenten over hun persoonlijke omstandigheden aangeleverd, waardoor het niet mogelijk is om een inschatting te maken van hun persoonlijke omstandigheden. Ten aanzien van het argument dat het leven of de gezondheid van klagsters in gevaar is als er sprake is van gezondheidsproblemen tijdens een (toekomstige) zwangerschap en dat zij daar geen adequate medische behandeling voor zouden kunnen ontvangen, constateert het hof dat de wetbepaling, waarin abortus mogelijk is als een zwangerschap een gevaar oplevert voor het leven of de gezondheid van de moeder, nog steeds van kracht is. Het Hof constateert dat de beperkingen in de wet als gevolg van de wetswijzigingen voor de klagsters slechts hypothetische gevolgen met zich mee zullen brengen en dat die gevolgen ook te gering en te abstract zijn om hen als slachtoffer van een verdragschending in de zin van artikel 34 van het EVRM aan te merken.

- B** 'Dangerous' Abortion Cases and the Dangers of Misportraying ECtHR's Inadmissibility Decisions ([EJILTalk](#))
- B** IVG : La CEDH renvoie les Polonaises à leur triste situation ([libertés chéries](#))

#### PREJUDICIËLE VERWIJZING – Hongarije - 12 april 2023 (ECER 6.6.23) – [C-229/23](#) - HYA e.a.

##### **Afluisteren telefoon – Machtiging rechter – Motivering – Toelating tot bewijs? - Richtlijn 2002/58/EG - Artikelen 7, 8 en 11 Handvest EU**

Samenvatting onder: [Procesrecht en recht op eerlijk proces - strafrecht](#)

### OVERIG

- L. Roorda, People, planet, panic: duurzaamheid en mensenrechten op gespannen voet in Europese zorgplichtwetgeving, in: [AA 2023/041](#)
- New Edition of 'General Principles of the European Convention on Human Rights' ([ECHRblog](#))  
(...) *Janneke Gerards has published the new second edition of her textbook entitled General Principles of the European Convention on Human Rights. This textbook offers an explanation of all relevant substantive concepts and principles of ECHR law*

### EHRM - factsheets en guides

- 🔗 [Guide on Article 13 ECHR – right to an effective remedy](#)
- 🔗 [Guide on Article 1 ECHR - obligation to respect human rights – Concepts of “jurisdiction” and imputability](#)
- 🔗 [Guide on Article 46 ECHR - binding force and execution of judgments](#)

### Wiki

- 🔗 [Handvest grondrechten EU](#)
- 🔗 [Europees Hof voor de rechten van de mens \(EHRM\)](#)

## Handel en anti-dumping

**HvJ – ARREST – 8 juni 2023 – gevoegde zaken C-747/21 P en C-748/21 P – Severstal / Commissie en NLTK / Commissie – ECLI:EU:C:2023:459 – [conclusie](#) – [arrest](#)**

**Dumping – Invoer koudgewalste platte staalproducten van oorsprong uit China en Rusland - Regel van het laagste recht - Verordening (EG) nr. 1225/2009 - Verordening (EU) 2016/1036**

Twee vennootschappen naar Russisch recht die actief zijn op de markt voor de vervaardiging en distributie van staalproducten, in het bijzonder koudgewalste platte staalproducten – verzoeken het Hof in hogere voorziening om vernietiging van de arresten van het Gerecht waarbij hun beroepen tot nietigverklaring van uitvoeringsverordening (EU) 2016/1328 zijn verworpen. Rekwrantes voeren drie (vrijwel identieke) middelen in hogere voorziening aan. Overeenkomstig het verzoek van het Hof blijft de conclusie beperkt tot het tweede middel in hogere voorziening, dat in wezen betrekking heeft op de uitlegging en toepassing van de „regel van het laagste recht” van artikel 9, lid 4, van verordening (EG) nr. 1225/2009. Hoewel de belangrijkste juridische kwesties die in de onderhavige hogere voorzieningen aan de orde worden gesteld dienaangaande eerder technisch zijn, moet voor de behandeling van bepaalde argumenten van rekwrantes worden teruggegrepen naar enkele „existentiële” vragen betreffende de antidumpingwetgeving van de EU: wat is de aard en het doel van antidumpingrechten?

*Hof: De hogere voorzieningen worden afgewezen.*

**GERECHT EU – ARREST – 21 juni 2023 – zaak T-326/21 – Guangdong Haomei New Materials en Guangdong King Metal Light Alloy Technology / Commissie – ECLI:EU:T:2023:347 – arrest**

**Dumping - Invoer geëxtrudeerde aluminiumproducten uit China - Bewijslast – Gebruik van een representatief land - Uitvoeringsverordening (EU) 2021/546 - Verordening (EU) 2016/1036**

Verzoeksters vorderen, primair nietigverklaring van Uitvoeringsverordening (EU) 2021/2021/ 546 en, van Verordening (EU) 2016/1036 en, in de tweede plaats, op grond van artikel 268 VWEU, vergoeding van de schade die zij zouden hebben geleden.

*Gerecht: Het beroep wordt verworpen.*

**GERECHT EU – ARREST – 21 juni 2023 – zaak T-748/21 – Hangzhou Dingsheng Industrial Group e.a. / Commissie – ECLI:EU:T:2023:346 – arrest**

**Dumping – Invoer bladaluminium uit China – Antiontwijkingsonderzoek – Kennelijke beoordelingsfout – Motiveringsplicht - Uitvoeringsverordening (EU) 2021/1474 - Uitvoeringsverordening (EU) 2017/271 - Verordening (EU) 2016/1036**

Verzoeksters, vorderen nietigverklaring van uitvoeringsverordening (EU) 2021/1474 en Uitvoeringsverordening (EU) 2017/271.

*Gerecht: Het beroep wordt verworpen.*

**HvJ – ARREST – 22 juni 2023 – zaak C-268/22 – VITOL – België – ECLI:EU:C:2023:508 – geen conclusie – arrest**

**Antidumping - Biodiesel van oorsprong uit Argentinië en Indonesië - Verordening (EG) nr. 1225/2009 - Uitvoeringsverordening (EU) 2017/1578.**

De vraag is o.a. of de uitvoeringsverordening 1194/2013, strijdig is met de basisverordening 1225/2009.

*Hof: Uitvoeringsverordening (EU) nr. 1194/2013 is ongeldig omdat zij niet voldoet aan de voorwaarden van artikel 2, lid 5, en artikel 3, leden 4, 6 en 7, van verordening (EG) nr. 1225/2009.*

**PREJUDICIËLE VERWIJZING – Rechtbank Noord-Holland - 19 juni 2023 – ECLI:NL:RBNHO:2023:5678**

**Uitvoeringsverordening (EU) 1194/2013**

De rechtbank stelt een prejudiciële vraag aan het HvJ EU: is Uitvoeringsverordening (EU) 1194/2013, zoals laatstelijk gewijzigd door Uitvoeringsverordening (EU) 2017/1578, geldig voor zover zij betrekking heeft op producenten/expoiteurs van de in geding zijnde partijen biodiesel ?

## Huiselijk geweld en geweld tegen vrouwen

**NOOT - bij EHRM 23 mei 2023, A.E. t. Bulgarije**

The Evolving Jurisprudence of the European Court of Human Rights on Domestic Abuse: A.E. v Bulgaria. (strasbourgoobservers)

### REGELGEVING

- Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld Istanbul, 11.V.2011, [PB L 143I van 2.6.2023](#)
- Besluit (EU) 2023/1075 van de Raad van 1 juni 2023 over de sluiting, namens de Europese Unie, van het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, met betrekking tot de instellingen en het openbaar bestuur van de Unie – [PB L 143I van 2.6.2023](#)
- Besluit (EU) 2023/1076 van de Raad van 1 juni 2023 over de sluiting, namens de Europese Unie, van het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, met betrekking tot aangelegenheden die verband houden met justitiële samenwerking in strafzaken en met betrekking tot asiel en non-refoulement, [PB L 143I van 2.6.2023](#)
- Verklaring betreffende de bevoegdheid van de Europese Unie ten aanzien van aangelegenheden die zijn geregeld bij het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld 2023/C 194/02, [PB C 194 van 2.6.2023](#)
- Gedragscode tot vastlegging van de interne regelingen voor de uitoefening van de rechten en de vervulling van de verplichtingen van de Europese Unie en de lidstaten uit hoofde van het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, [PB C 194 van 2.6.2023](#)
- Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad ter bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld - Algemene oriëntatie (2022/0066(COD))

## IE - Intellectuele eigendom

**HvJ – ARREST – 8 juni 2023 – zaak C-654/21 – LM – Polen – ECLI:EU:C:2023:462 – geen conclusie – arrest**

### **Uniemerk – Inbreukvordering - Reconventionele vordering nietigverklaring - Verordening (EU) 2017/1001**

Verzoeker is een natuurlijke persoon en is houder van het exclusieve recht op het Uniewoordmerk „Multiselect”. Verzoeker heeft onder andere verzocht verweerder (ook een natuurlijke persoon) te gelasten de inbreuk op het Uniemerk „Multiselect” te staken, door de door hem in de handel gebrachte waren en diensten niet langer met dit merk aan te duiden.

Vraag is onder andere of het in artikel 124 onder d), gelezen in samenhang met artikel 128 eerste lid van verordening 2017/1001 opgenomen begrip „reconventionele vordering tot nietigverklaring” slechts betrekking heeft op een vordering tot nietigverklaring die verband houdt met de door de verzoeker ingestelde vordering wegens inbreuk op het Uniemerk, zodat aan de nationale rechter de mogelijkheid wordt geboden om een reconventionele vordering tot nietigverklaring slechts te behandelen voor zover deze verband houdt met de door de verzoeker ingestelde vordering wegens inbreuk?

*Hof: Artikel 124, onder d), juncto artikel 128, lid 1, van verordening (EU) 2017/1001 moet aldus worden uitgelegd dat een reconventionele vordering tot nietigverklaring van een Uniemerk betrekking kan hebben op alle rechten die de houder van dit merk aan de inschrijving ervan ontleent, zonder dat het voorwerp van deze reconventionele vordering wordt beperkt door het bij de vordering wegens inbreuk afgebakende kader van het geschil.*

- 📌 Hof van Justitie: nietigheid niet aan geschil gebonden. ([IEF21481](#))
- 📌 CJEU: Counterclaim for invalidity/revocation has the same scope as an application with EUIPO ([IPKat](#))

### **GERECHT EU – ARREST – 7 juni 2023 – zaak T-735/21 – Aprile en Commerciale Italiana/EUIPO - DC Comics – ECLI:EU:T:2023:304 – [persbericht](#) – [arrest](#)**

#### **Merkenrecht - Batman logo – Onderscheidend vermogen - Verordening (EG) nr. 40/94**

DC Comics, de Amerikaanse onderneming die eigenaar is van onder meer Batman, heeft sinds 1998 merkbescherming in de EU voor een “gestileerde afbeelding van een zwarte vleermuis binnen een witte ovale rand. Een Italiaanse onderneming (die kleding en carnavalartikelen verkoopt) vroeg in 2019 het Merkenbureau om de merkbescherming van die afbeelding ongeldig te verklaren, wegens ontbreken van onderscheidend vermogen. Het merkenbureau wees dit verzoek af, waarop de Italiaanse onderneming de zaak voorlegde aan het Gerecht van de EU.

Het Gerecht oordeelt dat het aan het Gerecht overgelegde bewijsmateriaal niet volstaat om aan te tonen dat het Uniemerkt dat een vleermuis in een ovale omlijsting voorstelt, onderscheidend vermogen miste op de datum van indiening van de inschrijvingsaanvraag. Dit onderscheidend vermogen maakt het voor het relevante publiek mogelijk om de door het merk aangeduide waren volgens het EUIPO te associëren met DC Comics en ze te onderscheiden van die van andere ondernemingen. Het Gerecht verwerpt het beroep.

-  Batman-logo heeft onderscheidend vermogen. ([Boek9.nl](#))
-  Gerecht EU: Batmanbeslissing voldoende gemotiveerd. ([IEF21468](#))

### **GERECHT EU – ARREST – 7 juni 2023 – zaak T-519/22 – Société des produits Nestlé / EUIPO - European Food – ECLI:EU:T:2023:314 – [arrest](#)**

#### **Uniemerkt - Woordteken FITNESS - Verordening (EU) 2017/1001**

Verzoekster heeft bij het EUIPO een aanvraag tot inschrijving van het woordteken FITNESS als Uniemerkt ingediend. Interveniente, European Food SA, heeft een vordering tot nietigverklaring van het litigieuze merk ingediend. De vordering is door het EUIPO, ook in hoger beroep, afgewezen.

*Gerecht: De beslissing van de eerste kamer van beroep van het Bureau voor intellectuele eigendom van de Europese Unie (EUIPO) van 27 juni 2022 (zaak R 894/2020-1) wordt vernietigd.*

-  Gerecht EU: Kennelijke fouten moeten van enige ernst zijn. ([IEF21480](#))

### **GERECHT EU – ARREST – 21 juni 2023 – gevoegde zaken T-197/22 en T-198/22 – Ioulia and Irene Tseti Pharmaceutical Laboratories / EUIPO-Arbora&Ausonia – ECLI:EU:T:2023:345 – [arrest](#)**

#### **Uniemerkt – Oppositieprocedure – Relatieve weigeringsgrond – Verwarringsgevaar – Verordening (EU) 2017/1001**

Verzoekster vordert nietigverklaring van de beslissingen van het EUIPO van 1 maart 2022 in zaak R 1244/2021. -1 en in zaak R 1245/2021-1.

*Gerecht: Vernietigt de beslissing van het EUIPO van 1 maart 2022 in zaak R 1244/2021-1 voor zover de „toiletartikelen; Preparaten voor het reinigen van het lichaam; reinigingsmiddelen” van klasse 3 en de ‘hygiënische preparaten; hygiënische producten voor medisch gebruik’ in klasse 5 betreft; verwerpt het beroep in zaak T-197/22 voor het overige; Vernietigt de beslissing van de eerste kamer van beroep van EUIPO van 1 maart 2022 in Zaak R 1245/2021-1.*

-  Gerecht EU: Eva en Evax moeten opnieuw beoordeeld. ([IEF21504](#))

### HvJ en Gerecht – overig

|                          |                                                                                                                   |
|--------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <a href="#">C-200/20</a> | EU: beroep in bierzaak mag niet baten. ( <a href="#">IEF21492</a> )                                               |
| <a href="#">T-514/22</a> | Gerecht EU: Germany verliest van Vitromed Healthcare. ( <a href="#">IEF21516</a> )                                |
| <a href="#">T-438/22</a> | Gerecht EU: Scholenstrijd wordt gewonnen door het oudere merk. ( <a href="#">IEF21520</a> )                       |
| <a href="#">T-347/22</a> | Gerecht EU: Smeltkroes geen eigen delicaat en esthetisch karakter. ( <a href="#">IEF21521</a> )                   |
| <a href="#">T-496/22</a> | Gerecht EU: Merk Omegor komt ten einde. ( <a href="#">IEF21526</a> )                                              |
| <a href="#">T-645/22</a> | Gerecht EU: C. & S. in het ongelijk. ( <a href="#">IEF21527</a> )                                                 |
| <a href="#">T-145/22</a> | Gerecht EU: Omstandigheden in communistisch Polen doen niet af aan beslissing EUIPO. ( <a href="#">IEF21524</a> ) |
| <a href="#">T-452/22</a> | Gerecht EU: tekort aan bewijs leidt tot verlies procedure. ( <a href="#">IEF21525</a> )                           |

### PREJUDICIËLE VERWIJZING – België – 4 mei 2023 (ECER 20.6.2023) – [C-298/23](#) - Inter IKEA Systems

#### Inbreuk op merkenrecht – Vrijheid van meningsuiting – Campagne politieke partij – Geldige reden - Verordening (EU) 2017/1001 - Richtlijn (EU) 2015/2436

De zaak betreft het gebruik van de bekende IKEA-merken door verweerster in een politieke campagne van een politieke partij. Volgens verweerster kan het Zweedse regeerakkoord als inspiratie dienen voor een noodzakelijke hervorming van het asiel- en migratiebeleid in België en zij heeft haar plan met de titel 'Immigratie Kan Echt Anders' (afgekort IKEA), voorgesteld aan pers en publiek. Verweerster erkent zonder toestemming gebruik te maken van de bekende IKEA-merken van verzoekende partij IKEA.

De vraag is of de vrijheid van meningsuiting een "geldige reden" kan uitmaken om gebruik te maken van een met een bekend merk identiek of overeenstemmend teken in de zin van artikel 9.2.c) van Verordening (EU) 2017/1001 alsmede artikel 10.2.c) en artikel 10.6 van Richtlijn (EU) 2015/2436.

-  What role for freedom of expression under EU trade mark law? An “IKEA-PLAN” prompts a CJEU referral ([IPKat](#))

### RECHTSPRAAK LIDSTATEN

- Non-infringement declaration for alleged design infringement in Germany: not in Italy, says Italian Supreme Court ([IPKat](#))
- Is it a breach of the Italian Cultural Heritage Code to feature on GQ a model posing like Michelangelo's David? Yes, says Florence Court ([IPKat](#))
- Shape trade marks: Italian Supreme Court confirms that Tic Tac box shape is a yes ([IPKat](#))

## Institutioneel

### HvJ – CONCLUSIE A-G RANTOS – 15 juni 2023 – zaak C-755/21 P – Kočner / Europol – Grote Kamer – [ECLI:EU:C:2023:481](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#)

#### Europol - Extractie van gegevens uit aan rekwirant toebehorende mobiele telefoons en USB-stick – Vermeende ongeoorloofde bekendmaking van die gegevens door Europol – Immateriële schade - Verordening (EU) 2016/794

Volgens de A-G kunnen Europol en een lidstaat waar schade is ontstaan in verband met onrechtmatige gegevensverwerking hoofdelijk aansprakelijk zijn.

*A-G geeft het Hof in overweging: het arrest van het Gerecht in zaak T-528/20, te vernietigen met betrekking tot de eerste vordering;*

- de zaak terug te verwijzen naar het Gerecht voor een uitspraak over de eerste vordering;
- de hogere voorziening voor het overige af te wijzen.

 Conclusie A-G HvJ EU: onrechtmatige verwerking krijgt een staartje. (IT4299)

**HvJ – BESCHIKKING – 21 juni 2023 – zaak T-628/22 – Repasi/Commissie – Polen – ECLI:EU:C:2023:353 – [persbericht](#) – [beschikking](#)**

**Taxonomie – Niet rechtstreeks geraakt - Gedelegeerde verordening (EU) 2022/1214 - Niet-ontvankelijkheid**

Het beroep van een lid van het Europees Parlement tegen de verordening van de Commissie betreffende het duurzame karakter van bepaalde economische activiteiten in de sectoren fossiel gas en kernenergie wordt door het Gerecht niet-ontvankelijk verklaard. Anders dan het Europees Parlement kunnen zijn individuele leden niet tegen een dergelijke handeling opkomen. Op het verzoek tot interventie van de Franse Republiek hoeft geen uitspraak meer te worden gedaan.

 A Taxonomy of Standing ([Verfassungsblog](#))

**RECHTSPRAAK NL – Parket bij de Hoge Raad – 2 juni 2023 - [ECLI:NL:PHR:2023:562](#)**

Belastingzaak. Is het Europees Bureau voor fraudebestrijding (OLAF) bevoegd onderzoek te verrichten in een derde land zonder dat een overeenkomst voor administratieve samenwerking en wederzijdse bijstand met dat land is gesloten? Wat is het gevolg van een eventuele onbevoegdheid voor de bewijskracht van gegevens die tijdens het onderzoek zijn verkregen? Volgens de AG was OLAF bevoegd en, voor zover dat niet het geval was, heeft dat geen gevolgen voor het bewijs. De cassatiemiddelen dienen dan ook te worden verworpen. Het is niet aangewezen prejudiciële vragen te stellen aan het HvJ EU.

## IPR

**HvJ – ARREST – 8 juni 2023 - C-567/21 - BNP Parisbas – [ECLI:EU:C:2023:425](#) - [conclusie](#) - [arrest](#)**

**Erkenning van een in een lidstaat gegeven beslissing – Gezag van gewijsde - Nationale procedureregels op grond waarvan alle vorderingen bij één gerecht moeten worden ingesteld - Verordening (EG) nr. 44/2001**

*Hof: Artikel 33 van verordening (EG) nr. 44/2001 verzet zich ertegen dat de erkenning in de aangezochte lidstaat van een beslissing aangaande een arbeidsovereenkomst die is gegeven in de lidstaat van herkomst, leidt tot niet-ontvankelijkheid van de vorderingen die bij een gerecht van de aangezochte lidstaat zijn ingesteld, op grond dat de wetgeving van de lidstaat van herkomst procedureel voorschrijft dat alle vorderingen inzake deze arbeidsovereenkomst bij dezelfde rechter worden ingesteld, onverminderd de procedureregels van de aangezochte lidstaat die na die erkenning van toepassing kunnen zijn.*

 EU-Hof oordeelt over het gezag van gewijsde in relatie tot de Brussel I-verordening ([ECER](#))

**PREJUDICIËLE VERWIJZING – [Nederland](#) – Hoge Raad – 26 juni 2023 – [ECLI:NL:HR:2023:965](#)**

**Bevoegde rechter - Misbruik machtspositie op Griekse biermarkt - Vermoeden van beslissende invloed - Nauwe band-vereiste**

In deze zaak heeft MTB vorderingen ingesteld tegen Heineken en de Griekse vennootschap AB die strekken tot vaststelling van hun hoofdelijke aansprakelijkheid jegens MTB voor een

schending op de Griekse biermarkt door AB van art. 102 VWEU en art. 2 van de Griekse mededingingswet. Deze schending is door de Griekse mededingingsautoriteit vastgesteld. Heineken hield gedurende de relevante periode indirect circa 98,8% van de aandelen in het kapitaal van AB.

Is de Nederlandse rechter bevoegd kennis te nemen van deze vordering jegens de Griekse vennootschap wegens inbreuk op Europees en Grieks mededingingsrecht? Werkt het mededingingsrechtelijke vermoeden van beslissende invloed door in beoordeling van het nauwe band-vereiste van art. 8, punt 1, Brussel I-bis en hoe verhoudt zich dat tot maatstaf geformuleerd in HvJEU 28 januari 2015, ECLI:EU:C:2015:37 (Kolassa) en HvJEU 16 juni 2016, ECLI:EU:C:2016:449 (Universal Music)?

-  Cassatievlog #062 | Prejudiciële vragen over de bevoegdheid van de Nederlandse rechter in mededingingszaken ([cassatieblog](#))
-  Athenian Brewery and Heineken v Macedonian Thrace Brewery. Interesting incoming CJEU reference on mother corporation's imputability viz daughter's competition law infringement, in the context of anchor jurisdiction for follow-on damages. ([GAVCLAW](#))

### RECHTSPRAAK LIDSTATEN

Non-infringement declaration for alleged design infringement in Germany: not in Italy, says Italian Supreme Court ([IPKat](#))

### NOOT – bij prejudiciële verwijzing, [C-81/23 FCA Italy and FPT Industrial](#)

Volkswagen next level. Request for CJEU clarification of Article 7(2) Brussels Ia locus damni in FCA Italy and FPT Industrial. ([GAVCLAW](#))

### NOOT – bij prejudiciële verwijzing, [C-429/22 VK v N1 Interactive Ltd](#)

VK v N1 Interactive. Can consumers shop for more favourable laws outside Rome I's consumer title? ([GAVCLAW](#))

### OVERIG

Artikel: Who's Afraid of EU Primary Law? Judicial Review of the EPPO's Decision of Forum Choice. ([BS-16-06-2023](#))

## Landbouw en visserij

**HvJ – ARREST – 8 juni 2023 – zaak C-636/21 – Regione Lombardia – Italië – ECLI:EU:C:2023:453 – geen conclusie – arrest**

**Vogelgriep - Richtsnoeren van de EU voor Staatsteun in landbouwsector 2014-2020. - Verordening (EU) nr. 1308/2013. Uitvoeringsverordening (EU) 2019/1323**

Een landbouwer was eigenaar van drie pluimveebedrijven. Vanwege een uitbraak van aviaire influenza (vogelgriep) heeft hij de activiteiten van die bedrijven tussen oktober en december 2017 meerdere malen moeten stopzetten. Vervolgens heeft hij de bedrijven in november 2019 aan zijn kinderen overgedragen. In 2020 heeft hij op grond van een ministerieel besluit een steunaanvraag ingediend. Deze aanvraag is afgewezen, omdat hij op de datum van indiening ervan geen eigenaar van pluimveebedrijven was en dus niet voldeed aan het vereiste van artikel 3 van dat ministerieel besluit.

Verzet de verordening zich tegen een nationale regeling volgens welke uitsluitend ondernemingen die hun activiteiten op de datum van indiening van de aanvraag niet hebben

gestaakt toegang hebben tot maatregelen ter compensatie van door aviaire influenza veroorzaakte schade?

*Hof: Artikel 220 van verordening (EU) nr. 1308/2013, gelezen in samenhang met uitvoeringsverordening (EU) 2019/1323 verzet zich tegen een nationale regeling die zo wordt uitgelegd en toegepast dat de steunmaatregelen waarin de uitvoeringsverordening voorziet uitsluitend zijn voorbehouden aan landbouwers die op de datum van indiening van de steunaanvraag nog actief waren in de pluimveesector.*

**HvJ – ARREST – 15 juni 2023 – zaak C-183/22 – Saint-Louis Sucre – Frankrijk – ECLI:EU:C:2023:486 – conclusie – arrest**

### **Producentenorganisatie voor suikerbieten - Erkenning – Bevoegdheidsoverschrijding? - Verordening (EU) nr. 1308/2013**

De onderneming Saint-Louis Sucre verzoekt de Franse hoogste bestuursrechter primair, om het besluit tot erkenning van de het agrarisch samenwerkingsverband van de bietentelers van Étrépagny als producentenorganisatie (PO) in de sector suiker voor suikerbieten, nietig te verklaren wegens bevoegdheidsoverschrijding.

De onderhavige zaak betreft bepaalde voorwaarden waaraan een PO moet voldoen om als zodanig door een lidstaat te worden erkend in de zin van de GMO-verordening. De erkenning van een PO brengt namelijk een aantal rechten en verplichtingen mee.

Meer bepaald vraagt de verwijzende rechter in essentie of een beroepsvereniging, als niet-producent, lid kan zijn van meer dan één PO en, ingeval een of meer leden die geen producent zijn bij een PO zijn aangesloten, welke voorwaarden dan waarborgen dat de aangesloten producenten op democratische wijze toezicht houden op hun organisatie en haar besluiten.

*Hof: Artikel 153, lid 1, onder b), van verordening (EU) nr. 1308/2013 moet aldus worden uitgelegd dat het vereiste van aansluiting bij één enkele producentenorganisatie uitsluitend ziet op de leden van die organisatie die producent zijn.*

*Artikel 153, lid 2, onder c), van verordening nr. 1308/2013, moet aldus worden uitgelegd dat om te bepalen of de statuten van een producentenorganisatie regels bevatten op grond waarvan de bij haar aangesloten producenten op democratische wijze toezicht kunnen uitoefenen op hun organisatie en de door haar genomen besluiten, de met de erkenning van deze organisatie belaste nationale autoriteit:*

*– moet onderzoeken of een persoon bepaalde leden van de producentenorganisatie controleert, waarbij zij niet alleen rekening dient te houden met het feit dat deze persoon een deelneming in het maatschappelijk kapitaal van die leden bezit, maar ook met het feit dat deze persoon met hen andere betrekkingen onderhoudt, zoals, voor leden die geen producent zijn, de omstandigheid dat zij lid zijn van dezelfde beroepsvereniging of, voor aangesloten producenten, de omstandigheid dat zij in een dergelijke vereniging leidinggevende verantwoordelijkheden hebben;*

*– na te hebben geverifieerd of de bij de producentenorganisatie aangesloten producenten de meerderheid van de stemmen hebben in de algemene vergadering van de organisatie, ook nog moet onderzoeken of, gelet op de verdeling van de stemmen over de leden die niet door andere personen worden gecontroleerd, een of meer leden die geen producent zijn, ook al hebben zij geen meerderheid, toch toezicht kunnen uitoefenen op de besluiten van de producentenorganisatie.*

**HvJ - ARREST - 29 juni 2023 - gevoegde zaken C-501/22–C-504/22 –Association interprofessionnelle des fruits et légumes frais (Interfel) – ECLI:EU:C:2023:531 - geen conclusie – arrest**

**Landbouw en visserij – Gemeenschappelijke ordening van de markten – Handelsnormen – Verbindendverklaring van een sectorale overeenkomst – Overeenkomsten die stringentere voorschriften bevat dan EU-regelgeving - Verordening nr. 1308/2013**

Het betreft vier gedingen tussen de brancheorganisatie voor verse groenten en fruit; Interfel en de minister over de afwijzing door deze laatste van vier verzoeken van Interfel tot verbindendverklaring van de vier door Interfel gesloten sectorale overeenkomsten voor marktdeelnemers die niet bij deze organisatie zijn aangesloten.

*Hof: Artikel 164, leden 1 en 4, van verordening (EU) nr. 1308/2013 moet aldus worden uitgelegd dat de vaststelling van oogst- of afzetdata van een landbouwproduct door middel van een overeenkomst, een besluit of een onderling afgestemde feitelijke gedraging in het kader van een erkende producentenorganisatie, unie van producentenorganisaties of brancheorganisatie, onder de toepassing van dit artikel valt.*

*Artikel 164, leden 1 en 4, van de richtlijn moet aldus worden uitgelegd dat een lidstaat, op verzoek van een erkende producentenorganisatie, unie van producentenorganisaties of brancheorganisatie die in een of meer specifieke economische regio's van deze lidstaat werkzaam is en die wordt beschouwd als representatief voor de productie, de verhandeling of de verwerking van een bepaald product, bepaalde overeenkomsten, besluiten of onderling afgestemde feitelijke gedragingen van die organisatie of unie verbindend kan verklaren voor andere marktdeelnemers of groeperingen van marktdeelnemers die in de betrokken economische regio of regio's werkzaam zijn en die niet bij deze producentenorganisatie, unie van producentenorganisaties of brancheorganisatie zijn aangesloten, wanneer die overeenkomsten, besluiten of onderling afgestemde feitelijke gedragingen op een of meer van de in lid 4, onder a), en c) tot en met n), van dit artikel genoemde gebieden stringentere voorschriften bevatten dan die welke in de regelgeving van de Europese Unie of in de door de Economische Commissie voor Europa van de Verenigde Naties (VN-ECE) vastgestelde normen zijn neergelegd.*

**HvJ – CONCLUSIE A-G ĆAPETA – 15 juni 2023 – zaak C-330/22 – Friends of the Irish Environment – Ierland – ECLI:EU:C:2023:487 – persbericht – conclusie**

**Overbevissing – Nulvangstadvies - Verordening (EU) 2020/123**

Het punt dat verzoekster, Friends of the Irish Environment, beoogt te maken is dat verordening (EU) 2020/123, waarbij de vangstmogelijkheden voor 2020 worden vastgesteld, visbeperkingen vaststelt voor bepaalde bestanden in de wateren rond Ierland boven niveau dat duurzaam zijn op lange termijn. In haar betoog beroept verzoekster zich primair op de basiswetgeving tot vaststelling van het gemeenschappelijk visserijbeleid. Daarin heeft de Uniewetgever 2020 aangewezen als het uiterste jaar waarin in de wateren van de Unie op *alle* bestanden op duurzaam niveau dient te worden gevestigd. De vraag is o.a. of bijlage IA bij verordening 2020/123 ongeldig is voor zover de in de verordening vastgestelde totale toegestane vangsten niet in overeenstemming zijn met het nulvangstadvies voor de maximale duurzame opbrengst dat door de Internationale Raad voor het onderzoek van de zee voor bepaalde soorten is uitgebracht.

Volgens de A-G vereist de basisverordening inzake het gemeenschappelijk visserijbeleid dat de Raad vanaf 2020 de vangstbeperkingen op een duurzaam niveau vaststelt. De advocaat-generaal geeft het Hof dus in overweging om delen van een verordening van de Raad waarbij vangstbeperkingen voor bepaalde bestanden onder een duurzaam niveau worden vastgesteld, ongeldig te verklaren.

*A-G geeft het Hof in overweging: Bijlage IA bij verordening (EU) 2020/123 is voor de vier betrokken bestanden ongeldig voor zover daarin de vangstmogelijkheden boven nul worden vastgesteld voor:*

*– kabeljauw (Gadus morhua) in ICES-visserijzone 6a [wateren van de Unie en internationale wateren van 5b ten oosten van 12° 00' W.L. (COD/5BE6A)];*

- kabeljauw (*Gadus morhua*) in ICES-visserijzone 7e-k;
- wijting (*Merlangius merlangus*) in ICES-visserijzone 7a (WHG/07A.);
- schol (*Pleuronectes platessa*) in de ICES-visserijzones 7h, 7j en 7k (PLE/7HJK.).

De gevolgen van bijlage IA bij verordening 2020/123 dienen gedurende de geldigheidstermijn van die verordening te worden gehandhaafd.

**HvJ – ARREST – 22 juni 2023 – zaak C-259/22 P – Arysta LifeScience Great Britain / Commissie – ECLI:EU:C:2023:513 – geen conclusie – arrest**

Verordening (EC) No 1107/2009. Uitvoeringsverordening (EU) No 844/2012.

Hof: Verwerpt het beroep. .

**PREJUDICIËLE VERWIJZING - Nederland – CBB – 6 juni 2023 – ECLI:NL:CBB:2023:279**

**Staatssteun – Richtsnoeren van de EU voor de Landbouwsector – Begrip ‘Investerings’ – Artikel 107 VWEU**

Het landbouwbedrijf is actief in de glastuinbouw en teelt voedergewassen. Het landbouwbedrijf heeft een subsidie van in totaal € 27.800,- aangevraagd voor het project ‘Aansluiting Roca netwerk’ (de fysieke aansluiting op het warmtenetwerk). De kosten genoemd onder punt 144, onder a en b, van de Richtsnoeren komen op grond van artikel 2.3.6. van de Regeling in aanmerking voor subsidie als sprake is van een investering in de zin van de Richtsnoeren. Daarom zijn de Richtsnoeren en met name de uitleg van het begrip “investering” in deze zaak bepalend voor de vraag of steun moet worden verleend voor de financiering van de fysieke aansluiting op het warmtenetwerk.

Moeten de Richtsnoeren van de Europese Unie voor staatssteun in de landbouw- en bosbouwsector en in plattelandsgebieden 2014-2020 (2014/C 204/01) en meer in het bijzonder de punten 135, 136, 137 en 144, aanhef en onder a, aldus worden uitgelegd dat alleen dan sprake is van investeringssteun die dient voor de financiering van de kosten van de bouw, verwerving of verbetering van onroerende goederen, indien de begunstigde van die subsidie zelf ook eigenaar is of wordt van de onroerende goederen waarop de kosten betrekking hebben?

**PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland - 28 maart 2023 (ECER 7.6.23) – C-239/23 - Karl und Georg Anwander Güterverwaltung**

**Elfpo - Verordening (EU) nr. 1305/2013**

Verzoekster exploiteert een melkveebedrijf in het grensgebied tussen de deelstaten Baden-Württemberg en Beieren, Duitsland en verzoekt om een compenserende vergoeding voor haar landbouwgrond. Verzoekster betoogt dat de afwijzing van haar steunaanvraag voor in Beieren gelegen gronden en de rechtsgrondslagen betreffende de steun aan landbouwbedrijven in berggebieden en in bepaalde gebieden met beperkingen (VwV AZL) in strijd zijn met de artikelen 31 en 32 van verordening nr. 1305/2013.

De vraag is o.a. af of nationale administratieve regelingen en steunpraktijken verenigbaar zijn met verordening (EU) nr. 1305/2013 als die de betaling van een compenserende vergoeding voor grond in berggebieden en bepaalde gebieden met beperkingen louter uitsluiten omdat de grond is gelegen buiten de regio van de lidstaat die de compenserende vergoeding toekent.

### **PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië – 10 april 2023 (ECER 22.6.2023) – C-286/23 Asociația Crescătorilor de Vaci „Bălțată Românească” Tip Simmental**

#### **Erkenning stamboekvereniging – Goedkeuring fokprogramma - Verordening (EU) 2016/1012**

Verzoekster, vereniging van fokkers van koeien van het ras „Bălțată Românească” Tip Simmental, is een stamboekvereniging die door het nationaal agentschap voor veeteelt is erkend. Verzoekster heeft beroep ingesteld tegen de erkenning van verweerster Genetica als stamboekvereniging en van de goedkeuring van haar fokprogramma (met hetzelfde runderras als waar het fokprogramma van verzoekster op ziet) en vordert nietigverklaring.

De vraag is o.a. of op grond van de bepalingen van verordening (EU) 2016/1012 een stamboekvereniging ook kan worden erkend als zij slechts voornemens is fokkers te werven die reeds zijn ingeschreven voor een ander goedgekeurd fokprogramma van een andere stamboekvereniging, ofwel dat het noodzakelijk is dat die fokkers op de datum van indiening van de aanvraag tot erkenning daadwerkelijk deel uitmaken van het fokkersbestand van de stamboekvereniging die om erkenning verzoekt.

## **LHBT-rechten**

### **EHRM – ARREST – 1 juni 2023 - Maymulakhin en Markiv t. Oekraïne - persbericht – arrest - 75135/14 - ECLI:CE:ECHR:2023:0601JUD007513514**

#### **Gebrek aan wettelijke erkenning en bescherming van partners van hetzelfde geslacht – Schending artikel 8 EVRM**

Klagers zijn twee mannelijke Oekraïners die beiden in Kiev wonen. Zij hebben sinds 2010 een stabiele relatie. Hun verzoeken om te mogen trouwens zijn afgewezen omdat de Oekraïense grondwet en de Familiecode het huwelijk expliciet definiëren als een verbintenis tussen man en vrouw.

Klagers klagen dat het voorgaande neerkomt op discriminatie op grond van hun seksuele geaardheid.

Het EHRM merkt op dat de behoefte aan wettelijke erkenning en bescherming van de relatie tussen partners van een gelijk geslacht niet anders is dan die van partners met een verschillend geslacht. De Oekraïense wet erkent echter geen relaties tussen partners van een gelijk geslacht. Klagers worden aldus anders behandeld dan partners met een verschillend geslacht. De seksuele geaardheid van klagers is de enige reden voor het verschil in behandeling.

De Oekraïense overheid heeft geen (overtuigende en zwaarwegende) argumenten aangevoerd om dit verschil te rechtvaardigen. Het vooruitzicht van een wetswijziging waarnaar de Oekraïense overheid heeft verwezen, is nog ver weg en heeft volgens het EHRM geen praktische gevolgen voor het dagelijks leven van klagers. Het Hof herhaalt dat het verlenen van wettelijke erkenning en bescherming aan partners van gelijk geslacht – met een stabiele en toegewijde relatie – geen schade toebrengt aan traditionele gezinnen, noch hun toekomst of integriteit in gevaar brengt. De bescherming van het traditionele gezin kan daarom op zichzelf niet worden aanvaard als een geldige reden om de wettelijke erkenning en bescherming van partners van hetzelfde geslacht te weigeren. Er is sprake van discriminatie op grond van de seksuele geaardheid. Schending van artikel 14 juncto 8 van het EVRM.

Hoewel klagers zich ook hadden beroepen op artikel 1 van Protocol nr. 12, is het EHRM van oordeel dat hun klacht alleen moest worden onderzocht op grond van artikel 14 juncto artikel 8 van het EVRM.

 Strasbourg's Coming Out ([verfassungsblog](#))

### EHRM – factsheets en guides

- 🔗 [Homosexuality: criminal aspects](#)
- 🔗 [Sexual orientation issues](#)

## Luchtvaart

**HvJ – ARREST – 8 juni 2023 – zaak C-49/22 – Austrian Airlines – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2023:454 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)**

### **Compensatie luchtreizigers – Annulering vlucht - Covid-19 - Repatriërvlucht met hetzelfde vliegtuig – Extra kosten - Verordening (EG) nr. 261/2004**

De vlucht van verzoekers naar Wenen is vanwege de Covid-19-pandemie geannuleerd. Hoewel verweerster (vliegtuigmaatschappij) beschikte over de contactgegevens van verzoekers, heeft zij geen contact met hen opgenomen en hen dus ook niet gewezen op hun rechten uit artikel 8, lid 1, van verordening 261/2004. Verzoekers zijn uiteindelijk gebeld door de reisorganisator, die hen informeerde over de annulering en een repatriërvlucht die door het Oostenrijkse ministerie van Buitenlandse Zaken was gepland. Verzoekers hebben zich op de website van het ministerie van Buitenlandse Zaken online geregistreerd voor deze vlucht en hebben daarvoor allebei een verplichte bijdrage in de onkosten aan het ministerie van Buitenlandse zaken betaald. De vlucht werd door verweerster uitgevoerd op dezelfde vliegtijd als was gepland voor de oorspronkelijke terugvlucht.

Vraag is of ook een van overheidswege georganiseerde repatriërvlucht als een alternatief reisplan onder vergelijkbare vervoersvoorwaarden naar de eindbestemming moet worden beschouwd, wanneer de luchtvaartmaatschappij die de vlucht uitvoert, de passagier voor de vlucht zou kunnen aanmelden en de kosten voor de vlucht zou kunnen dragen, en zij de vlucht op grond van een overeenkomst met de staat uiteindelijk met hetzelfde vliegtuig en op dezelfde vliegtijden uitvoert die voor de oorspronkelijke geannuleerde vlucht waren gepland.

Het Hof oordeelt dat een repatriërvlucht die wordt georganiseerd in het kader van consulaire bijstand geen vlucht vormt met omleiding die de uitvoerende luchtvaartmaatschappij moet aanbieden aan passagiers van wie de vlucht is geannuleerd. Een passagier die zich op een repatriërvlucht aanmeldt en aan de organiserende staat een verplichte bijdrage in de kosten betaalt, heeft op grond van het EU-recht geen recht op vergoeding van die kosten ten laste van de luchtvaartmaatschappij die de eerder geplande vlucht uitvoeren.

*Hof: Artikel 5, lid 1, onder a), en artikel 8, lid 1, onder b), van verordening (EG) nr. 261/2004 moeten aldus worden uitgelegd dat een repatriërvlucht die door een lidstaat in het kader van consulaire bijstand wordt georganiseerd nadat een vlucht is geannuleerd, niet is aan te merken als een – door de luchtvaartmaatschappij die de vlucht zou uitvoeren aan de passagier van wie de vlucht is geannuleerd aan te bieden – alternatief reisplan onder vergelijkbare vervoersvoorwaarden naar de eindbestemming in de zin van artikel 8, lid 1, onder b), van deze verordening.*

*Artikel 8, lid 1, van verordening nr. 261/2004 moet aldus worden uitgelegd dat een passagier die zich na de annulering van zijn retourvlucht zelf aanmeldt voor een door een lidstaat in het kader van consulaire bijstand georganiseerde repatriërvlucht en voor die vlucht aan die staat een verplichte bijdrage in de onkosten moet betalen, op grond van die verordening geen recht heeft op vergoeding van deze kosten door de luchtvaartmaatschappij die de vlucht zou uitvoeren.*

*Om van die luchtvaartmaatschappij een compensatie te verkrijgen kan deze passagier zich voor de nationale rechter echter wel beroepen op de omstandigheid dat de luchtvaartmaatschappij haar verplichting om het ticket volledig terug te betalen tegen de prijs waarvoor het gekocht was, voor het gedeelte of de gedeelten van de reis die niet zijn gemaakt en voor die welke in het licht van het oorspronkelijke reisplan zinloos zijn geworden, alsook haar verplichting om overeenkomstig artikel 8, lid 1, van die verordening bijstand te bieden – waaronder ook haar plicht om informatie te verstrekken valt – niet is nagekomen. Die compensatie moet evenwel worden*

*beperkt tot hetgeen, gelet op de specifieke omstandigheden van elk geval, noodzakelijk, passend en redelijk is om het verzuim van die luchtvaartmaatschappij goed te maken.*

 Costs of repatriation flights during Covid-19 not covered by Regulation 261/2004 - CJEU in Austrian Airlines (C-49/22) ([ECLB](#))

### PREJUDICIËLE VERWIJZING – Frankrijk – 21 maart 2023 (ECER 27.6.2023) – [C-194/23 - Air France](#)

#### **Luchtvaartclaim – Begrip ‘rechtstreeks aansluitende vluchten’ – Annulering vlucht – Staking - Verordening (EG) nr. 261/2004**

Verweerders hebben in het kader van een vakantie drie boekingen verricht bij Expedia, waaronder de vlucht Parijs-Mahébourg. Deze vlucht zou in het kader van een codesharingovereenkomst met de contractuele vervoerder Air Mauritius door Air France worden uitgevoerd. Wegens een staking van het personeel van Air France werd deze vlucht geannuleerd. Verweerders hebben daardoor van hun reis moeten afzien en waren alle door hen betaalde hotelkosten kwijt omdat zij hun overnachtingen te laat hadden geannuleerd. Zij hebben bij Air France een klacht ingediend om terugbetaling van de vliegtickets alsook compensatie van hun overbodig geworden hotelovernachtingen te verkrijgen.

De vraag is o.a. af of het begrip „rechtstreeks aansluitende vluchten” in artikel 2, onder h), van verordening nr. 261/2004 alleen de vluchten omvat die samen in één keer zijn geboekt, of één enkele boeking slechts een van de aanwijzingen vormt en de nationale rechterlijke instanties in geval van afzonderlijke boekingen kunnen zoeken naar andere elementen die een serie vluchten kunnen karakteriseren.

#### WIKI

 [Wiki luchtvaartclaims](#)

## Mededinging

### HvJ – ARREST – 29 juni 2023 - C-211/22 - Super Bock Bebidas SA - [ECLI:EU:C:2023:529 - arrest](#)

#### **Verticale overeenkomsten – Horeca-distributiekanaal - Minimumwederverkoop prijzen - Begrip ‚mededingingsbeperking naar strekking’ – Begrip ‚overeenkomst’ – Bewijs van wilsovereenstemming – Ongunstige beïnvloeding van de handel – Artikel 101 Verordeningen (EG) nr. 2790/1999 – Verordening (EU) nr. 330/2010**

Super Bock is een in Portugal gevestigde vennootschap die zich bezighoudt met de productie en het op de markt brengen van bier, gebotteld water, frisdrank, ijsthee, wijn, sangria en cider. Haar hoofdactiviteit speelt zich af op de biermarkt en de markt voor gebotteld water.

A.N. en B.Q. zijn respectievelijk lid van de raad van bestuur van Super Bock en directeur van haar commerciële dienst voor de verkoop via het horeca-distributiekanaal, ook wel het „on-trade”-kanaal genoemd.

Dit kanaal komt neer op de verkoop van dranken in hotels, restaurants en cafés. Met het oog op de distributie van dranken via dit kanaal in Portugal heeft Super Bock alleenverkoopovereenkomsten gesloten met onafhankelijke distributeurs. Zij verkopen de bij Super Bock gekochte dranken op bijna het gehele Portugese grondgebied. Slechts bepaalde gebieden worden rechtstreeks door Super Bock bevoorrad.

Super Bock heeft ten minste in de periode van 15 mei 2006 tot en met 23 januari 2017 op regelmatige en algemene wijze – in die periode ongewijzigde – commerciële voorwaarden vastgesteld en aan al deze distributeurs opgelegd die zij moesten toepassen bij de wederverkoop van de van Super Bock afgenomen producten. Super Bock heeft met name

minimumwederverkooprijzen vastgesteld om op de gehele nationale markt een stabiel en consistent minimumprijsniveau te behouden.

De verkoopdirectie van Super Bock keurde in de regel maandelijks een lijst van minimumwederverkooprijzen goed, die zij aan de distributeurs toezond. In geval van niet-naleving van de prijzen stelden de distributeurs zich overeenkomstig de door Super Bock vastgestelde commerciële voorwaarden bloot aan „vergelgingsmaatregelen”.

De mededingingsautoriteit is van mening dat deze praktijk van het met directe en indirecte middelen vaststellen van de prijzen en andere voorwaarden voor de wederverkoop van producten door een netwerk van onafhankelijke distributeurs in het horeca-distributiekanaal op bijna het gehele Portugese grondgebied een inbreuk op de mededingingsregels in de zin van artikel 9, lid 1, onder a), NRJC en artikel 101, lid 1, onder a), VWEU vormt. Daarom heeft deze autoriteit geldboeten opgelegd aan Super Bock, AN en BQ. Super Bock, A.N. en B.Q. zijn tegen deze beslissing van de mededingingsautoriteit opgekomen.

Portugal, Spanje, Griekenland en Oostenrijk hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

*Hof: Artikel 101, lid 1, VWEU moet aldus worden uitgelegd dat pas kan worden bepaald dat een verticale overeenkomst tot vaststelling van minimumwederverkooprijzen een „mededingingsbeperking naar strekking” bevat nadat is vastgesteld dat deze overeenkomst, gelet op de bewoordingen en doelen ervan, alsmede op alle elementen die kenmerkend zijn voor de economische en juridische context ervan, voldoende schadelijk is voor de mededinging.*

*Artikel 101, lid 1, VWEU moet aldus worden uitgelegd dat er sprake is van een „overeenkomst” in de zin van dat artikel wanneer een leverancier zijn distributeurs minimumwederverkooprijzen oplegt voor de door hem op de markt gebrachte producten, voor zover de oplegging van deze prijzen door de leverancier en de inachtneming ervan door de distributeurs de overeenstemmende wil van deze partijen tot uitdrukking brengen. Deze overeenstemmende wil kan zowel voortvloeien uit de bedingen van de betrokken distributieovereenkomst, wanneer deze een uitdrukkelijk verzoek bevat om minimumwederverkooprijzen in acht te nemen, of althans de leverancier toestaat dergelijke prijzen op te leggen, als uit het gedrag van partijen en met name uit de eventuele uitdrukkelijke of stilzwijgende instemming van de distributeurs met een verzoek om minimumwederverkooprijzen in acht te nemen.*

*Artikel 101 VWEU, gelezen in samenhang met het doeltreffendheidsbeginsel, moet aldus worden uitgelegd dat het bestaan van een „overeenkomst” in de zin van dat artikel tussen een leverancier en zijn distributeurs niet alleen aan de hand van rechtstreeks bewijs kan worden vastgesteld, maar ook aan de hand van objectieve en onderling overeenstemmende aanwijzingen waaruit het bestaan van een dergelijke overeenkomst kan worden afgeleid.*

*Artikel 101, lid 1, VWEU moet aldus worden uitgelegd dat de omstandigheid dat een verticale overeenkomst tot vaststelling van minimumwederverkooprijzen bijna het gehele, maar dus niet het volledige grondgebied van een lidstaat bestrijkt, er niet aan in de weg staat dat deze overeenkomst de handel tussen lidstaten ongunstig kan beïnvloeden.*

### **GERECHT EU – ARREST – 14 juni 2023 – zaak T-585/20 – Polwax / Commissie – ECLI:EU:T:2023:332 – arrest**

**Mededinging – Concentraties – Upstreammarkt voor ‚slack wax’ – Downstreammarkt voor paraffinewas – Besluit waarbij de concentratie verenigbaar met de interne markt en de EER-Overeenkomst wordt verklaard – Geen verplichting met betrekking tot de levering van ‚slack wax’ – Verticale effecten – Bronafscherming - Verordening (EG) nr. 139/2004**

Verzoekster, Polwax S.A., vordert de nietigverklaring van het besluit van de Commissie van 14 juli 2020 (zaak M.9014), waarbij de Europese Commissie een concentratie tussen Orlen en Lotos verenigbaar heeft verklaard met de interne markt en met artikel 57 van de EER, mits Orlen bepaalde verbintenissen nakomt.

*Gerecht: Het beroep wordt verworpen.*

### **PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Hoge Raad – 26 juni 2023 – [ECLI:NL:HR:2023:965](#)**

**IPR - Bevoegde rechter - Misbruik machtspositie op Griekse biermarkt - Vermoeden van beslissende invloed - Nauwe band-vereiste**

Samenvatting onder: [IPR](#)

### **PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 30 maart 2023 (ECER 1.6.2023) – [C-209/23](#) – [RRC Sports](#)**

**Kartel – Misbruik machtspositie – Vrijheid van diensten - Spelersmakelaars – Intermediairdiensten – Regelingen opgesteld door sportfederatie – Bescherming persoonsgegevens – AVG - Verordening (EU) 2016/679**

De sportfederatie heeft clubs verboden om het honorarium van de spelersmakelaar afhankelijk te stellen van toekomstige transfervergoedingen. Verzoekers hebben bij de verwijzende rechter een stakingsvordering ingesteld van deze regeling en een deel van de regels van de FFAR. Volgens hen zijn de bestreden regels in strijd met het kartelverbod van artikel 101 VWEU, het verbod van misbruik van machtspositie van artikel 102 VWEU, de door artikel 56 VWEU gewaarborgde vrijheid van dienstverrichting en (gedeeltelijk) de AVG. Zij vorderen derhalve dat verweerster de toepassing van deze regels staakt.

De vraag is of de artikelen 101, 102 en 56 van het VWEU alsmede artikel 6 van AVG zich verzetten tegen regelingen van een internationale sportfederatie.

### **PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 13 maart 2023 (ECER 15.6.2023) – [C-253/23](#) – [ASG 2](#)**

**Overdracht schadevergoedingsclaims – Bundeling geringe schadevorderingen – Kartelschade - Mededinging - Richtlijn 2014/104/EU - Artikel 101 VWEU**

Verzoekster eist schadevergoeding wegens kartelschade. Verweerder (het land Noordrijn-Westfalen) zou inbreuk hebben gemaakt op artikel 101 VWEU door voor zichzelf en andere boseigenaren in Noordrijn-Westfalen een uniforme prijs van naaldbomenhout vast te stellen.

De vraag is o.a. of het Unierecht in de weg staat aan een uitlegging en toepassing van het recht van een lidstaat die het een mogelijk door inbreuk op artikel 101 VWEU benadeelde partij verbiedt zijn claims aan een erkende rechtsbijstandverlener fiduciair over te dragen, wanneer er geen andere gelijkwaardige wettelijke of contractuele mogelijkheden bestaan om de schadevorderingen te bundelen en bijgevolg met name de vervolging van geringe schade anders praktisch onmogelijk of in ieder geval uiterst moeilijk wordt.

### **PREJUDICIËLE VERWIJZING – Portugal – 21 april 2023 (ECER 22.6.2023) – [C-258/23](#), [C-259/23](#) en [C-260/23](#) - [Imagens Médicas Integradas e.a.](#)**

**Mededinging – Radiologiemarkt - Verzamelen bewijsmateriaal – Correspondentie - Verordening (EG) nr. 1/2003 – Artikel 7 Handvest EU**

In het kader van een administratieve inbreukprocedure onderzoekt de Portugese mededingingsautoriteit of er sprake is van een overeenkomst of onderling afgestemde feitelijke gedraging die tot doel heeft de mededinging uit te schakelen tussen ondernemingen in de gezondheidssector die actief zijn op de teleradiologiemarkt, en die leidt tot een verhoging van de prijs die de staat betaalt voor het verlenen van diensten op dit gebied. De mededingingsautoriteit achtte het noodzakelijk om bewijsmateriaal te doorzoeken, te onderzoeken, te verzamelen en in beslag te nemen tijdens haar onderzoek bij de verzoekende partijen van alle gevoegde zaken en heeft daartoe toestemming verzocht van het openbaar ministerie (de bevoegde autoriteit).

De vraag is o.a. of per e-mail verzonden zakelijke documenten als correspondentie aan te merken zijn voor de toepassing van artikel 7 Handvest EU.

### OVERIG

- L. Roorda, People, planet, panic: duurzaamheid en mensenrechten op gespannen voet in Europese zorgplichtwetgeving, in: [AA 2023/041](#)
- Verbeterde zoekmachine voor zaken van DG COMP gelanceerd ([ECER](#))
- EU files antitrust charges against Google: here's how the ad tech at the heart of the case works – Eric Zeng ([Inform](#))

## Milieu, natuur, duurzame energie

**HvJ – ARREST – 15 juni 2023 – zaak C-721/21 – Eco Advocacy – Ierland – ECLI:EU:C:2023:477 – conclusie – arrest**

### **Milieueffectbeoordeling - Woningbouwproject – Voorevaluatie - Motivering - Richtlijn 2011/92/EU - Richtlijn 92/43/EEG**

De procedure betreft een beroep tot nietigverklaring van een vergunning die door de nationale instantie voor ruimtelijke ordening (verweerder) is verleend aan een ontwikkelaar van een woningbouwproject. De vragen gaan voornamelijk over de voorwaarden waaraan het besluit van een bevoegde autoriteit om de verlening van een vergunning voor een project niet aan een milieueffectbeoordeling te onderwerpen moet voldoen.

*Hof: Het recht van de Unie verzet zich niet tegen een nationale procedureregulering volgens welke een verzoek om rechterlijke toetsing aan het nationale recht of aan bepalingen van het Unierecht zoals artikel 4, leden 2 tot en met 5, van, en bijlage III bij richtlijn 2011/92/EU, of artikel 6, lid 3, van richtlijn 92/43/EEG, moet steunen op een uiteenzetting van de vorderingen en de middelen waarop deze berusten, waarbij alle middelen nauwkeurig worden geformuleerd en voor elk daarvan wordt aangegeven welke feiten en elementen tot staving ervan worden aangevoerd, en een verzoeker ter terechtzitting geen andere middelen mag aanvoeren of andere vorderingen mag formuleren dan die welke in die uiteenzetting zijn vermeld.*

*Artikel 6, lid 3, van richtlijn 92/43 moet aldus worden uitgelegd dat het een bevoegde instantie van een lidstaat weliswaar niet de verplichting oplegt om in de motivering van een besluit om voor een plan of project dat gevolgen kan hebben voor een uit hoofde van die richtlijn beschermd gebied, een vergunning te verlenen zonder dat een passende beoordeling in de zin van deze bepaling wordt verlangd, alle opmerkingen, feitelijk en rechtens, die tijdens de administratieve procedure zijn gemaakt een voor een te weerleggen, maar dat deze instantie desalniettemin afdoende moet onderbouwen op welke gronden zij vóór de verlening van een dergelijke vergunning de zekerheid heeft verkregen, ondanks andersluidende adviezen en de redelijke twijfels die daarin eventueel zijn geuit, dat elke redelijke wetenschappelijke twijfel over mogelijke significante gevolgen van dat project voor het betrokken gebied was uitgesloten.*

*Artikel 6, lid 3, van richtlijn 92/43 moet aldus worden uitgelegd dat bij de beslissing of een passende beoordeling moet plaatsvinden van de gevolgen van een plan of project voor een gebied, rekening mag worden gehouden met de kenmerken van dit plan of project betreffende de verwijdering van vervuilende stoffen, die dus de schadelijke gevolgen van dat plan of project voor dat gebied kunnen beperken, wanneer deze kenmerken ongeacht de eventuele gevolgen voor dat gebied in het plan of project zijn opgenomen als een daaraan inherent standaardonderdeel.*

**HvJ – ARREST – 22 juni 2023 – zaak C-833/21 – Endesa Generación – Spanje – ECLI:EU:C:2023:516 – conclusie – arrest**

### **Belasting van energieproducten en elektriciteit – Belasting uit milieubeleidsoverwegingen - Richtlijn 2003/96/EG**

Artikel 14, lid 1, onder a) van de richtlijn bepaalt dat de lidstaten bepaalde producten bij wijze van uitzondering uit milieubeleidsoverwegingen aan belasting kunnen onderwerpen zonder inachtneming van de in deze richtlijn vastgestelde minimumbelastingniveaus.

Onder welke voorwaarden kan de in de nationale wetgeving vastgestelde belasting op steenkool die wordt gebruikt voor de productie van elektriciteit worden geacht te zijn ingevoerd „uit milieubeleidsoverwegingen” in de zin van artikel 14, lid 1, onder a), van richtlijn 2003/96?

Het verzoek om een prejudiciële beslissing is ingediend in een geding over een belastingaanslag betreffende de toepassing van de Spaanse kolenbelasting op kolen die door een thermische centrale worden verbruikt voor de opwekking van elektriciteit.

*Hof: Artikel 14, lid 1, onder a), tweede volzin, van richtlijn 2003/96/EG moet aldus worden uitgelegd dat een nationale wettelijke regeling op grond waarvan belasting wordt geheven op kolen die worden gebruikt voor de opwekking van elektriciteit, voldoet aan de in deze bepaling vermelde voorwaarde dat de belasting wordt ingevoerd „uit milieubeleidsoverwegingen” wanneer er een rechtstreeks verband bestaat tussen de aanwending van de opbrengsten en de doelstelling van deze belasting of wanneer deze belasting geen louter begrotingstechnisch doel heeft en qua structuur, met name de belastinggrondslag of het belastingtarief ervan, op zodanige wijze is opgezet dat het gedrag van de belastingbetalers zodanig wordt beïnvloed dat het milieu beter wordt beschermd.*

 Heffing kolenbelasting niet strijdig met EU-recht als milieu wordt beschermd.  
(VN-Vandaag-2023/1396)

**HvJ – ARREST – 29 juni 2023 - C-220/22 - Commissie/Portugal – ECLI:EU:C:2023:521 - arrest**

### **Niet-nakoming – Milieu — Luchtkwaliteit – Stelselmatige en voortdurende overschrijding van de jaargrenswaarde voor stikstofdioxide (NO<sub>2</sub>) – Passende maatregelen - Richtlijn 2008/50/EG**

De Commissie heeft Portugal een aanmaningsbrief gestuurd met betrekking tot de niet-naleving van de in richtlijn 2008/50 vastgestelde jaargrenswaarde voor NO<sub>2</sub> in de lucht in bepaalde zones, voorheen zone Braga (PT-1001). De Commissie heeft Portugal er ook op gewezen dat Portugal niet heeft voldaan aan de verplichting om passende maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat de periode van overschrijding van de jaargrenswaarde die is vastgesteld voor de betreffende verontreinigde stof zo kort mogelijk is.

*Hof: De Portugese Republiek is*

- door vanaf 1 januari 2010 tot en met 2020 stelselmatig en voortdurend de jaargrenswaarde voor stikstofdioxide (NO<sub>2</sub>) te overschrijden in de zones Lisboa Norte (PT-3001), Porto Litoral (PT-1004) en Entre Douro e Minho (PT-1009), de verplichtingen die op haar rusten krachtens artikel 13, lid 1, van richtlijn 2008/50/EG, gelezen in samenhang met bijlage XI, deel B, bij deze richtlijn, niet nagekomen;
- wat al deze zones betreft, de verplichtingen die op haar rusten krachtens artikel 23, lid 1, van richtlijn 2008/50, afzonderlijk en gelezen in samenhang met bijlage XV, deel A, bij deze richtlijn, niet nagekomen, en met name de krachtens artikel 23, lid 1, tweede alinea, van die richtlijn op haar rustende verplichting om passende maatregelen te nemen zodat de periode van overschrijding zo kort mogelijk is.

**HvJ – ARREST – 29 juni 2023 – C-444/21 – Commissie/Ierland - ECLI:EU:C:2023:524 - conclusie – arrest**

### **Niet-nakoming – Speciale beschermingszones - Atlantische biogeografische regio - Habitatrichtlijn**

Na de beroepen die aanleiding hebben gegeven tot de arresten van 5 september 2019, Commissie/Portugal (Aanwijzing en bescherming van speciale beschermingszones), en van 17 december 2020, Commissie/Griekenland, is dit het derde beroep wegens niet-nakoming dat bij het Hof is ingesteld met betrekking tot de tenuitvoerlegging van artikel 4, lid 4, en van artikel 6, lid 1, van de habitatrichtlijn. Bij het Hof zijn nog twee soortgelijke beroepen aanhangig en er lopen nog meer niet-nakomingsprocedures.

De onderhavige zaak is dus niet gewoon de zoveelste niet-nakomingsprocedure die de Commissie krachtens artikel 258 VWEU tegen een lidstaat instelt. Deze zaak lijkt veeleer deel uit te maken van het beleid van de Commissie om in te grijpen wanneer de situatie van in de habitatrichtlijn opgenomen soorten en de leefomgeving waarin zij voorkomen, onvoldoende is verbeterd.

Tegelijkertijd blijkt uit de onderhavige zaak dat het Hof in niet-nakomingsprocedures tegen lidstaten die bepaalde milieudoelstellingen volgens de Commissie niet hebben gehaald, op een aantal moeilijkheden stuit. Welke verplichtingen moet een lidstaat precies nakomen voor een adequate tenuitvoerlegging van de habitatrichtlijn? Hoe moet de Commissie aantonen dat de lidstaat de doelstellingen niet heeft verwezenlijkt, en wat kan een lidstaat ter verdediging aanvoeren? Bovendien rijst de – niet onbelangrijke – vraag hoe het Hof hun argumenten dient te beoordelen.

*Hof: 1) Door voor 217 van de 423 gebieden van communautair belang die zijn opgenomen in de lijst bij beschikking 2004/813/EG van de Commissie van 7 december 2004 tot vaststelling, op grond van richtlijn 92/43/EEG van de Raad, van de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio, zoals bijgewerkt bij beschikking 2008/23/EG van de Commissie van 12 november 2007 tot vaststelling, op grond van richtlijn 92/43/EEG van de Raad, van een eerste bijgewerkte lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio, en bij beschikking 2009/96/EG van de Commissie van 12 december 2008 tot vaststelling, op grond van richtlijn 92/43/EEG van de Raad, van een tweede bijgewerkte lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio, na te laten om deze zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen zes jaar, aan te wijzen als speciale beschermingszones, is Ierland de verplichtingen niet nagekomen die op deze lidstaat rusten krachtens artikel 4, lid 4, van richtlijn 92/43/EEG.*

*2) Door voor 140 van de in punt 1 van het dictum bedoelde 423 gebieden van communautair belang geen gedetailleerde gebiedsspecifieke instandhoudingsdoelstellingen te formuleren, is Ierland de krachtens artikel 4, lid 4, van richtlijn 92/43, zoals gewijzigd bij richtlijn 2013/17, op deze lidstaat rustende verplichtingen niet nagekomen.*

*3) Door na te laten om de nodige instandhoudingsmaatregelen vast te stellen die beantwoorden aan de ecologische vereisten van de typen natuurlijke habitats van bijlage I en de soorten van bijlage II bij richtlijn 92/43, zoals gewijzigd bij richtlijn 2013/17, die in de in punt 1 van het dictum bedoelde 423 gebieden van communautair belang voorkomen, is Ierland de krachtens artikel 6, lid 1, van richtlijn 92/43, zoals gewijzigd, op deze lidstaat rustende verplichtingen niet nagekomen.*

*4) Het beroep wordt verworpen voor het overige.*

*5) Ierland wordt verwezen in zijn eigen kosten en in die van de Europese Commissie.*

*6) De Bondsrepubliek Duitsland draagt haar eigen kosten.*

### NOOT – bij HvJ, 1 februari 2023, [T-354/21 ClientEarth v Commission](#)

The paradoxical existence of overriding public interests in the EU: ClientEarth v the European Commission ([European law blog](#))

### CONSULTATIE

- Beginsel dat de vervuiler betaalt — geschiktheidscontrole van de toepassing ervan op het milieu, Raadplegingsperiode 12 Mei 2023 - 04 Augustus 2023 ([EC](#))
- Effect van afvalbeheer op het milieu - EU-kader afvalstoffen, Feedback mogelijk van 7 Juli 2023 - 05 September 2023 ([EC](#))

### OVERIG

- Rapport Europese Rekenkamer concludeert dat Europese klimaatdoelstellingen niet gehaald gaan worden ([ECER](#))
- Europese Commissie doet voorstel voor nieuwe energie-etiketteringsverordening voor duurzamere telefoons en tablets ([ECER](#))

### EHRM - factsheets en guides

- [Environment](#)
- [Guide sur la jurisprudence de la Convention européenne des droits de l'homme - Environnement](#)

## Ne bis in idem

### HvJ – CONCLUSIE A-G EMILIOU – 8 juni 2023 – zaak C-58/22 – Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Craiova – Roemenië – [ECLI:EU:C:2023:464](#) – [conclusie](#)

#### Sepot – Ne bis in idem – Strafvervolgung – Beschikking 2006/928/EG (CVM-beschikking) – Artikel 50 Handvest EU

Een onderneming had besloten om verdachte N.R. te ontheffen uit zijn functie als voorzitter van die onderneming. Dat besluit is door de rechter nietig verklaard. De advocaat van N.R. heeft verzocht om een succesvergoeding van 4400 euro. N.R. heeft dat bedrag opgeëist bij vijf werknemers van de onderneming. De werknemers voldeden niet aan die eis en vervolgens heeft N.R. hun ontslagbesluiten ondertekend. De betrokken werknemers hebben twee aangiftes tegen N.R. gedaan. De eerste aangifte heeft geleid tot een strafprocedure wegens afpersing. Die zaak is geseponeerd. De tweede aangifte heeft geleid tot een strafprocedure wegens passieve omkoping. N.R. heeft in die zaak schending van het beginsel ne bis in idem aangevoerd, omdat zij op grond van hetzelfde feit al was vervolgd wegens afpersing en die verdenking was geseponeerd.

De onderhavige zaak biedt de gelegenheid om een aantal recente ontwikkelingen met betrekking tot de onderdelen „bis” en „idem” van het beginsel nader toe te lichten en uit te werken. De verwijzende rechter verzoekt het Hof namelijk meer licht te werpen op met name de vereisten dat i) een besluit van een openbaar aanklager om de zaak te seponeren, gebaseerd dient te zijn op een inhoudelijke beoordeling van de zaak, waarbij uitgebreid onderzoek is verricht, en ii) de strafrechtelijke aansprakelijkheid van de verdachte naar behoren dient te worden onderzocht.

Volgt uit het beginsel van ne bis in idem, zoals dat wordt gewaarborgd door artikel 50 Handvest EU junctis de verplichtingen die op Roemenië rusten om de in de beschikking 2006/928 bepaalde ijkpunten te bereiken, dat een door het parket na vergaring van de belangrijkste bewijzen in de betreffende zaak genomen beslissing tot sepot eraan in de weg staat dat tegen dezelfde persoon voor hetzelfde feit een andere strafvervolgung wordt ingesteld, zelfs als die juridisch anders wordt gekwalificeerd, aangezien die beslissing onherroepelijk is, tenzij de omstandigheid die tot het sepot heeft geleid niet blijkt te bestaan of er nieuwe feiten of omstandigheden aan het licht zijn gekomen waaruit blijkt dat die omstandigheid niet langer bestaat?

*A-G geeft het Hof in overweging: de prejudiciële vraag aldus te beantwoorden dat een persoon ten aanzien van wie een openbare aanklager heeft besloten om de zaak te seponeren zonder dat aan die persoon een sanctie of andere strafmaatregel wordt opgelegd, slechts als onherroepelijk vrijgesproken in de zin van artikel 50 Handvest EU kan worden beschouwd indien onder meer aan de volgende voorwaarden is voldaan: i) het besluit is gebaseerd op een inhoudelijke beoordeling van de zaak, waarbij uitgebreid onderzoek is verricht in de vorm van een grondige evaluatie van een voldoende omvangrijke hoeveelheid bewijsmateriaal, en ii) uit de tekst van het besluit blijkt dat de specifieke rechtspositie van die persoon, als degene die de vermeende strafbare feiten heeft gepleegd, naar behoren is onderzocht.*

### LITERATUUR

An interpretative analysis of the European ne bis in idem principle through the lens of ECHR, CFR and CISA Provisions: Are three streams flowing in the same channel?. ([BS-08-06-2023](#))

### EHRM – factsheets en guides

- [Right not to be tried or punished twice](#)
- [Guide on Article 4 of Protocol No. 7 to the ECHR – right not to be tried or punished twice](#)

## Onderwijs

### NOOT – bij EHRM 21 maart 2023, [Telek e.a. t. Turkije](#)

A doctoral programme protected by the right to education in Telek and Others v. Türkiye? More careful research required. ([strasbourgobservers](#))

### EHRM – factsheets en guides

- [Guide on Article 2 of Protocol No. 1 to the ECHR – right to education](#)

## Overlevering en uitlevering

### EHRM – ARREST – 29 juni 2023 – [Bijan Balahan t. Zweden](#) – [persbericht](#) - [arrest](#) - [9839/22](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0629JUD000983922](#)

#### **Uitleveren naar de Verenigde Staten waarbij uitgeleverde risico loopt op een levenslange gevangenisstraf**

Artikel 3 EVRM. De Zweedse autoriteiten wilden klager uitleveren aan de Verenigde Staten. Hij werd verdacht van een aantal (ernstige) strafbare feiten gepleegd in de VS. Klager verzocht Zwitserland om hem niet uit te leveren omdat hij vreest dat als hij schuldig wordt bevonden, hij een onredelijk hoge straf krijgt opgelegd of zelfs een levenslange gevangenisstraf krijgt opgelegd, waarbij hij een minimumtermijn van 61 jaar moet uitzitten voordat hij in aanmerking komt voor voorwaardelijke vrijlating. EHRM: het is niet uitgesloten dat de klager het risico loopt dat hij een levenslange gevangenisstraf opgelegd krijgt, maar hij heeft niet aangetoond dat de levenslange gevangenisstraf de jure of de facto ook daadwerkelijk levenslang zou zijn of dat er een reëel risico bestaat dat de minimumtermijn 61 jaren zou zijn. Het EHRM merkt nog wel op dat het wenselijk is dat voor een goed verloop van de procedure, klager niet uitgeleverd wordt voordat het vonnis onherroepelijk is. EHRM: geen schending.

HvJ – ARREST – 6 juni 2023 – zaak C-700/21 – O.G. – Italië – **Grote Kamer** – ECLI:EU:C:2023:444 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

**EAB - Onderdanen van derde landen die verblijven in of ingezetene zijn van een lidstaat - Banden met grondgebied - Overname straf - Kaderbesluit 2002/584/JBZ – Artikel 20 Handvest EU**

Verzoeker, Moldavisch onderdaan die in Italië verblijft, is in Roemenië onherroepelijk veroordeeld tot een vrijheidsstraf van vijf jaar wegens belastingontduiking en verduistering van de voor inkomstenbelasting en btw verschuldigde bedragen, welke strafbare feiten hij in de hoedanigheid van bestuurder van een vennootschap met beperkte aansprakelijkheid heeft gepleegd tussen september 2003 en april 2004. De prefectuur van Braşov (Roemenië) heeft tegen hem een EAB uitgevaardigd.

De vraag is o.a. of het kaderbesluit zich verzet tegen een nationale regeling die de uitvoerende rechterlijke autoriteiten absoluut en automatisch belet om overlevering te weigeren van onderdanen van derde landen die ingezetenen zijn of verblijven op Italiaans grondgebied, ongeacht de banden die zij met dit grondgebied hebben.

Het Hof oordeelt dat de mogelijkheid van weigering van tenuitvoerlegging van een Europees aanhoudingsbevel opdat de straf in de lidstaat van verblijf ten uitvoer wordt gelegd, ook voor onderdanen van derde landen moet bestaan. De rechterlijke autoriteit moet kunnen beoordelen of een onderdaan van een derde land voldoende is geïntegreerd in de uitvoerende lidstaat en of de tenuitvoerlegging van de in de uitvaardigende lidstaat opgelegde straf op het grondgebied van de uitvoerende lidstaat op die manier door een rechtmatig belang wordt gerechtvaardigd.

*Hof: Artikel 4, punt 6, van kaderbesluit 2002/584/JBZ verzet zich tegen een regeling van een lidstaat tot omzetting van artikel 4, punt 6, volgens welke elke onderdaan van een derde land die op het grondgebied van die lidstaat verblijft of ingezetene van die lidstaat is, volledig en automatisch wordt uitgesloten van het voordeel van de in die bepaling neergelegde grond tot facultatieve weigering van de tenuitvoerlegging van het Europees aanhoudingsbevel, zonder dat de uitvoerende rechterlijke autoriteit de banden van deze onderdaan met die lidstaat kan beoordelen.*

*Artikel 4, punt 6, van kaderbesluit 2002/584 moet aldus worden uitgelegd dat de uitvoerende rechterlijke autoriteit, om te beoordelen of de tenuitvoerlegging moet worden geweigerd van een Europees aanhoudingsbevel dat is uitgevaardigd tegen een onderdaan van een derde land die op het grondgebied van de uitvoerende lidstaat verblijft of ingezetene van die lidstaat is, een algehele beoordeling moet verrichten van alle concrete en voor de situatie van deze onderdaan kenmerkende elementen die erop kunnen wijzen dat tussen deze onderdaan en de uitvoerende lidstaat een band bestaat waaruit blijkt dat hij in die staat voldoende is geïntegreerd en de tenuitvoerlegging in die lidstaat van de hem in de uitvaardigende lidstaat opgelegde vrijheidsstraf of tot vrijheidsbeneming strekkende maatregel bijgevolg ertoe zal bijdragen dat zijn kansen op sociale re-integratie verhogen nadat die straf of maatregel ten uitvoer is gelegd. Tot die elementen behoren de familiale, taalkundige, culturele, sociale of economische banden die de onderdaan van het derde land met de uitvoerende lidstaat onderhoudt, alsmede de aard, de duur en de voorwaarden van zijn verblijf in die lidstaat.*

### EHRM factsheet

 [Extradition and life imprisonment](#)

### Prejudiciële procedure HvJ

**PREJUDICIËLE VERWIJZING – Slovenië – 7 maart 2023 (ECER 9.6.23) - [C-144/23](#) - KUBERA**

#### **Douaneprocedure – Verzoek tot herziening – Verzoek om prejudiciële beslissing**

Verzoekster KUBERA heeft in Turkije 87 600 in Oostenrijk vervaardigde blikjes Red Bull-drank gekocht en deze per schip naar de haven van Koper vervoerd, alwaar de douaneprocedure is gestart. Op 15 september 2021 heeft de Sloveense belastingdienst de douaneprocedure geschorst en de goederen in beslag genomen vanwege een vermoedelijke inbreuk op een intellectuele-eigendomsrecht in de zin van artikel 17 van verordening (EU) nr. 608/2013. Verzoekster heeft tegen die beschikkingen administratieve klachten ingediend, die zijn afgewezen en zij heeft daarna twee beroepen ingesteld, die zijn verworpen. Naar aanleiding van deze beslissingen heeft zij twee verzoeken om instemming ingediend om een beroep tot herziening in te stellen. De verwijzende, hoogste rechter van Slovenië vraagt zich af of het Unierecht in de weg staat aan een Sloveense regeling die bij een verzoek tot herziening niet vereist dat zelfstandig wordt beoordeeld of een prejudiciële vraag dient te worden gesteld.

#### Wiki

[Prejudiciële procedure bij het Hof van Justitie EU](#)

### Privacy en persoonsgegevens

**EHRM – ARREST – 27 juni 2023 - Negru t. Moldavië – [persbericht](#) - [arrest](#) - [7336/11](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0627JUD000733611](#)**

#### **Plaatsing op lijst van gezochte personen zonder waarborgen of toetsing - Artikel 8 EVRM - Schending**

De klagster had, nadat zij was gearresteerd ter zake van documentvervalsing en weer was vrijgelaten, het land verlaten. In haar afwezigheid diende de openbare aanklager een aanklacht in ter zake van een nieuw strafrechtelijk onderzoek naar bedreigingen - waarvan zij niet op de hoogte was - en plaatste de klagster op een lijst van gezochte personen. Volgens de klagster had haar advocaat op het openbare mededelingenbord van een politiebureau opgemerkt dat zij was aangeklaagd en door de politie werd gezocht.

Het Hof overweegt dat zowel de plaatsing van de klagster op de lijst van gezochte personen als de openbaarmaking daarvan door middel van de getoonde foto, inbreuk had gemaakt op haar recht op eerbiediging van haar privéleven. Het Hof overweegt dat de nationale wet hierin voorziet in het geval de verblijfplaats van die persoon onbekend is, of wanneer de persoon ondergedoken is nadat de aanklacht is ingediend. Hoewel de klagster niet betwist het land te hebben verlaten, was er in het dossier geen bewijs voorhanden dat de autoriteiten redelijke pogingen hadden ondernomen om de klagster op de hoogte te stellen van de strafprocedure en van de noodzaak om in het kader van die procedure voor hen te verschijnen. Bovendien had de klagster geen verdere informatie over de beslissing van de openbare aanklager met betrekking tot de plaatsing op de lijst kunnen krijgen, nu deze had geweigerd informatie aan haar advocaat te verstrekken. Een toetsing van die beslissing kon evenmin plaatsvinden nu de onderzoeksrechter had geweigerd zich uit te spreken over de wettigheid van de beslissing, met het argument dat de klagster geen bewijs had geleverd voor een schending van haar rechten op grond van artikel 8 EVRM.

Het Hof is gelet op het voorgaande van oordeel dat de openbare aanklager een discretionaire bevoegdheid heeft toegepast die praktisch neerkwam op onbeperkte macht, terwijl deze niet werd vergezeld van waarborgen tegen willekeurige inmenging in het privéleven. Daarmee is de beslissing van de aanklager niet "in overeenstemming met de wet" en is sprake van een schending van artikel 8 EVRM.

**HvJ – ARREST – 22 juni 2023 – zaak C-579/21 – Pankki S – Oost-Finland – ECLI:EU:C:2023:501 – persbericht – conclusie – arrest**

### **AVG – Recht op inzage - Loggegevens medewerkers verwerkingsverantwoordelijke – Verordening (EU) 2016/679**

Een werknemer en daarnaast ook klant van een financiële instelling heeft die financiële instelling verzocht hem in kennis te stellen van de identiteit van de personen die zijn persoonsgegevens hadden geraadpleegd in het kader van een intern onderzoek. Geconfronteerd met de weigering van de instelling om hem die informatie te verstrekken, heeft hij de zaak voorgelegd aan de rechter.

Strekt het recht op inzage in persoonsgegevens zich ook uit tot de loggegevens van de medewerkers die de persoonsgegevens van de betrokkene hebben verwerkt?

Het Hof oordeelt dat iedereen recht heeft om de datum en de redenen van de raadpleging van zijn of haar persoonsgegevens te kennen. Het feit dat de gegevensbeheerder zich bezighoudt met bankzaken heeft geen invloed op de reikwijdte van dat recht.

*Hof: Artikel 15 van verordening (EU) 2016/679, gelezen in het licht van artikel 99, lid 2, van deze verordening, moet aldus worden uitgelegd dat het van toepassing is op een verzoek om inzage in de in dat artikel genoemde informatie wanneer de verwerkingsactiviteiten waarop dit verzoek betrekking heeft, zijn uitgevoerd vóór de datum waarop deze verordening van toepassing is, maar het verzoek na die datum is ingediend.*

*Artikel 15, lid 1, van verordening 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat de informatie met betrekking tot de raadplegingen van de persoonsgegevens van een persoon, over de datums en de doeleinden van deze raadplegingen, informatie is met betrekking waartoe deze persoon krachtens deze bepaling het recht heeft van de verwerkingsverantwoordelijke inzage te verlangen. Die bepaling voorziet daarentegen niet in een dergelijk recht wat de informatie betreft over de identiteit van de werknemers van die verwerkingsverantwoordelijke die onder zijn gezag en overeenkomstig zijn instructies deze raadplegingen hebben verricht, tenzij die informatie onontbeerlijk is om de betrokkene in staat te stellen de hem bij deze verordening verleende rechten daadwerkelijk uit te oefenen en mits rekening wordt gehouden met de rechten en vrijheden van die werknemers.*

*Artikel 15, lid 1, van verordening 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat de omstandigheid dat de verwerkingsverantwoordelijke in het kader van een gereguleerde activiteit een bankactiviteit uitoefent en dat de persoon van wie in zijn hoedanigheid van klant van de verwerkingsverantwoordelijke de persoonsgegevens zijn verwerkt, ook werknemer was bij deze verwerkingsverantwoordelijke, in beginsel niet van invloed is op de omvang van het recht van deze persoon op grond van deze bepaling.*

 Hof van Justitie EU: Persoonsgegevens moeten breed uitgelegd. (IT4301)

**HvJ – CONCLUSIE A-G COLLINS – 8 juni 2023 – zaak C-178/22 – Procura della Repubblica presso il Tribunale di Bolzano – Italië – **Grote Kamer** – ECLI:EU:C:2023:463 – conclusie**

### **Verkeers- en locatiegegevens van telefoongesprekken – Prokuratuur - Ernstige strafbare feiten - Richtlijn 2002/58/EG - Artikelen 7, 8, 11 en artikel 52, lid 1 Handvest EU**

Artikel 15, lid 1, van richtlijn 2002/58/EG biedt lidstaten de mogelijkheid om bij wet te voorzien in uitzonderingen op de in deze richtlijn neergelegde verplichting om het vertrouwelijke karakter van elektronische communicatie te waarborgen. In het arrest Prokuratuur heeft het Hof geoordeeld dat de toegang tot gegevens waaruit nauwkeurige conclusies kunnen worden getrokken met betrekking tot de persoonlijke levenssfeer van een gebruiker overeenkomstig handelingen die op grond van artikel 15, lid 1, van richtlijn 2002/58 zijn vastgesteld, een ernstige inmenging vormt in de grondrechten en de beginselen die zijn verankerd in de artikelen 7, 8, en 11, alsmede in artikel 52, lid 1, Handvest EU. Deze toegang mag niet worden verleend met het oog op het voorkomen, onderzoeken, opsporen en vervolgen van „strafbare feiten in het algemeen”. De

toegang mag alleen worden toegestaan in het kader van procedures ter bestrijding van „zware criminaliteit” en moet worden onderworpen aan voorafgaande toetsing door een rechterlijke instantie of door een onafhankelijke administratieve entiteit om te waarborgen dat aan dit vereiste is voldaan. De Tribunale di Bolzano verzoekt het Hof om twee punten van het arrest Prokuratuur te verduidelijken: het begrip „zware criminaliteit” en de omvang van de voorafgaande toetsing die een rechterlijke instantie moet verrichten krachtens een nationale regeling volgens welke zij toegang moet verlenen tot door de aanbieders van elektronische-communicatiediensten bewaarde gegevens.

*A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 15, lid 1, van richtlijn 2002/58/EG (richtlijn betreffende privacy en elektronische communicatie), en de artikelen 7, 8, en 11, alsmede artikel 52, lid 1, Handvest EU, verzetten zich niet tegen een nationale wettelijke regeling die voorschrijft dat een rechterlijke instantie aan het openbaar ministerie toegang verleent tot door de aanbieders van elektronische-communicatiediensten rechtmatig bewaarde gegevens waaruit nauwkeurige conclusies kunnen worden getrokken met betrekking tot de persoonlijke levenssfeer van een gebruiker, indien die gegevens relevant zijn voor de vaststelling van de feiten en er voldoende aanwijzingen zijn voor zware criminaliteit in de zin van het nationale recht, waarop een maximale gevangenisstraf van ten minste drie jaar staat. Alvorens toegang te verlenen, moet de nationale rechterlijke instantie individueel beoordelen of de inmenging in de grondrechten die een dergelijke toegang met zich meebrengt, evenredig is, onder meer in het licht van de ernst van het specifieke strafbare feit en de omstandigheden van het geval.*

**HvJ – CONCLUSIE A-G MEDINA – 8 juni 2023 – zaak C-231/22 – Belgische Staat – België – ECLI:EU:C:2023:468 – conclusie**

### **AVG – Verwerkingsverantwoordelijke – Publicatie van persoonsgegevens in officieel publicatieblad - Verordening (EU) 2016/679**

In 2019 heeft de algemene vergadering van een vennootschap besloten om het vennootschapskapitaal te verminderen. Het door de notaris gemaakte uittreksel vermeldt de namen en bankrekeningnummers van de beide vennoten. Deze gegevens zijn ook gepubliceerd in de bijlagen tot het Belgisch Staatsblad. Het hoofdgeding speelt tussen de Belgische Staat en de Belgische Gegevensbeschermingsautoriteit. Het verzoek aan het Staatsblad om deze gegevens te wissen is afgewezen.

De vraag is of een staatsblad van een lidstaat de hoedanigheid van verwerkingsverantwoordelijke heeft. Zo ja, is het betrokken staatsblad als enige verantwoordelijk voor de naleving van de verplichtingen die rusten op de verwerkingsverantwoordelijke, of rusten die verplichtingen cumulatief op elk van de opeenvolgende verwerkingsverantwoordelijken?

*A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 4, punt 7, van verordening (EU) 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat een staatsblad van een lidstaat, zoals het Belgisch Staatsblad, waaraan krachtens de toepasselijke nationale wetgeving de bekendmaking en archivering van akten en officiële documenten is opgedragen, met het oog op een doeltreffende en volledige bescherming van de betrokkenen, als verwerkingsverantwoordelijke in de zin van artikel 4, punt 7, van verordening 2016/679 kan worden beschouwd in omstandigheden waarin de publicatie van deze documenten, als zodanig, is bevolen door derde entiteiten, aangezien de nationale wetgever dit staatsblad de bevoegdheid heeft verleend om de middelen voor de digitale omzetting, bekendmaking, verspreiding en bewaring van de documenten in kwestie vast te stellen en brede doelen voor de publicatie en verspreiding van die documenten heeft geformuleerd. Aangaande het verzuim om voor het verwijderen of wissen van gegevens een verwerkingsverantwoordelijke aan te wijzen, staat het evenwel aan de nationale rechter om de entiteit aan te wijzen die de uit verordening 2016/679 voortvloeiende verplichtingen moet naleven, aangezien de gegevens in kwestie voor het publiek toegankelijk blijven.*

*Artikel 5, lid 2, van verordening 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat het staatsblad in kwestie de verantwoordelijkheden moet naleven die krachtens deze bepaling op de verwerkingsverantwoordelijke rusten voor de door hem verrichte handelingen. De betrokken verwerking leidt niet tot een gezamenlijke verantwoordelijkheid en het Belgisch Staatsblad is als*

*enige verantwoordelijk voor de verwerkingshandelingen die door het nationale recht aan dit staatsblad worden opgelegd.*

 Conclusie A-G HvJ EU: Staatsblad is verantwoordelijke in gegevensverwerking. ([IT4298](#))

**HvJ – CONCLUSIE A-G MEDINA – 15 juni 2023 – zaak C-333/22 – Ligue des droits humains – België – ECLI:EU:C:2023:488 – persbericht – conclusie**

### **Toegang tot politiegegevens – Recht op inzage - Recht op voorziening in rechte - Richtlijn (EU) 2016/680**

Richtlijn 2016/680 streeft twee beleidsdoelstellingen na. De richtlijn is enerzijds bedoeld om bij te dragen aan de totstandkoming van een ruimte van vrijheid, veiligheid en recht, waardoor het vrije verkeer van persoonsgegevens tussen bevoegde autoriteiten met het oog op handavingsdoeleinden mogelijk wordt gemaakt. Anderzijds wordt ermee beoogd een hoge mate van bescherming van die persoonsgegevens te waarborgen. Artikel 16, lid 2, VWEU, dat de Uniewetgever opdraagt voorschriften betreffende de bescherming van persoonsgegevens vast te stellen, is de rechtsgrondslag ervan.

Het is echter geen gemakkelijke opdracht om beide door richtlijn 2016/680 nagestreefde beleidsdoelstellingen met elkaar te „verzoenen”. De onderhavige zaak biedt het Hof de gelegenheid om in een concreet geval de afweging te maken tussen rechtshandhaving en gegevensbescherming in het kader van de uitoefening door betrokkenen van hun rechten.

B.A. werd een veiligheidsattest geweigerd, op grond van een besluit van de nationale Veiligheidsoverheid, dat onder andere was genomen om “redenen van staatsveiligheid en om de constitutionele democratische orde te handhaven”. B.A. vraagt om toegang tot de politiegegevens waarop het besluit is gebaseerd, maar dat recht kan volgens de Belgische regelgeving slechts indirect worden uitgeoefend via het Controleorgaan op de politieke informatie. Dat orgaan controleert de regelmatigheid van de bewaarde politiegegevens. Het Hof van beroep in Brussel vraagt het Hof van Justitie of een en ander strookt met de EU-bepalingen inzake bescherming van persoonsgegevens.

Volgens de A-G moeten betrokkenen die hun rechten uitoefenen via een onafhankelijke toezichthoudende autoriteit tegen die autoriteit beroep kunnen instellen bij de rechter. Een brede en algemene uitzondering op het recht op rechtstreekse inzage in persoonsgegevens in strafzaken is niet verenigbaar met het Unierecht.

*A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 17 van richtlijn (EU) 2016/680, gelezen in samenhang met artikel 46, lid 1, onder g), van die richtlijn en in het licht van artikel 47 en artikel 8, lid 3, van Handvest EU, moet aldus worden uitgelegd dat de betrokkene een beroep in rechte moet kunnen instellen tegen een onafhankelijke toezichthoudende autoriteit wanneer hij zijn rechten via die autoriteit uitoefent, voor zover dat beroep betrekking heeft op de taak van die toezichthoudende autoriteit om de rechtmatigheid van de verwerking te controleren.*

*Aan de geldigheid van artikel 17 van richtlijn 2016/680 wordt niet afgedaan.*

 Een brede en algemene uitzondering op het recht op rechtstreekse inzage in persoonsgegevens is niet verenigbaar met het Unierecht, in: [Nieuws Burgerlijk Procesrecht 2023/203](#)

 Conclusie A-G HvJ EU: Controleorgaan is niet slechts een doorgeefluik. ([IT4297](#))

**HvJ – CONCLUSIE A-G PIKAMÄE – 15 juni 2023 – zaak C-118/22 – Direktor na Glavna direktsia „Natsionalna politzia“ pri MVR - Sofia – Bulgarije – ECLI:EU:C:2023:483 – conclusie**

**Voorwaarden voor het verwijderen van een politieregistratie - Richtlijn 2016/680 - Artikelen 7 en 8 Handvest EU**

De onderhavige zaak gaat over het evenwicht tussen het algemeen belang, dat met bestrijding van criminaliteit is gediend, en het belang van het individu bij de bescherming van zijn persoonsgegevens en de eerbiediging van zijn privéleven. Zij biedt het Hof de gelegenheid om zich in het licht van de relevante bepalingen van richtlijn (EU) 2016/680 uit te spreken over de temporele dimensie van de verwerking van dergelijke gegevens voor rechtshandavingsdoeleinden.

N.G. heeft verzocht om het verwijderen van gegevens die waren opgeslagen in het kader van een in het register van het districtspolitiebureau neergelegd vooronderzoek. Dat verzoek is geweigerd. Als reden hiervoor werd opgegeven dat een onherroepelijke veroordeling niet behoort tot de limitatief opgesomde gronden voor het wissen van een politieregistratie. Staat de richtlijn nationale wettelijke maatregelen toe die leiden tot een nagenoeg onbeperkt recht op verwerking van persoonsgegevens door bevoegde autoriteiten met het oog op de voorkoming, de opsporing of de tenuitvoerlegging van strafbare feiten?

*A-G geeft het Hof in overweging: De artikelen 4, 5, 8 en 10 en artikel 16, lid 2, van richtlijn (EU) 2016/680, gelezen in onderlinge samenhang en in het licht van artikel 52, lid 1, Handvest EU verzetten zich tegen een nationale wettelijke regeling op grond waarvan de persoonsgegevens, waaronder de biometrische en genetische gegevens, van eenieder die strafrechtelijk is veroordeeld wegens een opzettelijk gepleegd strafbaar feit, zonder verdere differentiatie naar de aard of de ernst ervan, tot aan het overlijden van de betrokkene in een politiebestand worden opgeslagen, en die niet de mogelijkheid biedt om toezicht uit te oefenen op het behoud van die gegevens in dat bestand in het licht van de tijd die sinds het moment dat zij daarin zijn opgenomen is verstreken en om deze vervolgens eventueel te laten wissen.*

*Bij de toetsing of de duur van de opslag van de gegevens evenredig is aan het doel van de verwerking in het licht van de situatie van de veroordeelde persoon, kan ook rekening worden gehouden met het feit dat hij is gerehabiliteerd.*

 Conclusie A-G HvJ EU: onbeperkte verwerking niet toelaatbaar. (IT4296)

**PREJUDICIËLE VERWIJZING – Hongarije - 12 april 2023 (ECER 6.6.23) – C-229/23 - HYA e.a.**

**Afluisteren telefoon – Machtiging rechter – Motivering – Toelating tot bewijs? - Richtlijn 2002/58/EG - Artikelen 7, 8 en 11 Handvest EU**

Samenvatting onder: Procesrecht en recht op eerlijk proces - strafrecht

**PREJUDICIËLE VERWIJZING – Hongarije – 29 maart 2023 (ECER 2.6.23) - C-247/23 – Deldits**

**AVG – Transseksualiteit - Recht op rectificatie - Asielregister - Verordening (EU) 2016/679**

De verzoekende partij is een als vrouw geboren Iraans staatsburger die in 2014 in Hongarije als vluchteling is erkend. In deze procedure is transseksualiteit aangevoerd als vluchtmotief. De verzoekende partij is in eerste instantie als vrouw opgenomen in het asielregister. In 2022 heeft de verzoekende partij met een beroep op artikel 16 AVG verzocht om in het vluchtelingenregister het geslacht te rectificeren naar man en om de voornaam te wijzigen. Dit verzoek is afgewezen. Volgens de motivering van het besluit heeft de verzoekende partij niet aangetoond een geslachtsveranderende operatie te hebben ondergaan. Verzoeker benadrukt zich te identificeren

als man, volgens de medische rapporten een masculiene verschijning heeft en dat in de rapporten als diagnose de ICD-code voor transseksualiteit (F6400) is vermeld. Benadrukt wordt dat verschillende lidstaten (Zweden, Denemarken, Malta, Ierland, België, Griekenland en Portugal) de wettelijke erkenning van het geslacht baseren op de verklaring van de transgender persoon.

De vragen zijn o.a. of de betrokken autoriteit verplicht is om de door haar verwerkte persoonsgegevens betreffende het geslacht van die persoon te rectificeren wanneer deze gegevens na de opname in het register zijn gewijzigd en daardoor niet voldaan wordt aan het in artikel 5, lid 1, onder d), AVG neergelegde beginsel van juistheid? Moet de verzoeker bewijzen dat een geslachtsveranderende operatie heeft plaatsgevonden?

### **PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 30 maart 2023 (ECER 1.6.2023) – C-209/23 – RRC Sports**

**Kartel – Misbruik machtspositie – Vrijheid van diensten - Spelersmakelaars – Intermediairdiensten – Regelingen opgesteld door sportfederatie – Bescherming persoonsgegevens – AVG - Verordening (EU) 2016/679**

Samenvatting onder: Mededinging

### **PREJUDICIËLE VERWIJZING – Bulgarije – 14 februari 2023 (ECER 8.6.2023) – C-80/23 – Ministerstvo na vatrešnite raboti\***

**Weigering verzameling biometrische en genetische gegevens – Politie registratie – Strikte noodzaak - Richtlijn (EU) 2016/680**

De beschuldigde, de natuurlijke persoon V.S., is in 2021 in verdenking gesteld voor deelneming aan een criminele organisatie met het voornemen om op gecoördineerde wijze strafbare feiten te plegen met het oog op belastingontduiking. Onmiddellijk na de formele beschuldiging is haar verzocht om medewerking te verlenen aan de uitvoering van een politieke registratie bestaande uit het nemen van vingerafdrukken, foto's en een staal voor het opstellen van haar DNA-profiel. De beschuldigde weigerde haar medewerking te verlenen aan de verzameling van haar biometrische en genetische gegevens en heeft in een formulier verklaard dat zij in kennis was gesteld van het bestaan van een wettelijke grondslag voor de uitvoering van een politieke registratie en heeft daarin ook de officiële verklaring afgelegd dat zij niet bereid is om mee te werken. Zij is vervolgens niet onderworpen aan de genoemde handelingen met het oog op politieke registratie. In plaats daarvan hebben de politiediensten zich gewend tot de verwijzende rechter met een verzoekschrift waarin wordt verzocht om V.S. verplicht te onderwerpen aan de uitvoering van deze handelingen.

Is voldaan aan het vereiste van toetsing van de „strikte noodzaak” in de zin van artikel 10 van richtlijn 2016/680, wanneer die toetsing alleen wordt verricht op basis van de ten aanzien van de betrokkene opgestelde akte van formele beschuldiging en diens schriftelijke weigering om zijn biometrische en genetische gegevens te laten verzamelen, of is het noodzakelijk dat de rechter beschikt over alle stukken van het dossier die hem naar nationaal recht ter beschikking worden gesteld wanneer dat verzoek wordt gedaan.

### **NOOT – bij HvJ 4 mei 2023, C-300/21 (UI/Österreichische Post AG)**

F. Schets, Schadevergoeding onder de AVG zonder (concrete) schade?, in; VAST 2023 / N-018

### **NOOT – bij EHRM 9 mei 2023, Jehovah's Witnesses t. Finland**

The requirement of consent by the data subject declared compatible with the Convention: Judgment of the ECtHR in Jehovah's Witnesses v. Finland

### NOOT – bij EHRM 16 mei 2023, Ships Waste Oil Collector B.V. t. Nederland e.a.

EHRM: Geen schending EVRM door verstrekken door VROM-IOD / FIOD van transcripties van telefoontaps aan NMa. (BS-29-06-2023)

### CONSULTATIE

Further specifying procedural rules relating to the enforcement of the General Data Protection Regulation, Feedback mogelijk van 7 Juli 2023 - 4 September 2023 (EC)

### EDPB

Guidelines 04/2022 on the calculation of administrative fines under the GDPR (EDPB)

### OVERIG

- Nieuw boetebeleid voor overtredingen AVG. (BS-09-06-2023)
- Position paper AP - Persoonsgegevens zijn 'witte vlek' in aanpak cybersecurity (AP)
- Nieuw boetebeleid voor overtredingen AVG (AP)

### Wiki

 Wiki AVG

### EHRM - factsheets en guides

-  Guide to the case-Law of the of the ECHR on dataprotection
-  EHRM Factsheet Personal data protection

## Procesrecht en recht op eerlijk proces

**EHRM – ARREST – 22 juni 2023 – Germano t. Italië – persbericht – arrest – 10794/12 - ECLI:CE:ECHR:2023:0622JUD001079412**

**Familierecht - Waarborgen tegen stalkingsclaim - Artikel 8 EVRM**

Samenvatting onder: Familierecht

## Procesrecht en recht op eerlijk proces – bestuursrecht

**EHRM – ARREST – 13 juni 2023 - UAB Ambercore DC and UAB Arcus Novus t. Litouwen – persbericht – arrest - 56774/18 - ECLI:CE:ECHR:2023:0613JUD005677418**

**Besluiten waarbij zakelijke projecten werden afgewezen om redenen van nationale veiligheid niet in strijd met recht op een eerlijk proces**

De zaak gaat over bedrijven die zakelijke projecten wilden uitvoeren in Vilnius: De verzochte toestemming werd geweigerd omdat de uitvoering van deze zakelijke projecten een bedreiging zouden vormen voor de nationale veiligheid nu hun aandeelhouders banden hadden met de Russische geheime diensten danwel met het Loekasjenko-regime in Wit-Rusland. In hun klachten bij het Hof stellen de klagende bedrijven dat hun recht op een procedure op tegenspraak en op rechtsgelijkheid is geschonden omdat de besluiten zijn genomen op basis van bewijsmateriaal dat hen niet was meegedeeld omdat het geclassificeerd was.

Het Hof oordeelt dat de beperkingen van de rechten van de klagers werden gecompenseerd door andere procedurele waarborgen. Zo hadden zij effectief kunnen deelnemen aan de administratieve procedure over hun zaak en konden zij getuigen laten horen. Het geclassificeerde bewijsmateriaal was bovendien niet doorslaggevend in de procedure, aangezien er andere, openbare documenten waren waarop de beslissingen waren gebaseerd. Concluderend zijn er in geen van beide zaken aanwijzingen dat de beslissingen willekeurig of onevenredig zijn geweest.

In beide zaken is aldus geen sprake van een schending van het recht op een eerlijk proces (artikel 6 EVRM).

**EHRM – ARREST – 22 juni 2023 - Lorenzo Bragado e.a. t. Spanje – [persbericht](#) – [arrest](#) - [53193/21](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0622JUD005319321](#)**

**Rechtspraak – Benoemingsprocedure leden Spaanse Raad voor de rechtspraak – Verstrijken beroepstermijn – Recht op toegang tot een gerecht - Schending artikel 6, eerste lid, EVRM**

Samenvatting onder: [Rechtsstaat en rechterlijke macht](#)

### Procesrecht en recht op eerlijk proces – civiel recht

**EHRM – ARREST – 9 mei 2023 - Kitanovska and Barbulovski t. Noord-Macedonië – [persbericht](#) – [arrest](#) - [53030/19](#) - [31378/20](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0509JUD005303019](#)**

**Toegang tot de rechter – Kleine, veelvoorkomende en eenvoudige claim – Verplichte rechtsbijstand – Artikel 6 EVRM - Schending**

Klaagster heeft bezwaar gemaakt tegen de rekening van een energieleverancier, omdat zij daarmee geen contract heeft gesloten en omdat de beweerdelijke schuld deels verjaard zou zijn. Rechtbank en Hof wijzen dit af, omdat het bezwaar niet is opgesteld door een jurist.

Het EHRM overweegt dat dit neerkomt op een beperking van klagsters recht op toegang tot de rechter. De vraag is of dit een legitiem doel diende en of de gebruikte middelen daartoe in een redelijkerwijs proportionele verhouding stonden. Het Hof kan accepteren dat juridische zekerheid het legitieme doel van de beperking was. Het Hof heeft herhaaldelijk geoordeeld dat het vereiste van procesvertegenwoordiging bij een Hof van Cassatie, op zichzelf niet in strijd is met artikel 6 EVRM. Deze zaak gaat echter over toegang tot de rechter in eerste aanleg; de claim is in het geheel niet beoordeeld door een nationale rechter. De zaak betrof verder het betalen van verwarmingskosten, dus een betrekkelijk duidelijke en terugkerende claim; lag niet in de sfeer van het strafrecht, waar het toewijzen van een advocaat noodzakelijk kan zijn in het belang van de rechtvaardigheid; en ging om ongeveer 100 euro, in principe niet een heel groot bedrag. De kosten van juridische bijstand zouden overigens 16 euro hebben bedragen, en dat is dan weer relatief veel in vergelijking met de hoofdsom. Verder was het vereiste heel algemeen, zonder dat de rechter rekening kon houden met de omstandigheden van het geval of een uitzondering kon maken. Onbetwist kwam klagster niet in aanmerking voor gesubsidieerde rechtsbijstand. Gezien de verhouding tussen claim en proceskosten, en de eenvoudige en repetitieve aard van de claim, was het vereiste van juridische bijstand disproportioneel. Het Hof concludeert unaniem dat aldus een schending heeft plaatsgevonden van artikel 6 EVRM.

Aangezien het Hof niet wil speculeren wat de uitkomst van de zaak geweest zou zijn, wordt materiële schadevergoeding afgewezen. Immateriële schadevergoeding wordt echter toegewezen tot een bedrag van € 900 (plus eventueel verschuldigde belasting), te voldoen door de Staat. Vergoeding van proceskosten à € 500 wordt dan weer afgewezen, omdat klagster deze niet heeft onderbouwd of gespecificeerd.

**EHRM – ARREST – 1 juni 2023 - Aykhan Akhundov t. Azerbeidzjan – [persbericht](#) – [arrest](#) – 43467/06 - ECLI:CE:ECHR:2023:0601JUD004346706**

### **Eerlijk proces – Stereotiepe beslissingen onvoldoende gemotiveerd – Hoger beroepstermijn niet toegepast – Artikel 6 EVRM - Schending**

Geschil over perceel met opstallen is beslist in het voordeel van voormalig staatsbedrijf. Klager stelt dat de redenen die de nationale rechters daarvoor hebben gegeven, willekeurig zijn, en dat het hoger beroep te laat was ingesteld (na drie jaar in plaats van binnen een jaar).

Het Hof herhaalt dat artikel 6 lid 1 EVRM de gerechten verplicht om hun beslissingen te motiveren, maar niet een gedetailleerd antwoord op ieder argument vereist. Of het gerecht heeft voldaan aan de verplichting om redenen voor de beslissing te geven, kan alleen worden beoordeeld in het licht van de omstandigheden van het geval. In deze zaak is er echter geen enkele rechtvaardiging te vinden voor het buiten de wettelijke termijn instellen van het hoger beroep. De zaak is na terugwijzing door de hoogste rechterlijke instantie grotendeels op grond van dezelfde redenering afgedaan, zonder de kritiek en aanwijzingen van het hooggerechtshof in aanmerking te nemen. Vervolgens heeft het hooggerechtshof voor wat betreft de motivering deze vrijwel woord voor woord overgenomen van de hoger beroepsinstantie. Het EHRM concludeert dat dit stereotiepe beslissingen zijn en de beslissing onvoldoende door de nationale gerechten is gemotiveerd. Aldus schending van artikel 6 lid 1 EVRM.

**EHRM – ARREST – 29 juni 2023 – Ben Amamou t. Italië – [persbericht](#) – [arrest](#) – 9839/22 - ECLI:CE:ECHR:2023:0629JUD000983922**

### **Recht op een eerlijk proces – Procedure op tegenspraak – Partijdebat – Artikel 6 EVRM - Schending**

Passagier claimt schadevergoeding, na een ongeval dat is veroorzaakt doordat de bestuurder van de auto waarin hij zich bevond, moest uitwijken voor een (onbekend gebleven) tegenligger. Tot en met de procedure bij het Hof van Cassatie is het debat gegaan over een wetsartikel met betrekking tot schade van derden. De claim is verworpen omdat niet was voldaan aan de voorwaarde dat beide auto's verzekerd zouden zijn. In de procedure bij het Hof van Cassatie heeft de verzekeringsmaatschappij algemene vragen van aansprakelijkheidsrecht aan de orde gesteld. Klager zou een beroep kunnen doen op het schadefonds voor verkeersslachtoffers door niet-geïdentificeerde motorrijtuigen. Op deze nieuwe lijn van argumentatie heeft klager geen gelegenheid gekregen te reageren. Het EHRM herinnert eraan dat het recht op een eerlijk proces ook betekent een proces op tegenspraak, hetgeen omvat: kennis kunnen nemen van alle stukken of opmerkingen die aan de rechter zijn voorgelegd, en deze kunnen betwisten. Het Hof concludeert – met een dissenting opinion – tot schending van artikel 6 EVRM.

### **EHRM – factsheets en guides**

[!\[\]\(d6de11b59c78ac18c3501dfde89d3eac\_img.jpg\) Guide on article 6 ECHR - right to a fair trial \(civil limb\)](#)

## **Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht**

**EHRM – ARREST – 1 juni 2023 – Erik Adamco t. Slowakije - [persbericht](#) – [arrest](#) – 19990/20 - ECLI:CE:ECHR:2023:0601JUD001999020**

### **Verklaringen van kroongetuigen leveren in beginsel geen schending op van het recht op een eerlijk proces, mits er voldoende procedurele waarborgen in acht zijn genomen.**

Artikel 6 EVRM. Klager is veroordeeld voor medeplichtigheid aan twee moorden. Het bewijsmateriaal in deze zaak was onder andere (en vooral) de getuigenverklaringen van de medeverdachten. De medeverdachten hebben allebei een bekennende verklaring afgelegd en ook (belastend) over de klager verklaard. In ruil voor die verklaring kregen zij strafvermindering.

Het EHRM stelt voorop dat het gebruik maken van verklaringen van kroongetuigen, in ruil voor strafvermindering, an sich geen schending van een proces oplevert, maar dat de procedure wel voorzien moet zijn van waarborgen om de eerlijkheid van het proces te waarborgen. Zo rees in deze zaak de vraag of er wel voldoende onderzoek was gedaan naar de zaak, temeer de kroongetuigen onderling afwijkende verklaringen hadden afgelegd. Alhoewel de verdediging hierover tijdens de inhoudelijke behandelingen opmerkingen heeft gemaakt en de betrouwbaarheid van die verklaringen heeft betwist, heeft de rechter dit niet expliciet geadresseerd in de uitspraak. Bovendien is er in Slowakije geen wettelijk kader die zorgt voor toezicht op afspraken met kroongetuigen. Dit maakt dat er onvoldoende procedurele waarborgen zijn voor de gebruikmaking van deze verklaringen. EHRM: schending artikel 6 EVRM.

- 📌 EHRM neemt schending art. 6 aan na gebruik verklaringen medeverdachten die als deal met OM zijn afgelegd. (BS-05-06-2023)
- 📌 prof. mr. J.H. Crijns, Adamčo t. Slowakije (EHRM, nr. 45084/14) - Onvoldoende | EHRC Updates ([ehrc-updates.nl](https://ehrc-updates.nl))

**EHRM – ARREST – 13 juni 2023 – Sperisen t. Zwitserland - [persbericht](#) – [arrest](#) – [22060/20](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0613JUD002206020](#)**

### **Wraking – recht op eerlijk proces – rechter die beslist over de voortzetting van de voorlopige hechtenis en ook de zaak inhoudelijk voorzit**

Artikel 6 EVRM. Klager is veroordeeld voor betrokkenheid bij buitengerechtelijke executies in Guatemala. De voorlopige hechtenis was bevolen door de rechter die later voorzitter was van de combinatie van de inhoudelijke behandeling van de strafzaak. Klager had voor de inhoudelijke behandeling een wrakingsverzoek ingediend, omdat de rechter bevooroordeeld zou zijn. Hij werd in dit verzoek tot wraking niet-ontvankelijk verklaard omdat het verzoek tot wraking niet tijdig zou zijn gedaan. Ook in een tweede verzoek tot wraking wordt hij niet-ontvankelijk verklaard omdat de enkele omstandigheid dat de voorlopige hechtenis rechter als voorzitter zal fungeren niet tot wraking zou kunnen leiden.

Klager wordt veroordeeld tot een gevangenisstraf die gelijk is aan de duur van de voorlopige hechtenis. De klager stelt dat de voorzitter niet onpartijdig was en daarom het recht op een eerlijk proces is geschonden. Het EHRM merkt op dat het in beginsel geen probleem is als een rechter oordeelt over de voorlopige hechtenis en later de zaak inhoudelijk behandelt. De voortzetting van de voorlopige hechtenis wordt doorgaans immers in algemene termen geformuleerd. Dat was echter niet het geval in deze zaak. De rechter had bij de beslissing over de voorlopige hechtenis ook opmerkingen gemaakt over de schuld van de verdachte. Door later als voorzitter inhoudelijk over de zaak te oordelen, kon objectief gezien redelijkerwijs de indruk zijn ontstaan dat de rechter niet onpartijdig of onbevooroordeeld was. Nu de klager niet-ontvankelijk is verklaard in zijn verzoek tot wraking en hij de onpartijdigheid aldus niet kon laten toetsen, is er onvoldoende garantie geboden voor een eerlijk proces. Artikel 6 EHRM is geschonden.

**EHRM – ARREST – 29 juni 2023 - Khavshabova t. Georgië – [persbericht](#) – [arrest](#) - [26134/19](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0629JUD002613419](#)**

### **Recht op eerlijk proces – Getuigenverklaring in afwezigheid van klager – Toewijzing advocaat zonder medeweten klager - Artikel 6 EVRM – Schending**

Klager wordt strafrechtelijk vervolgd voor een mishandeling. Twee getuigen die belastend hebben verklaard worden door de onderzoeksrechter gehoord in afwezigheid van klager, maar in aanwezigheid van een toegewezen advocaat die – zonder medeweten van klager – namens klager optreedt. De getuigen worden niet op de terechtzitting zelf gehoord, omdat zij het land hadden verlaten. Klager wordt voornamelijk op basis van de twee getuigenverklaringen veroordeeld. Het EHRM oordeelt dat het proces als geheel oneerlijk is geweest en artikel 6 EVRM is geschonden vanwege de manier waarop de advocaat aan klager is toegewezen, diens optreden in de getuigenverhoren zonder medeweten van klager, de beslissende aard van het bewijs dat door de getuigenverhoren is verkregen, de schaarsheid van ander belastend bewijs

en het gebrek aan procedurele maatregelen die compensatie kunnen bieden voor de onmogelijkheid van het direct ondervragen van de getuigen op de terechtzitting.

**HvJ – ARREST – 8 juni 2023 – gevoegde zaken C-430/22 en C-468/22 – V.B. – Bulgarije – ECLI:EU:C:2023:458 – geen conclusie – arrest**

### **Veroordeling bij verstek - Recht op een nieuw proces – Al dan niet uitdrukkelijke kennisgeving - Richtlijn (EU) 2016/343**

V.B. wordt beschuldigd van deelname aan een criminele organisatie. Hij is echter, omdat hij tijdens het vooronderzoek is gevlucht en niet gevonden kan worden, niet in kennis gesteld van de beschuldiging tegen hem. De procedure is nog steeds aanhangig en loopt al twee jaar. Er bestaat een zekere waarschijnlijkheid dat VB wordt veroordeeld en met name dat hij wordt veroordeeld tot een vrijheidsstraf, die hij daadwerkelijk zou moeten uitzitten.

De vraag (in zaak C-430/22) is of de nationale rechter, op basis van artikel 8 van Richtlijn 2016/343, een veroordeelde in verstek uitdrukkelijk in kennis moet stellen van het recht op een nieuw proces, en betreft deze kennisgeving een erkend recht op een nieuw proces of het recht om een dergelijk verzoek om een nieuw proces in te dienen? Daarnaast is (in zaak C-468/22) de vraag gesteld of een nationale bepaling die de aanwezigheid van de verdachte bij het verzoek als aanvullende voorwaarde stelt aan het recht op een nieuw proces, verenigbaar is met artikel 9 van Richtlijn 2016/343 en met het doeltreffendheidsbeginsel.

*Hof: Artikel 8, lid 4, van richtlijn (EU) 2016/343 moet aldus worden uitgelegd dat het de nationale rechter die iemand bij verstek veroordeelt zonder dat aan de voorwaarden van artikel 8, lid 2, van deze richtlijn is voldaan, niet verplicht om de betrokkene in het desbetreffende vonnis uitdrukkelijk te wijzen op zijn recht op een nieuw proces.*

 HvJ EU oordeelt over het verstrekken van informatie over het recht op een nieuw proces bij verstekprocedures. ([BS-13-06-2023](#))

**HvJ – ARREST – 22 juni 2023 – zaak C-660/21 – K.B. en F.S. – Frankrijk – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2023:498 – persbericht – conclusie – arrest**

### **Rechten van de verdediging – Recht op informatie over rechten - Zwijgrecht - Ambtshalve toetsing - Richtlijn 2012/13/EU - Richtlijn (EU) 2016/343 – Artikel 48 Handvest EU**

F.S. en K.B. zijn aangehouden door opsporingsambtenaren vanwege een verdenking dat zij op frauduleuze wijze brandstof hebben onttrokken van een bedrijf. De opsporingsambtenaren en de hulpofficier van justitie hebben onderzoekshandelingen verricht en belastende verklaringen opgenomen van F.S. en K.B. voordat zij F.S. en K.B. hadden geïnformeerd over hun rechten van verdediging op grond van het Franse en het Europese recht. De rechten van verdediging van F.S. en K.B. zijn daardoor geschonden.

Staan de artikelen 3, en 4 van richtlijn 2012/13/EU, artikel 7 van de richtlijn (EU) 2016/343 en artikel 48 Handvest EU in de weg aan een verbod voor de nationale rechter om schending van de rechten van de verdediging zoals gewaarborgd door de genoemde richtlijnen ambtshalve vast te stellen, en meer in het bijzonder staan deze in de weg aan het feit dat hem wordt verboden om, met het oog op nietigverklaring van de procedure, ambtshalve vast te stellen dat bij de aanhouding geen of te laat mededeling is gedaan van het recht om te zwijgen?

Het Hof oordeelt dat het Unierecht zich in beginsel niet verzet tegen een verbod voor de nationale rechter om ambtshalve vast te stellen dat de verplichting om een verdachte onverwijld in kennis te stellen van zijn zwijgrecht niet is nagekomen. De verdachte moet evenwel de mogelijkheid hebben gehad om concreet en daadwerkelijk toegang te hebben tot een advocaat, zo nodig door een beroep te doen op rechtsbijstand, en hij, en in voorkomend geval ook zijn advocaat, moeten het recht hebben gehad om toegang te krijgen tot zijn dossier en om zich binnen een redelijke termijn op deze niet-nakoming te beroepen.

Deze zaak betreft de delicate kwestie van de rol van de strafrechter in de fase van de berechting. Het Hof wordt gevraagd of het de taak is van de rechter om te wijzen op een procedurefout bestaande in schending van het recht van de verdachte op informatie over zijn zwijgrecht.

*Hof: De artikelen 3 en 4, alsook artikel 8, lid 2, van richtlijn 2012/13/EU verzetten zich niet tegen een nationale regeling die de feitenrechter in strafzaken verbiedt om met het oog op de nietigverklaring van de procedure ambtshalve vast te stellen dat de krachtens de artikelen 3 en 4 van richtlijn 2012/13 op de bevoegde autoriteiten rustende verplichting om de verdachten of beklaagden onverwijld in kennis te stellen van hun zwijgrecht, niet is nagekomen, wanneer die verdachten of beklaagden niet de mogelijkheid is ontzegd om concreet en daadwerkelijk toegang te hebben tot een advocaat overeenkomstig artikel 3 van richtlijn 2013/48/EU van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2013 betreffende het recht op toegang tot een advocaat in strafprocedures en in procedures ter uitvoering van een Europees aanhoudingsbevel en het recht om een derde op de hoogte te laten brengen vanaf de vrijheidsbeneming en om met derden en consulaire autoriteiten te communiceren tijdens de vrijheidsbeneming, zo nodig door een beroep te doen op rechtsbijstand onder de voorwaarden van richtlijn (EU) 2016/1919 van het Europees Parlement en de Raad van 26 oktober 2016 betreffende rechtsbijstand voor verdachten en beklaagden in strafprocedures en voor gezochte personen in procedures ter uitvoering van een Europees aanhoudingsbevel, en zij, en in voorkomend geval ook hun advocaten, het recht hebben gehad om toegang te krijgen tot hun dossier en om zich binnen een redelijke termijn op deze niet-nakoming te beroepen overeenkomstig artikel 8, lid 2, van richtlijn 2012/13.*

 EU-Hof: Unierecht verzet zich niet tegen verbod op ambtshalve vaststelling door feitenrechter van verzuim om verdachte tijdig over zwijgrecht te informeren ([ECER](#))

**HvJ – CONCLUSIE A-G COLLINS – 8 juni 2023 – zaak C-178/22 – Procura della Repubblica presso il Tribunale di Bolzano – Italië – **Grote Kamer** – [ECLI:EU:C:2023:463](#) – [conclusie](#)**

**Verkeers- en locatiegegevens van telefoongesprekken – Prokuratuur - Ernstige strafbare feiten - Richtlijn 2002/58/EG - Artikelen 7, 8, 11 en artikel 52, lid 1 Handvest EU**

Samenvatting onder: [Privacy en persoonsgegevens](#)

**HvJ – CONCLUSIE A-G MEDINA – 15 juni 2023 – zaak C-333/22 – Ligue des droits humains – **België** – [ECLI:EU:C:2023:488](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#)**

**Toegang tot politiegegevens – Recht op inzage - Recht op voorziening in rechte - Richtlijn (EU) 2016/680**

Samenvatting onder: [privacy en persoonsgegevens](#)

**PREJUDICIËLE VERWIJZING – Hongarije - 12 april 2023 ([ECER 6.6.23](#)) – [C-229/23](#) - [HYA e.a.](#)**

**Afluisteren telefoon – Machtiging rechter – Motivering – Toelating tot bewijs? - Richtlijn 2002/58/EG - Artikelen 7, 8 en 11 Handvest EU**

Vijf personen zijn beschuldigd van lidmaatschap van een criminele organisatie, medeplichtigheid aan illegale grensoverschrijding alsmede het betalen en aanvaarden van steekpenningen. Op deze basis is toestemming verleend voor het gebruik van bijzondere inlichtingentechnieken voor het afluisteren, aftappen en opslaan van telecommunicatieverkeer via de telefoons van de verdachten.

Het is een wettelijk vereiste dat zowel het verzoek als de machtiging van de rechter met redenen omkleed zijn. Indien de rechterlijke beslissing niet met redenen omkleed is, vormt dit een wezenlijk vormverzuim en leidt dit tot nietigverklaring van de rechterlijke beslissing.

Prejudiciële vragen: Moet artikel 15, lid 1, van richtlijn 2002/58, gelezen in samenhang met artikel 47, tweede alinea, van het Handvest, zoals uitgelegd door het Hof van Justitie van de Europese Unie in zijn arrest van 16 februari 2023 in zaak C-349/21 en in het licht van overweging 11 van de richtlijn, artikel 52, lid 1, en artikel 53 van het Handvest alsmede het gelijkwaardigheidsbeginsel, aldus worden uitgelegd dat het de nationale rechter de verplichting oplegt

– om nationale wetgeving en de uitlegging van artikel 8, lid 2, EVRM door het EHRM in het arrest in zaak nr. 70078/12, volgens welke de uitdrukkelijke schriftelijke motivering in de rechterlijke machtiging vereist is, niettegenstaande het bestaan van een met redenen omkleed verzoek op basis waarvan de machtiging is verleend, buiten toepassing te laten, waarbij de reden voor het buiten toepassing laten is dat, wanneer het verzoek en de machtiging naast elkaar worden gelegd, kan worden nagegaan 1) op welke precieze gronden de rechter in de feitelijke en juridische omstandigheden van het concrete geval tot de conclusie is gekomen dat aan de wettelijke vereisten is voldaan, en 2) ten aanzien van welke persoon en welk communicatiemiddel de rechterlijke machtiging is verleend;

– in het kader van het onderzoek naar de vraag of de in de procedure aan de orde zijnde telecommunicatie als bewijs moet worden uitgesloten, een nationale wettelijke bepaling buiten toepassing te laten of conform het Unierecht uit te leggen voor wat betreft het gedeelte waarin de naleving van de nationale procedureregels wordt vereist en in plaats daarvan de door het Hof van Justitie in het arrest van 16 februari 2023 in zaak C-349/21 vastgestelde regel toe te passen?

### **PREJUDICIËLE VERWIJZING – Bulgarije – 14 februari 2023 (ECER 8.6.2023) – C-80/23 – Ministerstvo na vatreshnite raboti\***

**Weigering verzameling biometrische en genetische gegevens – Politie registratie – Strikte noodzaak - Richtlijn (EU) 2016/680**

Samenvatting onder: Privacy en persoonsgegevens

### **PREJUDICIËLE VERWIJZING – Letland– 28 maart 2023 en 21 april 2023 (ECER 23.6.2023) – C-255/23 en C-285/23 AVVA e.a.**

**Strafrechtelijke procedure – Deelname aan behandeling strafzaak per videoconferentie vanuit andere lidstaat - Richtlijn 2014/41/EU - Richtlijn (EU) 2016/343**

Strafrechtelijke procedure waarin de vraag rijst of de beschuldigde vanuit een andere lidstaat per videoconferentie kan deelnemen aan de zittingen in het kader van de behandeling van de zaak.

De vraag is o.a. of richtlijn 2014/41 niet in de weg staat aan een regeling van een lidstaat op grond waarvan een persoon die in een andere lidstaat verblijft, als verdachte per videoconferentie aan een gerechtelijke procedure kan deelnemen zonder dat er een Europees onderzoeksbevel is uitgevaardigd.

### **RECHTSPRAAK NL – Hoge Raad – 13 juni 2023 – ECLI:NL:HR:2023:913**

**Prejudiciële vragen HR - Interstatelijk vertrouwensbeginsel – Klassieke rechtshulp - JIT - EOB - Richtlijn 2014/41/EU**

De Rechtbank Overijssel en de Rechtbank Noord-Nederland hebben prejudiciële vragen aan de Hoge Raad gesteld over o.a. betekenis van (internationale of interstatelijke) vertrouwensbeginsel voor beoordeling van rechtmatigheid en betrouwbaarheid van resultaten die zijn verkregen met toepassing van opsporingsbevoegdheid door autoriteiten van ander land dan Nederland, terwijl bevoegdheid in dat andere land is toegepast, en daarnaast de mogelijkheden voor verdediging om de rechtmatigheid van bewijsverkrijging te onderzoeken.

HR maakt inleidende opmerkingen over prejudiciële vragen aan strafkamer van HR. Opmerkingen komen erop neer dat rechter die overweegt om prejudiciële vraag te stellen, betrokken procespartijen in gelegenheid stelt om zich uit te laten over dat voornemen en over beoogde inhoud van vraag. Omdat rechter zelfstandige verantwoordelijkheid heeft voor uitkomst van procedure, is het aan rechter zelf om te bepalen of sprake is van in art. 553.1 Sv bedoelde situatie waarin prejudiciële vragen worden gesteld en of aan de daarvoor geldende criteria wordt voldaan. Rechter zet uiteen waarom antwoord op rechtsvraag nodig is om in betreffende zaak te beslissen en waarom vraag een zaaksoverstijgend belang heeft. Vraag moet bovendien zijn ingebed in heldere (voorlopige) feitenvaststelling en in (beknopt omschreven) relevante juridische context zijn geplaatst. Rechter licht verder toe waarom vraag zich volgens hem leent voor beantwoording in prejudiciële procedure. Verder kan het nuttig zijn dat hij zijn oordeel over (voorlopig) antwoord of verschillende (voorlopige) antwoorden op vraag geeft en licht het in de rede dat hij consequenties daarvan voor de rechtspraak schetst.

Bij bespreking van vraag over betekenis van vertrouwensbeginsel voor beoordeling van rechtmatigheid en betrouwbaarheid van resultaten die zijn verkregen met toepassing van opsporingsbevoegdheid door autoriteiten van ander land dan Nederland, terwijl bevoegdheid in dat andere land is toegepast, gaat HR in op opsporing onder verantwoordelijkheid van buitenlandse autoriteiten en op opsporing in buitenland onder verantwoordelijkheid van Nederlandse autoriteiten. Vervolgens gaat HR in op vraag of en, zo ja, in welke gevallen, machtiging van RC is vereist en maakt HR enkele opmerkingen over het gebruik van informatie in andere onderzoeken en over Richtlijn 2002/58/EG en Richtlijn (EU) 2016/680. Verder gaat HR in op o.m. beginsel van equality of arms en beoordeling van verzoeken tot het voegen van stukken bij processtukken en van verzoeken tot het verkrijgen van inzage in stukken.

### **PREJUDICIËLE VERWIJZING – Bulgarije – 25 april 2023 (ECER 19.6.2023) – [C-265/23 - Volieva](#)**

#### **Strafrechtelijke procedure – Lange duur – Beëindiging procedure - Kaderbesluit 2008/841/JBZ - Richtlijn 2012/13/EU**

Strafprocedure met een buitensporig lange duur tegen verdachte DM. Daarvoor speelde al een zeer langlopend gerechtelijk vooronderzoek.

De vraag is o.a. of artikel 52, gelezen in samenhang met artikel 47, van het Handvest en artikel 19, lid 1, derde volzin, van het VEU, zich verzetten tegen nationale wettelijke bepalingen waarbij het recht van een verdachte tot beëindiging van de strafprocedure tegen hem wordt ingetrokken, indien dat recht onder de toepasselijkheid van een wet is ontstaan die in een dergelijke mogelijkheid voorzag, maar dit als gevolg van een fout tijdens de gerechtelijke procedure pas na de intrekking van die wet is vastgesteld.

### **NOOT – bij EHRM 11 mei 2023, [Lalik t. Polen](#)**

ECTHR: 'informal' police questioning violates the right to a fair trial ([fair trials](#))

### **OVERIG**

The Recent Luxembourg Case-Law on Procedural Rights in Criminal Proceedings: Towards Greater Convergence with Strasbourg? ([Johan Callewaert](#))

### **EHRM - factsheets en guides**

- [!\[\]\(0b305400ad86d51ee0c6f1e60304df5f\_img.jpg\) Police arrest and assistance of a lawyer](#)
- [!\[\]\(661f00fc27a8bba37f429803c674e1f2\_img.jpg\) Guide on article 6 ECHR - right to a fair trial \(criminal limb\)](#)

## Recht op voorziening in recht

HvJ – CONCLUSIE A-G MEDINA – 15 juni 2023 – zaak C-333/22 – Ligue des droits humains – België – ECLI:EU:C:2023:488 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Toegang tot politiegegevens – Recht op inzage - Recht op voorziening in rechte - Richtlijn (EU) 2016/680

Samenvatting onder: [privacy en persoonsgegevens](#)

## Rechtsstaat en rechterlijke macht

EHRM – ARREST – 6 juni 2023 - Sarisu Pehlivan t. Turkije – [persbericht](#) – [arrest](#) - 63029/19 - ECLI:CE:ECHR:2023:0606JUD006302919

Opgelegde straf aan rechter naar aanleiding van uitlatingen in interview - Artikel 10 EVRM - Schending

Samenvatting onder: [Vrijheid van meningsuiting](#)

EHRM – ARREST – 22 juni 2023 - Lorenzo Bragado e.a. t. Spanje – [persbericht](#) – [arrest](#) - 53193/21 - ECLI:CE:ECHR:2023:0622JUD005319321

Rechtspraak – Benoemingsprocedure leden Spaanse Raad voor de rechtspraak – Verstrijken beroepstermijn – Recht op toegang tot een gerecht - Schending artikel 6, eerste lid, EVRM

Klagers zijn allen rechter. De Spaanse Raad voor de rechtspraak is in 2013 ingesteld. De leden van de raad worden benoemd voor een periode van vijf jaar. In 2018 zouden nieuwe leden moeten worden benoemd. De benoeming van de leden geschiedt door het Spaanse parlement. De klagers waren opgenomen op een lijst met kandidaten voor de benoeming als lid van de raad. Het Spaanse parlement heeft vanaf 2018 geen overeenstemming kunnen bereiken over de benoeming van kandidaten en heeft vervolgens besloten de besluitvorming uit te stellen. Er zijn daardoor nog geen nieuwe kandidaten benoemd en de zittende leden van de Raad zijn in functie gebleven. Tegen het uitstellen van de benoemingsprocedure, is door klagers en een organisatie van rechters beroep ingesteld bij het Constitutioneel Hof. Dit beroep is niet-ontvankelijk verklaard omdat het beroep volgens het Hof niet tijdig was ingesteld.

Schending van artikel 6, eerste lid, EVRM. Het Hof constateert dat artikel 6, eerste lid, EVRM van toepassing is omdat de klagers recht hebben op een procedure waarin het Spaanse parlement binnen een redelijke termijn nieuwe leden voor de Spaanse Raad voor de rechtspraak benoemt en er dus ook duidelijkheid zal ontstaan over hun kandidatuur voor de positie van lid van de Raad. Er is dan ook sprake van een recht in de zin van artikel 6, lid 1, EVRM. De vraag is vervolgens of er wel sprake is van een burgerlijk recht in de zin van die bepaling. Volgens het Hof is dat inderdaad het geval. Het lidmaatschap van de Raad voor de rechtspraak betreft geen politiek ambt, noch betreft het de uitoefening van politieke rechten. Ook oordeelt het Hof dat er geen andere reden is waardoor er geen sprake zou zijn van een burgerlijk recht in de zin van artikel 6, eerste lid, EVRM. Daarbij worden de criteria uit Eskelinen-uitspraak betrokken. Eén van de criteria is dat de nationale staat het recht op toegang tot een gerecht moet hebben uitgesloten voor ambtenaren. Omdat het nationale recht in dit geval een beroepsmogelijkheid bij het Constitutioneel Hof heeft opgesteld, is er geen sprake van een beperking van het recht op toegang tot een gerecht en wordt niet voldaan aan het eerste criterium. Het Hof gaat dan ook niet meer in op het tweede criterium en constateert dat er sprake is van een burgerlijk recht in de zin van artikel 6, eerste lid EVRM en dat de waarborgen die die bepaling biedt van toepassing waren op de situatie van klagers. Het Hof constateert dat het Constitutioneel Hof met name is ingegaan op de overschrijding van de beroepstermijn van drie maanden en niet is ingegaan op het feit dat het parlement de kwestie van de besluitvorming over de benoeming van de leden van de Raad

voor de rechtspraak voor zich uit is blijven schuiven. Omdat het Constitutioneel Hof de enige rechtsprekende instantie was waar klagers beroep konden instellen, had het voor de hand gelegen dat het Constitutioneel Hof uitgebreid had gemotiveerd waarom het beroep niet inhoudelijk is beoordeeld. Omdat het Hof de uitspraak echter niet uitgebreid heeft gemotiveerd en verder hierover ook nog geen jurisprudentie was, kon voor de klagers niet inzichtelijk worden waarom de beroepstermijn reeds was verstreken. De voor klagers onvoorzienbare interpretatie van de wet en de gevolgen daarvan voor hun recht op toegang tot de rechter voor de bescherming van hun burgerlijke rechten, die ook nog verband houden met de samenstelling van een orgaan voor de rechtspraak, zorgen ervoor dat de klagers worden geschaad in de essentie van het grondrecht.

**HvJ – ARREST – 5 juni 2023 – zaak C-204/21 – Commissie/Polen – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2023:442 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)**

**Poolse rechtsstaat - Tuchtregeling voor rechters - Artikel 19, lid 1, tweede alinea VEU - Artikel 47 Handvest EU - Verordening (EU) 2016/679**

De Europese Commissie stelt dat sommige bepalingen van de Poolse wet tot hervorming van de rechtspraak in strijd zijn met het EU-recht. De Commissie voert vijf middelen aan.

Volgens de A-G bestaat de inbreuk op het Unierecht hierin dat de nationale rechterlijke instanties de mogelijkheid wordt ontnomen om erop toe te zien dat het Unierecht in alle zaken door een onafhankelijke en onpartijdige rechterlijke instantie wordt toegepast, dat aan de tuchtkamer van de hoogste rechterlijke instantie bevoegdheid wordt verleend om kennis te nemen van kwesties op het gebied van de rechterlijke status, en dat de rechten van de rechters op eerbiediging van hun privéleven en op bescherming van hun persoonsgegevens worden geschonden.

Het Hof oordeelt dat de hervorming van de Poolse rechterlijke macht het Unierecht schendt. De waarde van de rechtsstaat is een wezenlijk onderdeel van de identiteit van de Unie als gemeenschappelijke rechtsorde en komt concreet tot uiting in beginselen die juridisch bindende verplichtingen voor de lidstaten inhouden.

-  HvJ EU: hervorming van Poolse rechterlijke macht schendt het EU-recht ([NJB 2023/1546](#))
-  Poland's Extended Disciplinary System ([Verfassungsblog](#))

### OVERIG

- Marc de Werd, Waarom rechtspraak mensenwerk moet blijven ([European courts](#))
- New EIN-DRI Rule of Law Report 2023 ([ECHRblog](#))
- Europese Commissie presenteert het vierde jaarlijkse rapport over de rechtsstaat in de EU ([ECER](#))
- Gender (Im)balance and the Making of the ECtHR Bench: A Critical Discussion of Romania's Selection Process for its Strasbourg Judge. ([strasbourgobservers](#))
- Restoring the Rule of Law By Breaching It ([Verfassungsblog](#))  
*The judicial reform recently passed by the Hungarian Parliament ostensibly seeks to restore the independence of the judiciary and the rule of law in Hungary. Crucially, it is also a vital step for the government to gain access to the 27 billion in frozen EU funds. While some might think that the EU's strategy has been successful, a closer look shows that while the reform has the potential of improving judicial independence, the procedure leading to its adoption shows that there is no real commitment to restore the rule of law*
- Taking democracy seriously: The Commission's Infringement Action against Poland for violating EU law with the new law in Poland on the State Committee for the Examination of Russian influence ([European law blog](#))

*This time the focus is not on reforms which undermine the independence of the judiciary and thereby violate an essential component of the rule of law. This time, the principle of democracy is the central element of the Commission's concern. Considering that this is the very first time that a violation of the principle of democracy is invoked against member states, and given that EU law, to date, does not provide a clear answer as to what democratic standards member states are obliged to respect under Article 2 TEU, this is a ground-breaking development.*

### WIKI

[Wiki - Rechtsstaat en rechterlijke macht](#)

### EHRM – factsheets en guides

[Independence of the justice system](#)

## Recht op leven

**EHRM – ARREST – 6 juni 2023 - Navalnyy t. Rusland (no. 3) - [persbericht](#) – [arrest](#) - [36418/20](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0606JUD003641820](#)**

**Het niet uitvoeren van een effectief onderzoek naar de vermeende beschuldigingen van de vergiftiging van Aleksey Navalnyy met chemisch zenuwgas is in strijd met het verdrag Artikel 2 EVRM - Artikel 13 EVRM**

Navalnyy is een activist van de oppositie. Tijdens een terugvlucht van een zakenreis is hij onwel geworden. Door de Russische autoriteiten werd geconcludeerd dat er geen sprake was van vergiftiging. De Duitse autoriteiten kwamen echter tot een ander oordeel. Volgens de toxicologische tests die zij hadden uitgevoerd bleek dat er ondubbelzinnig bewijs was voor de aanwezigheid van een chemisch zenuwgas. Later werden die resultaten bevestigd door meerdere onafhankelijke organisaties. Door klager werd vervolgens meermalen verzocht om een strafrechtelijk onderzoek te starten, maar dit werd door de Russische autoriteiten uitgesteld en uiteindelijk afgewezen. Met een beroep op de artikelen 2 en 13 van het EVRM klaagt klager over de weigering van de Russische autoriteiten om een effectief onderzoek uit te voeren en strafrechtelijke vervolging in te stellen naar de verantwoordelijken.

Het Hof is van oordeel dat er een ernstig en onmiddellijk risico is veroorzaakt voor het leven van klager en dat er sprake was van verdachte omstandigheden. Op grond van artikel 2 EVRM was de staat dan ook verplicht effectief onderzoek uit te voeren. De door de Russische autoriteiten aangevoerde gronden om geen strafrechtelijk onderzoek te starten zijn naar het oordeel van het Hof niet valide. Gelet op de gebruikte, als chemische wapens geclassificeerde stoffen, was het noodzakelijk de mogelijke betrokkenheid van staatsagenten te onderzoeken. Bovendien noodzaakte het mogelijke politieke motief voor de aanslag tot nader onderzoek. Het Hof is van oordeel dat het onderzoek niet als adequaat kan worden beschouwd. Er is aldus sprake van een procedurele schending van artikel 2 van het EVRM.

**EHRM – ARREST – 6 juni 2023 - Pitsiladi en Vasilellis t. Griekenland – [persbericht](#) – [arrest](#) - [5049/14](#) - [5122/14](#) - [ECLI:CE:ECHR:2023:0606JUD000504914](#)**

**Recht op leven - Gebrek aan toegang tot gedoneerd geld voor buitenlandse medische behandeling kind – Artikel 2 EVRM - Geen schending**

Klagers zijn de ouders van een kind voor wie in verband met kanker een medische behandeling in de Verenigde Staten nodig was. Om de kosten voor deze behandeling te kunnen betalen hadden zij een groot bedrag aan donaties opgehaald. Omdat de nationale wet donaties ten behoeve van individuen verbodt, kregen klagers geen toegang tot de rekening waarop de

donaties waren gestort. De zoon van klagers kon daarom niet in de Verenigde Staten worden behandeld. Hij overleed twee dagen nadat klagers alsnog toestemming van de minister hadden gekregen om het gedoneerde geld te gebruiken.

EHRM: De positieve verplichtingen die uit artikel 2 EVRM voortvloeien in het kader van gezondheidszorg hebben betrekking op medische nalatigheid of de weigering om medisch te behandelen. Dat is in deze zaak niet aan de orde: de zoon van klagers had toegang tot volledig vergoede medische behandeling in Griekenland. De klachten hebben betrekking op de wetgeving voor geldinzameling. De toenmalige regelgeving was bedoeld om rechtszekerheid te bieden en donateurs te beschermen tegen fraude en misbruik van vrijgevigheid van het publiek. De regelgeving diende daarom een legitiem doel en had in beginsel geen betrekking op de gezondheidszorg. Artikel 2 EVRM vereist geen regelgeving met betrekking tot toegang tot gedoneerde fondsen. Bovendien bestond er een mogelijkheid om fondsenwerving voor buitenlands ziekenhuisverblijf aan te vragen in een specifieke procedure. Klagers hadden zo'n aanvraag niet gedaan. Zij hadden wel een aanvraag tot toegang tot het door hen opgehaalde geld gedaan en die aanvraag werd uiteindelijk acht maanden later toegewezen.

Het EHRM kan niet in algemene zin de vraag beantwoorden of gebrek aan toegang tot geld, dat is opgehaald voor een medische behandeling in het buitenland, binnen de reikwijdte van artikel 2 EVRM valt, omdat, zelfs als artikel 2 EVRM wel van toepassing is, de lidstaat in dit geval niet tekort was geschoten wat betreft de verplichtingen om het leven te beschermen. Geen schending van artikel 2 EVRM.

### EHRM – factsheets en guides

[!\[\]\(aa74e793ac544b887eed0d5d51f43a8b\_img.jpg\) Guide on article 2 ECHR on right to life](#)

## Staatssteun

**HvJ – ARREST – 8 juni 2023 – zaak C-636/21 – Regione Lombardia – Italië – ECLI:EU:C:2023:453 – geen conclusie – arrest**

**Vogelgriep - Staatsteun in landbouwsector - Verordening (EU) nr. 1308/2013.  
Uitvoeringsverordening (EU) 2019/1323**

Samenvatting onder: Landbouw

**HvJ – ARREST – 22 juni 2023 – zaak C-163/22 P – Gmina Miasto Gdynia en Port Lotniczy Gdynia-Kosakowo / Commissie – ECLI:EU:C:2023:515 – geen conclusie – arrest**

**Besluit (EU) 2015/1586 - Besluit 2014/883/EU**

Verzoekers vorderen nietigverklaring van het arrest in zaak T-263/15 RENV, waarbij het Gerecht hun beroep tot nietigverklaring van besluit (EU) 2015/1586 van de Commissie van 26 februari 2015 betreffende maatregel SA.35388 (13/C) (ex 13/NN en ex 12/N) inzake ombouw van de luchthaven Gdynia-Kosakowo heeft verworpen.

*Hof: Het beroep wordt verworpen.*

### **GERECHT EU – ARREST – 14 juni 2023 – zaak T-79/21 – Ryanair en Airport Marketing Services/Commissie – ECLI:EU:T:2023:334 – [arrest](#)**

**Staatssteun – Marketingdiensten – Onverenigbaar verklaarde steun – Terugvordering – Voordeel – Criterium betreffende de reële behoefte – Recht van toegang tot het dossier – Recht om te worden gehoord - Artikelen 41 en 47 Handvest EU**

Op 23 maart 2017 heeft de luchtvaartmaatschappij Air France bij de Europese Commissie een klacht ingediend waarin zij stelde dat onrechtmatige staatssteun was verleend aan Ryanair in de vorm van overeenkomsten inzake marketingdiensten ter ondersteuning van haar luchtvervoersactiviteiten naar en vanaf de luchthaven van Montpellier. De Commissie is tot de slotsom gekomen dat de litigieuze overeenkomsten staatssteun vormden in de zin van artikel 107, lid 1, VWEU. Verzoeksters verzoeken het Gerecht het bestreden besluit nietig te verklaren.

*Gerecht: Het beroep wordt verworpen.*

### **NOOT – bij HvJ Gevoegde zaken, [C 73/22P](#) en [C 77/22 P](#) Grupa Azoty S.A. e.a. /Commissie**

Advocate General's Opinion in Grupa Azoty again lays bare a serious gap in EU judicial protection, yet does nothing to plug the hole ([EU law analysis](#))

### **REGELGEVING**

Nieuwe Algemene Groepsvrijstellingsverordening (AGVV) aangenomen door Europese Commissie Strafrecht ([ECER](#)) - ([Europa decentraal](#))

### **OVERIG**

Europese Commissie keurt herziene mededeling goed over de toepassing van de staatssteunregels na de terugtrekking van het Verenigd Koninkrijk uit de EU ([ECER](#))

## **Strafrecht**

### **EHRM – ARREST – 27 juni 2023 - Negru t. Moldavië – [persbericht](#) - [arrest](#) - [7336/11](#) - ECLI:CE:ECHR:2023:0627JUD000733611**

**Plaatsing op lijst van gezochte personen zonder waarborgen of toetsing - Artikel 8 EVRM - Schending**

Samenvatting onder: [Privacy en persoonsgegevens](#)

### **HvJ – CONCLUSIE A-G ĆAPETA – 22 juni 2023 – zaak C-281/22 – G. K. e.a. – Oostenrijk – **Grote Kamer** – ECLI:EU:C:2023:510 – [persbericht](#) – [conclusie](#)**

**Verordening Europees Openbaar Ministerie - Europees aanklager – Grensoverschrijdende onderzoeken - Bevel tot huiszoeking en inbeslagneming - Verordening (EU) 2017/1939**

Beroepen tegen de rechterlijke toestemmingen voor de bevelen van de Oostenrijkse gedelegeerd Europese aanklager tot doorzoeking van woon- en bedrijfsruimten van de verzoekers en tot inbeslagneming.

De vraag is o.a. of, wanneer in het kader van grensoverschrijdende onderzoeken de toestemming van een rechter is vereist voor een maatregel die in de lidstaat van de assisterende gedelegeerd

Europese aanklager moet worden uitgevoerd, alle inhoudelijke aspecten, zoals de strafrechtelijke aansprakelijkheid, de verdenking van strafbare feiten en de noodzaak en de evenredigheid, moeten worden onderzocht?

De A-G adviseert het Hof te oordelen dat de rechter in de lidstaat van de assisterende gedelegeerd Europese aanklager alleen procedurele kwesties mag toetsen. Het EOM is een zeer geavanceerd stelsel van wederzijdse erkenning met waarborgen ter bescherming van de grondrechten.

*A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 31, lid 3, en artikel 32 van verordening (EU) 2017/1939 moeten aldus worden uitgelegd dat bij grensoverschrijdende onderzoeken de rechter die een onderzoeksmaatregel goedkeurt die in de lidstaat van de assisterende gedelegeerd Europese aanklager ten uitvoer moet worden gelegd, enkel de aspecten in verband met de tenuitvoerlegging van die maatregel kan toetsen.*

*Artikel 31, lid 3, en artikel 32 van de EOM-verordening moeten aldus worden uitgelegd dat bij grensoverschrijdende onderzoeken de rechter van de lidstaat van de assisterende gedelegeerd Europese aanklager de beoordeling van de behandelende gedelegeerd Europese aanklager dat de maatregel gerechtvaardigd is, dient te aanvaarden ongeacht of de rechter van de lidstaat van de behandelende gedelegeerd Europese aanklager vooraf toestemming voor die maatregel heeft verleend.*

### RECHTSPRAAK LIDSTATEN

France's Highest Court Confirms Universal Jurisdiction ([EJILtalk](#))

*In November 2021, the Criminal Chamber of the French Cour de cassation, shocked the international criminal law community (see [here](#) and [here](#)) by considering that French courts did not have jurisdiction over crimes against humanity committed in Syria because Syria was not party to the Rome Statute and did...*

### REGELGEVING

- BNC Fiche: Verordening overdracht van strafvervolgning ([Kamerstukken 22112, nr. 3684](#))
- Verordening (EU) 2023/1322 van het Europees Parlement en de Raad van 27 juni 2023 betreffende het Drugsagentschap van de Europese Unie (EUDA) en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1920/2006, [PB L 166 van 30.6.2023](#) - Groen licht voor oprichting van het Drugsagentschap van de EU (EUDA) ([ECER](#))

### RAAD

Strategie voor douanesamenwerking bij rechtshandhaving en de bijdrage daarvan aan de binnenlandse veiligheid van de EU, [PB C 217 van 20.6.2023](#)

### OVERIG

- Artikel: The relations between the European Public Prosecutor's Office and the Member States that do not participate in the enhanced cooperation. ([BS-13-06-2023](#))
- EU-scorebord met cijfers over corruptiebestrijding. ([BS-13-06-2023](#))
- Artificial Intelligence and International Criminal Law ([EJILtalk](#))
- The Ljubljana – The Hague Convention on Mutual Legal Assistance: Was the Gap Closed? ([EJILTalk](#))
- Artikel: The relations between the European Public Prosecutor's Office and the Member States that do not participate in the enhanced cooperation. ([BS-13-06-2023](#))

- Beyond Bribery: Exploring the intimate interactions between corruption and tax crimes. (BS-28-06-2023)
- Taru Spronken, Verdediging in zwaar weer (NJB)  
*De verenigbaarheid van het systeem van beperkingen met art. 6 EVRM zou een goed punt zijn voor een klacht bij of een prejudiciële vraag aan het EHRM.*

### EHRM – factsheets en guides

- [Domestic violence](#)
- [Police arrest and assistance of a lawyer](#)
- [Protection of minors](#)
- [Secret detention sites](#)
- [Trafficking in human beings](#)
- [Violence against women](#)
- [Guide on article 7 ECHR - no punishment without law: the principle that only the law can define a crime and prescribe a penalty](#)

## Terrorisme en witwassen

### EHRM - factsheets en guides

- [Terrorism and the European Convention on Human Rights](#)
- [Guide to the case-law of the ECHR on terrorism](#)

## Toegang tot documenten

### HvJ – ARREST - 8 juni 2023 - C-408/21 P - Raad/Pech – ECLI:EU:C:2023:461 - [arrest](#)

#### Toegang tot documenten – Eurowob – Verzoek tot openbaarmaking advies Juridische dienst van de Raad – Bescherming besluitvormingsprocedure

Aanleiding voor deze zaak is het in 2018 ingediende verzoek van de heer Pech tot openbaarmaking van een advies van de Juridische Dienst van de Raad (hierna: JDR-advies) op grond van verordening 1049/2001 inzake de toegang van het publiek tot documenten van het Europees Parlement, de Raad en de Commissie (hierna: de Eurowob). Het gaat in deze zaak om het JDR-advies dat betrekking heeft op het Commissievoorstel voor de MFK-rechtsstaatverordening (lees [hier](#) meer over deze verordening). In het JDR-advies wordt onder meer ingegaan op de verenigbaarheid van dat Commissievoorstel met artikel 7 EU-Verdrag (gevaar voor ernstige schending EU-waarden), op de geschiktheid ten aanzien van de voorgestelde rechtsgrondslag en op de stemprocedures voor de voorgestelde uitvoeringshandelingen door de Raad. Het Gerecht heeft bij beslissing van 21 april 2021 (T-252/19, niet gepubliceerd) de beslissing van de Raad tot weigering van de inzage vernietigd. Het Hof verwerpt nu het beroep van de Raad tegen deze beslissing.

- [EU-Hof: Raad mocht op grond van de Eurowob de toegang tot het JDR-advies over het Commissievoorstel voor een MFK-rechtsstaatverordening niet \(gedeeltelijk\) weigeren \(ECER\)](#)

**HvJ – CONCLUSIE A-G COLLINS – 15 juni 2023 – zaak C-451/22 – RTL Nederland en RTL Nieuws – Nederland – Raad van State – ECLI:EU:C:2023:484 – [conclusie](#)**

**Wob verzoek door RTL – MH 17 - Meldingen uit Eccairs – Voorvallen – Passende vertrouwelijkheid - Vrijheid van meningsuiting - Verordening (EU) nr. 376/2014 - Artikel 11 Handvest EU - Artikel 10 EVRM**

RTL heeft bij de minister van Justitie en Veiligheid op grond van de Wob verzocht om diverse stukken over het neerhalen van de vlucht MH17 boven Oost-Oekraïne op 17 juli 2014, waaronder de in dit geding van belang zijnde "alle meldingen uit Eccairs uit 2014 over Oekraïne". Eccairs staat voor "European Coordination Centre for Accident and Incident Reporting Systems". Zoals RTL ter zitting heeft toegelicht, wil zij weten wat de Nederlandse overheid wist over voorvallen rondom de ramp met de MH17. De minister heeft het verzoek van RTL afgewezen. In het besluit is daartoe overwogen dat op de gevraagde informatie een bijzondere openbaarmakingsregeling van toepassing is. De Raad van State heeft in het hoger beroep tegen dit besluit de volgende prejudiciële vragen gesteld, waarop nu door de A-G bij het Hof is geconcludeerd:

1. Wat moet worden verstaan onder "bijzonderheden over voorvallen" en "passende vertrouwelijkheid" als bedoeld in artikel 15, eerste lid, van de Verordening Voorvallen en in het licht van het in artikel 11 van het EU Handvest en artikel 10 van het EVRM neergelegde recht op vrijheid van meningsuiting en informatie?

2. Moet artikel 15, eerste lid, van de Verordening Voorvallen, in het licht van het in artikel 11 van het EU Handvest en artikel 10 van het EVRM neergelegde recht op vrijheid van meningsuiting en informatie, aldus worden uitgelegd dat het verenigbaar is met een nationale regel zoals aan de orde in het hoofdinge op grond waarvan geen enkel gegeven ontvangen uit gemelde voorvallen openbaar mag worden gemaakt?

3. Indien vraag 2 ontkennend wordt beantwoord: is het de bevoegde nationale instantie toegestaan om een algemene nationale regeling betreffende openbaarmaking toe te passen, op grond waarvan informatie niet verstrekt wordt, voor zover het verstrekken hiervan niet opweegt tegen de belangen gemoeid met bijvoorbeeld betrekkingen met andere staten en internationale organisaties, inspectie, controle en toezicht door bestuurlijke instanties, de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer en het voorkomen van onevenredige bevoordeling en benadeling van natuurlijke personen en rechtspersonen?

4. Maakt het, wanneer de algemene nationale regeling betreffende openbaarmaking wordt toegepast, verschil of het gaat om informatie in de nationale gegevensbank of om informatie uit of over meldingen die in andere documenten, bijvoorbeeld beleidstukken, is opgenomen?

*A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 15, lid 1, van verordening (EU) nr. 376/2014 gelezen in het licht van de artikelen 11 en 42 Handvest EU en artikel 10 EVRM moet aldus worden uitgelegd dat alle overeenkomstig de artikelen 4, 5 en 10 van verordening nr. 376/2014 ontvangen informatie vertrouwelijk is, zodat niets daarvan op verzoek mag worden bekendgemaakt aan een lid van het publiek of een mediabedrijf, en het zich niet verzet tegen een daartoe strekkende nationale regeling.*

**HvJ – CONCLUSIE A-G MEDINA – 22 juni 2023 – zaak C-588/21 P – Public.Resource.Org en Right to Know/Commissie e.a. – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2023:509 – [persbericht](#) – [conclusie](#)**

**Toegang tot geharmoniseerde technische normen - Verordening (EG) nr. 1049/2001**

Volgens de A-G moeten Europese geharmoniseerde technische normen vrij en kosteloos beschikbaar zijn vanwege hun bijzondere juridische karakter als handelingen die deel uitmaken van het EU-recht. Het Hof dient het bestreden arrest te vernietigen en een besluit van de Commissie waarbij de toegang tot de gevraagde geharmoniseerde technische normen wordt geweigerd, nietig te verklaren.

A-G geeft het Hof in overweging: Gelet op een en ander geef ik het Hof in overweging om: i) het arrest van het Gerecht in zaak T-185/19 te vernietigen; ii) besluit C(2019) 639 final van de Europese Commissie van 22 januari 2019, waarbij toegang tot de opgevraagde geharmoniseerde technische normen wordt geweigerd, nietig te verklaren; iii) de Commissie te gelasten rekwerdantes toegang tot die normen te verlenen; iv) de Commissie te verwijzen in de kosten van de procedure in eerste aanleg en van de hogere voorziening, en v) interveniënten te verwijzen in hun eigen kosten.

**B** Conclusie: geharmoniseerde technische normen moeten vrij en kosteloos toegankelijk zijn. (Boek9.nl)

## Verkiezingen en kiesrecht

### EHRM – factsheets en guides

[Guide on Article 3 of Protocol No. 1 to the ECHR - right to free elections](#)

## Vervoer en reizen

**HvJ – ARREST – 8 juni 2023 – zaak C-407/21 – UFC - Que choisir en CLCV – Frankrijk – ECLI:EU:C:2023:449 – persbericht – conclusie – arrest**

### Pakketreizen - Covid-19-pandemie – Overmacht – Terugbetaling reissom of vergoeding in de vorm van voucher? - Richtlijn (EU) 2015/2302

Hebben consumenten bij geannuleerde pakketreizen en gekoppelde reisarrangementen recht op volledige terugbetaling in geld of volstaat een vergoeding bij wijze van een voucher voor hetzelfde bedrag?

Het Hof oordeelt dat een nationale regeling die reisorganisatoren tijdelijk vrijstelt van hun verplichting tot volledige terugbetaling bij annulering niet verenigbaar is met het Unierecht. Een lidstaat kan zich niet aan zijn Unierechtelijke verplichtingen onttrekken met een beroep op de vrees voor dreigende binnenlandse moeilijkheden wanneer de voorwaarden voor overmacht niet zijn vervuld.

*Hof: Artikel 12, leden 2 en 3, van richtlijn (EU) 2015/2302 moet aldus worden uitgelegd dat wanneer na beëindiging van een pakketreisovereenkomst, de organisator van deze pakketreis krachtens deze bepaling alle voor die pakketreis betaalde bedragen aan de betreffende reiziger moet terugbetalen, die terugbetaling uitsluitend duidt op een restitutie van deze bedragen in de vorm van een geldbedrag.*

*Artikel 12, leden 2 tot en met 4, juncto artikel 4 van richtlijn 2015/2302 verzet zich tegen een nationale regeling krachtens welke de organisatoren van pakketreizen in de context van de uitbraak van een wereldwijde gezondheidscrisis waardoor pakketreisovereenkomsten niet kunnen worden uitgevoerd, tijdelijk worden ontheven van hun verplichting om de betrokken reizigers alle op grond van een beëindigde overeenkomst betaalde bedragen binnen 14 dagen na de beëindiging van die overeenkomst volledig terug te betalen, ook wanneer met een dergelijke regeling wordt beoogd te voorkomen dat, door het verwachte grote aantal verzoeken om terugbetaling, de solvabiliteit van deze reisorganisatoren zodanig wordt aangetast dat hun voortbestaan in gevaar komt en aldus wordt beoogd de betreffende sector levensvatbaar te houden.*

*Het Unierecht en met name het beginsel van loyale samenwerking in artikel 4, lid 3, VEU, moet aldus worden uitgelegd dat het een nationale rechter bij wie een beroep tot nietigverklaring van een met artikel 12, leden 2 tot en met 4, van richtlijn 2015/2302 strijdige nationale regeling aanhangig is, niet toestaat om de gevolgen van zijn beslissing tot nietigverklaring van die nationale regeling in de tijd aan te passen.*

- B** National law temporarily exempting travel organisers from full refund in cash ruled not compatible with EU law (Case C-407/21) ([ECLB](#))

**Zie ook: HvJ – ARREST – 8 juni 2023 – zaak C-540/21 – Commissie/Slowakije – ECLI:EU:C:2023:450 – [persbericht](#) – geen conclusie – [arrest](#)**

- B** Que Choisir. CJEU finds Corona travel vouchers infringe package travel Directive ([GAVCLAW](#))

**HvJ – ARREST – 8 juni 2023 – zaak C-50/21 – Prestige and Limousine – Spanje – ECLI:EU:C:2023:448 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)**

**Vergunningen – Vrijheid van vestiging – Autoverhuurdiensten met chauffeur (PHV) – Aanvullende eisen – Beperking aantal vergunningen - Artikelen 49 en 107 VWEU**

Samenvatting onder: [Diensten](#)

**PREJUDICIËLE VERWIJZING – België – 26 april 2023 (ECER 21.6.2023) – [C-283/23](#) - Marhon**

**Meten gewicht voertuig – Overschrijding toegestane maximummassa - Aanbieden van niet-automatische weegwerktuigen - Richtlijn 2014/31/EU - Verordening (EG) nr. 1071/2009 -Verordening (EG) nr. 1072/2009**

Bij een politiecontrole van een voertuig voor houttransport bestaande uit een vrachtwagen en een aanhangwagen bleek dat de vrachtwagen een totaalgewicht had dat de toegestane maximummassa overschreed. De bestuurder van de vrachtwagen is voor de politierechtbank vervolgd.

De vraag is of richtlijn 2014/31/EU van toepassing is op het gebruik van niet-automatische weegwerktuigen voor de bepaling van de massa van voertuigen voor de toepassing van nationale wetten en wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen die in strafrechtelijke sancties voorzien, en die het in het verkeer brengen van voertuigen verbieden waarvan de gewogen massa de toegestane maximummassa overschrijdt.

### OVERIG

Europese Commissie publiceert herziene interpretatieve richtsnoeren bij de PSO-verordening ([ECER](#))

*In de PSO-verordening zijn de voorwaarden vastgesteld waaronder het openbaar vervoer per spoor en andere vormen van railvervoer en vervoer over de weg kunnen worden georganiseerd en gefinancierd.*

## Vrij verkeer

**HvJ – ARREST – 8 juni 2023 – zaak C-50/21 – Prestige and Limousine – Spanje – ECLI:EU:C:2023:448 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)**

**Vergunningen – Vrijheid van vestiging – Autoverhuurdiensten met chauffeur (PHV) – Aanvullende eisen – Beperking aantal vergunningen - Artikelen 49 en 107 VWEU**

Samenvatting onder: [Diensten](#)

**HvJ – ARREST – 8 juni 2023 – zaak C-468/20 – Fastweb e.a. – Italië – ECLI:EU:C:2023:447 – conclusie – arrest**

**Vrij verkeer van diensten - Termijnen voor de verlenging van telefoonpakketten en voor de facturering - Artikelen 49 en 56 VWEU - Richtlijn 2002/21/EG - Richtlijn 2002/22/EG**

Samenvatting onder: Diensten

**HvJ – CONCLUSIE A-G PIKAMÄE – 8 juni 2023 – zaak C-96/22 – Companhia de Distribuição Integral Logista Portugal – Portugal – ECLI:EU:C:2023:470 – conclusie**

**Accijns – Tabaksproducten - Kwantitatieve beperkingen of maatregelen van gelijke werking – Forestalling - Richtlijn 2008/118/EG**

Samenvatting onder: Belastingen, accijns

**PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 20 april 2023 (ECER 29.6.2023) – C-295/23 – Halmer Rechtsanwalts-gesellschaft**

**Advocatenkantoor – Vrij verkeer van kapitaal – Overdracht aandelen - Richtlijn 2006/123/EG - Richtlijn 2003/96/EG**

De procedure betreft de rechtmatigheid van de schrapping van verzoekster als advocatenkantoor door verweerster, de lokale orde van advocaten. Volgens verweerster is de overdracht van de aandelen aan S-GmbH niet toegestaan en moet de inschrijving van verzoekster op het tableau worden geschrapt.

De vraag is o.a. af of er sprake is van een ongeoorloofde beperking van het recht op vrij verkeer van kapitaal overeenkomstig artikel 63, lid 1, VWEU, wanneer volgens de wetgeving van een lidstaat een advocatenkantoor van het tableau moet worden geschrapt, indien een aandeel in het advocatenkantoor wordt overgedragen aan een persoon die niet voldoet aan de specifieke beroepsvereisten die het lidstatelijke recht verbindt aan de verwerving van een aandeel en ingevolge dat recht een aandeel in een advocatenkantoor uitsluitend kan worden verworven door iemand die bevoegd is om advocatenwerkzaamheden in Duitsland te verrichten.

## Vrijheid van meningsuiting en persvrijheid

**EHRM – ARREST – 6 juni 2023 - Sarisu Pehlivan t. Turkije – persbericht – arrest - 63029/19 - ECLI:CE:ECHR:2023:0606JUD006302919**

**Opgelegde straf aan rechter naar aanleiding van uitlatingen in interview - Artikel 10 EVRM - Schending**

De zaak betreft de disciplinaire straf die de *Council of Judges and Prosecutors* aan de klaagster had opgelegd vanwege haar uitlatingen in een interview in een landelijk dagblad, terwijl zij op dat moment in de uitoefening was van haar beroep als rechter, maar ook als secretaris-generaal van een vakbond van rechters.

De klaagster doet een beroep op haar recht op vrijheid van meningsuiting (artikel 10 EVRM).

Het Hof overweegt dat de klaagster enige discretie had moeten betrachten wegens haar positie als rechter, maar dat zij als secretaris-generaal van een vakbond van rechters ook een maatschappelijke rol had te vervullen. Daarbij merkt het Hof op dat zij in laatstgenoemde hoedanigheid was geïnterviewd. Het Hof is van oordeel dat haar uitlatingen in het interview duidelijk onderdeel waren van een debat over maatschappelijke aangelegenheden en daarom een grote mate van bescherming genieten. De politieke implicaties van haar verklaringen over een onderwerp dat de essentie van haar beroep rechtstreeks raakt, zijn volgens het Hof op zich onvoldoende om een beperking van haar vrijheid van meningsuiting als secretaris-generaal van

de vakbond te rechtvaardigen. Ten slotte overweegt het Hof dat bij de oplegging van de sanctie niet is gebleken van enige afweging tussen klaagsters vrijheid van meningsuiting enerzijds en haar plicht tot discretie als rechter anderzijds. Dat geldt evenzo voor de beslissingen in de door de klaagster aangespannen beroepsprocedures tegen de sanctie.

Het Hof concludeert tot schending van artikel 10 EVRM nu de opgelegde straf niet kan worden gezien als noodzakelijk in een democratische samenleving.

**EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 23 mei 2023 - Gaponenko t. Letland – persbericht 15.6.23 – beslissing - 30237/18 - ECLI:CE:ECHR:2023:0523DEC003023718**

### **Voorlopige hechtenis wegens vijandige social media-posts - Voldoende ernstige bezwaren – Artikel 10 EVRM – Klacht niet ontvankelijk**

Klager woont in Riga (Letland). Hij is een politieke activist die zich inzet voor de rechten van de Russischtalige minderheid in Letland. Tussen augustus 2017 en april 2018 plaatste hij een aantal berichten op social media met als onderwerp de relatie tussen de Russische Federatie en de Republiek Letland/het westen/de Russischtalige minderheid in Letland. In één van de berichten had hij geschreven: *“Rusland zal wraak nemen met een nucleaire aanval op de vliegbasis Lielvārde en de marinebasis in Liepāja”*. In april 2018 werd hij gearresteerd wegens de verdenking dat hij de nationale onafhankelijkheid in gevaar had gebracht en had aangezet tot nationale, etnische of religieuze haat of vijandigheid met gebruikmaking van een geautomatiseerd gegevensverwerkingssysteem. Hij verbleef tot 23 augustus 2018 in voorlopige hechtenis, waarna hij is vrijgelaten.

Klager meent dat zijn arrestatie en de voorlopige hechtenis niet waren gebaseerd op een redelijk vermoeden van schuld en dat de voorlopige hechtenis zijn vrijheid van meningsuiting had geschonden.

Het EHRM oordeelt dat sprake was van een redelijke verdenking dat klager de tenlastegelegde feiten had gepleegd en dat de redenen voor het bevelen van voorlopige hechtenis niet arbitrair waren. Het EHRM oordeelt daarnaast dat het bevelen van voorlopige hechtenis niet onredelijk was gezien het feit dat zijn ‘aanvallen’ gericht waren tegen de Letse staat in een tijd van Russische militaire actie of controle in Georgië en Oekraïne. De klacht is niet ontvankelijk.

**EHRM – ARREST – 27 juni 2023 – Zhablyanov t. Bulgarije - persbericht - arrest - 36658/18 - ECLI:CE:ECHR:2023:0627JUD003665818**

### **Ontzetting van de plaatsvervangend spreker vanwege speeches over de communistische volksrechtbank - Artikel 10 EVRM - Geen schending**

Klager was plaatsvervangend spreker van het Bulgaarse Parlement. Hij onderbrak een minuut stilte voor de herdenking van de slachtoffers van het communisme. Hij wilde dat de stilte ook de slachtoffers van het fascisme weerspiegelde. Dat volgde uit een toespraak waarin hij degenen die door de Volksrechtbank waren veroordeeld kleinerde en het politiek geweld door de Bulgaarse Socialistisch partij verheerlijkte. In het parlement werd een motie aangenomen om klager uit zijn functie te ontheffen. Het grondwettelijk hof oordeelde dat klager systematisch misbruik had gemaakt van zijn bevoegdheden.

Met een beroep op artikel 10 van het EVRM klaagt klager over zijn ontzetting uit de functie van plaatsvervangend spreker naar aanleiding van door hem afgelegde verklaringen. Het Hof stelt echter vast dat de ontzetting volgde uit en voorzienbaar was in de wet. De beslissing tot ontzetting uit zijn functie had een legitiem doel, namelijk het beschermen van de moraal en de rechten van anderen en gelet op de uitspraken acht het Hof deze beslissing ook noodzakelijk in een democratische rechtsstaat. Artikel 10 EVRM is aldus niet geschonden.

**EHRM – ARREST – 27 juni 2023 - Bryan e.a. t. Rusland – [persbericht](#) – [arrest](#) – 22515/14 - ECLI:CE:ECHR:2023:0627JUD002251514**

### **Rechten Greenpeace-activisten *Arctic Sunrise* geschonden na protestactie olieboorplatform – Artikelen 5 en 10 EVRM – Schending**

In september 2013 reisden 30 klagers aan boord van de *Arctic Sun* (varend onder de Nederlandse vlag) naar een Russische olieboorplatform. Het doel was het stoppen van de werkzaamheden op het platform. Na de tewaterlating van rubberboten en het beklimmen van het platform door twee van de activisten werd de *Arctic Sunrise* overmeesterd door de Russische Federale Veiligheidsdienst. De *Arctic Sunrise* werd naar de Russische haven Murmansk gesleept waar de activisten werden gearresteerd. In afwachting van een strafprocedure wegens piraterij werden de activisten twee maanden gevangengehouden. De verdenking werd eerst gewijzigd naar hooliganisme en later werd de strafzaak onder amnestie ingetrokken.

Klagers klagen dat hun arrestatie en gevangenhouding arbitrair en illegaal waren geweest (artikel 5 EVRM) en dat de Russische autoriteiten inbreuk hadden gemaakt op hun vrijheid van meningsuiting (artikel 10 EVRM).

Alvorens de *Arctic Sunrise* op het Russische vaste land was aangekomen, was de crew een week lang onder controle van de Russische autoriteiten geweest. Die gevangenhouding was nergens geregistreerd en werd ook niet meegenomen in de beoordeling van de gevangenhouding na de arrestatie van de activisten. Niet-erkende gevangenhouding is een zeer ernstige schending van artikel 5 EVRM en het Hof oordeelt daarom dat er sprake is van een schending van die bepaling. Ook de gevangenhouding na de arrestatie is volgens het Hof onrechtmatig in de zin van artikel 5 EVRM. Het Hof oordeelt dat de arrestatie, gevangenhouding en vervolging neerkwam op een inmenging in hun vrijheid om hun mening te uiten over een kwestie van groot sociaal belang (het effect van olieboringen op het milieu) welke inmenging niet was voorgeschreven door de nationale wetgeving. Daarmee is ook inbreuk gemaakt op de vrijheid van meningsuiting van de activisten. Schending artikel 10 EVRM.

### **NOOT – bij EHRM 15 mei 2023, [Sanchez t. Frankrijk](#)**

Case Summary, Strasbourg: Sanchez v France, Grand Chamber confirms decision that criminal conviction for hate speech does not violate Article 10 – Dirk Voorhoof ([Inform](#))

### **EHRM – factsheets en guides**

- [Hate speech](#)
- [Protection of journalistic sources](#)
- [Protection of reputation](#)
- [Guide on article 10 ECHR - freedom of expression](#)

## **Vrijheid van vereniging**

**EHRM – ARREST 6 juni 2023 - Kazan t. Turkije – [persbericht](#) – [arrest](#) - 58262/10 - ECLI:CE:ECHR:2023:0606JUD005826210**

### **Demonstratie – Vrijspraak in strafzaak - Hoofdelijke aansprakelijkheid voor medische kosten van politieagenten – Artikel 11 EVRM - Schending**

Klaagster is vanwege een proces tegen haar oudere broer aanwezig bij het gerechtsgebouw waar een demonstratie gaande was. De politie heeft volgens klaagster disproportioneel geweld gebruikt. Zij is gearresteerd, maar vrijgesproken in de strafzaak.

Verschillende agenten zijn tijdens de demonstratie gewond geraakt, waarvoor de staat de medische kosten heeft vergoed. Klaagster is vervolgens hoofdelijk met 45 andere personen gelast de vergoedingen voor deze medische kosten terug te betalen aan de staat.

Het Hof oordeelt dat deze veroordeling neerkomt op een inmenging in het recht van klagster op vrijheid van vergadering. Een dergelijke inmenging is in strijd met artikel 11 EVRM, tenzij deze "bij wet is voorgeschreven". Dat vereist dat de wet toegankelijk moet zijn voor de betrokkenen en voldoende nauwkeurig moet zijn geformuleerd om hen in staat te stellen redelijkerwijs te voorzien welke gevolgen een bepaalde handeling kan hebben voor hen. Het impliceert daarom dat er in het nationale recht voldoende waarborgen bestaan tegen willekeurige inmenging door overheidsinstanties. Het Hof concludeert dat de veroordeling niet voorzienbaar was. De term "compensatie" uit de nationale wet was niet eenduidig. Er waren onvoldoende waarborgen tegen willekeur. Schending van artikel 11 EVRM.

### EHRM – factsheets en guides

- [Guide on the case-law of the ECHR on mass protests](#)
- [Guide on article 11 ECHR - freedom of assembly and association](#)

## Vrijheid van verplaatsing

**EHRM – ARREST – 15 juni 2023 – Fanouni t. Frankrijk – [persbericht](#) – [arrest](#) - 31185/18 - ECLI:CE:ECHR:2023:0615JUD003118518**

### Huisarrest – Voorzienbaarheid – Terrorisme - Artikel 2, Vierde Protocol EVRM – Geen schending

Op 13 november 2015 zijn verschillende terroristische aanslagen gepleegd in Saint-Denis en Parijs. Een dag later is de noodtoestand uitgeroepen. In het kader daarvan is aan klager opgelegd dat hij de gemeente Champagne-sur-Oise niet mag verlaten en dat hij zich vier keer per dag moet melden bij een politiebureau. Voor de uren tussen 20.00 en 6.00 uur is aan hem huisarrest opgelegd.

Het Hof overweegt in de eerste plaats dat de rechtsgrondslag voor de maatregel waarover geklaagd wordt heeft voldaan aan de eisen van voorzienbaarheid.

Het Hof stelt vervolgens vast dat de nagestreefde doelstellingen – de nationale veiligheid en het behouden van de openbare veiligheid en handhaven van de openbare orde - legitiem zijn geweest.

Wat de feitelijke grondslag van de maatregel betreft, merkt het Hof op dat het bestuursorgaan zich heeft gebaseerd op informatie verstrekt door de inlichtingendiensten en gerapporteerd heeft in een "note blanche" waaruit is gebleken dat er een grote hoeveelheid verboden wapens en munitie was aangetroffen in het huis van klager. Het Hof oordeelt dat er geen sprake is van schending van artikel 2, Vierde Protocol EVRM.

-  La CEDH blanchit les notes blanches ([libertés chéries](#))

## Deel II – Algemeen

### Algemeen

- Commissie stelt de oprichting van een onafhankelijke instantie voor ethiek voor alle EU-instellingen voor. ([BS-12-06-2023](#))
- Algemene Rekenkamer brengt rapport uit over naleving van het EU-recht door Nederland ([ECER](#))
- Spanje voorzitter van de Raad van de EU ([ECER](#))
- [Rapport Algemene Rekenkamer: EU-recht in de praktijk](#)
- Uitvoeringsbesluit (EU) 2023/1160 van de Commissie van 31 mei 2023 inzake het verzoek tot registratie van het Europees burgerinitiatief “Effectieve toepassing van het concept “rechterlijk precedent” in de EU-landen” op grond van Verordening (EU) 2019/788 van het Europees Parlement en de Raad ([PB L 153 van 14.6.2023](#))

### Cursus en opleiding

Studiemateriaal over Europees recht gratis online beschikbaar; links naar EJTN, ERA en HELP ([Intro](#))

Raad van Europa - **HELP** (Human rights education for legal professionals) **Online (gratis)** **cursussen over mensenrechten** met focus op EVRM ([Help](#))

- [Human Rights in the Armed Forces](#)
- [NEW! Introduction to Corruption Prevention](#)
- [NEW! Cybercrime and Electronic Evidence](#)
- [Access to Justice for Women](#)
- [Alternative Measures to Detention](#)
- [Alternatives to Immigration Detention](#)
- [Asylum and Human Rights](#)
- [Children's Rights - Key Challenges](#)
- [Child-friendly Justice](#)
- [Combating Trafficking in Human Beings](#)
- [Data Protection and Privacy Rights](#)
- [Ethics for Judges, Prosecutors and Lawyers](#)
- [Family Law and Human Rights](#)
- [Freedom of Expression](#)
- [Hate Crime and Hate Speech](#)
- [Internal Displacement](#)
- [International Cooperation in Criminal Matters](#)
- [Introduction to the ECHR and the ECtHR](#)
- [Introduction to the European Social Charter](#)
- [Judicial reasoning and human rights](#)
- [Pre-trial Investigation and the ECHR](#)
- [Procedural Safeguards in Criminal Proceedings and Victims' Rights](#)
- [Property Rights](#)
- [Protection and Safety of Journalists](#)
- [Refugee and Migrant Children](#)
- [Rights of Persons with Disabilities](#)
- [Right to Liberty and Security](#)
- [Right to the Integrity of the Person \(Bioethics\)](#)
- [Right to Respect for Private and Family Life](#)

- [The Environment and Human Rights](#)
- [Violence Against Women and Domestic Violence](#)
- [Violence Against Women and Domestic Violence for Law Enforcement](#)

[Introduction to the European Convention on Human Rights](#)”, a 5-hour interactive training course aimed at legal professionals, public authorities, civil society and students.

Overzicht van trainingen op het gebied van Europees Strafrecht ([Bijzonder Strafrecht](#))

Dit overzicht staat ook op de [Wikipagina Cursus en opleiding Europees en Internationaal recht](#)

| Datum                      | Onderwerp        | Titel                                                                                                                                     |
|----------------------------|------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <a href="#">e-learning</a> | Grondrechten     | De horizontale directe werking (HDW) van EU Grondrechten; De toepassing van grondrechten tussen private partijen, een dagdeel             |
| <a href="#">e-learning</a> | EU Handvest      | Toepasselijkheid van EU Grondrechten<br>Digitale zelfstudiemodule over artikel 51 EU Handvest van de Grondrechten, SSR                    |
| <a href="#">e-learning</a> | straf            | The European Arrest Warrant: 10 Key Questions for Defence Counsel, specialised e-learning course, ERA                                     |
| <a href="#">e-learning</a> | IE               | How to make the best use of the case law of the CJEU on EU copyright in your legal practice? Ten questions on European copyright law, ERA |
| <a href="#">e-learning</a> | algemeen         | The Preliminary Reference Procedure before the CJEU, ERA                                                                                  |
| <a href="#">webcollege</a> | algemeen         | Gratis webcolleges EU-recht beschikbaar op MIJN SSR: Webcolleges EU en haar invloed op het Nederlandse rechtssysteem                      |
| <a href="#">webcollege</a> | asiel & migratie | SSR webcollege 'Procedurerichtlijn, het rechterlijk toetsingskader                                                                        |
| <a href="#">webcollege</a> | erfrecht         | Europese erfrechtverordening, via SSR.nl (alléén voor de rechtspraak)                                                                     |
| <a href="#">webcollege</a> | EVRM             | Gratis webcollege door docenten Prof. mr. Egbert Myjer en Prof. mr. Martin Kuijer over het EVRM                                           |
| <a href="#">webcollege</a> | ASIEL & MIGRATIE | Associatierecht EEG-Turkije, Stichting migratierecht                                                                                      |

| Datum                           | Onderwerp   | Titel                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|---------------------------------|-------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <a href="#">webcollege</a>      | STRAFRECHT  | Webinar: EHRM Keskin & rechterlijke beoordeling van getuigenverzoeken                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| <a href="#">14-15 juli 2023</a> | EVRM        | <a href="#">Conference on the EU's Accession to the ECHR</a> , University of Liverpool                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| <a href="#">19-20 okt 2023</a>  | CONSUMENTEN | <a href="#">Conference Sustaining Access to Justice, 19-20 Oct 2023</a><br>Erasmus University Rotterdam. Speakers from academia, policy, business and consumer associations from Europe, the US and Asia will discuss developments in funding, including third-party litigation funding and crowdfunding, collective actions, public interest litigation, ADR and ODR and entrepreneurial lawyering. |

## Nieuwsbrieven

### Algemeen

- [EUR-Alert jurisprudentienieuwsbrief van het Belgische GCE-netwerk \(INTRO\)](#)
- [Brussels law societies](#)
- [Information note ECHR](#)
- [Maandelijks Bulletin HvJ](#)

### Bestuursrecht

- [Jurisprudentienieuwsbrief bestuursrecht Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak](#)

### Dataproductie

- [European data protection supervisor \(EDPS\) nieuwsbrief](#)

### Strafrecht

- Nieuwsbrieven (Europees) Strafrecht , o.a. over cybercrime, ([Bijzonder Strafrecht](#))

### Vreemdelingenrecht

- [EASO \(European asylum support office\)](#)
- [Centrum voor Migratierecht van de Radboud Universiteit Nijmegen:](#)  
[CJEU Overview of judgments and pending cases](#)  
[NEMIS: newsletter on European migration issues](#)  
[NEAIS: newsletter on European asylum issues](#)  
[NEFIS: newsletter on European free movement issues](#)

Databank op het gebied van asiel: [www.dicta.eu](http://www.dicta.eu)

### Databanken en zoeksystemen

- [EUAA](#) (asiel en migratie)
- [Dicta](#) (asiel en migratie)
- [European database of asylum law](#) (asiel en migratie)
- [Statelessness Case Law Database](#) (sinds juli 2021)
- [EDAL – European database of asylum law](#)
- [Refworld UNHCR](#)
- [FRA \(Handvest EU\)](#) – onderverdeeld per artikel uit het Handvest EU
- [EFRIS](#)
- [HUDOC \(EHRM\)](#)
  - [HUDOC - Part I - Simple search - EN \(ECHR-CEDH\)](#) - YouTube
- [HUDOC User Manual](#)
- [Social Security Coordination Regulations database](#)

### NL zaken bij het HvJEU

| Datum | Zaak-nr. | Naam                        | NL Prejudiciële verwijzing              | Conclusie HvJ                      | Arrest HvJ                         | Einduitspraak | Onderwerp                     |
|-------|----------|-----------------------------|-----------------------------------------|------------------------------------|------------------------------------|---------------|-------------------------------|
| 8-6   | C-125/22 | Staatssecretaris van J & V  | <a href="#">ECLI:NL:RBDHA:2022:1329</a> | <a href="#">ECLI:EU:C:2023:469</a> |                                    |               | Asiel en migratie             |
| 15-6  | C-451/22 | RTL Nederland en RTL Nieuws | <a href="#">ECLI:NL:RVS:2022:1814</a>   | <a href="#">ECLI:EU:C:2023:484</a> |                                    |               | Inzageverzoek; WOB; MH17      |
| 22-6  | C-459/20 | Staatssecretaris van J & V  | <a href="#">ECLI:NL:RBDHA:2020:9077</a> |                                    | <a href="#">ECLI:EU:C:2023:499</a> |               | Asiel en migratie; Unieburger |

### NL prejudiciële verwijzingen

Een volledig overzicht van Nederlandse prejudiciële verwijzingen wordt apart gepubliceerd op [rechtspraak.nl](https://rechtspraak.nl) en staat op de Wiki [Prejudiciële procedure bij het Hof van Justitie EU](#).

Een overzicht van *alle* prejudiciële verwijzingen uit alle lidstaten is te vinden op de [website van het Expertisecentrum Europees recht van het Ministerie van buitenlands zaken](#) of in de [Databank van het HvJ](#) (curia-website).

| Datum | Instantie         | ECLI                                    | Onderwerp                                |
|-------|-------------------|-----------------------------------------|------------------------------------------|
| 6-6   | CBb               | <a href="#">ECLI:NL:CBB:2023:279</a>    | Staatsteun; landbouw ; investeringssteun |
| 19-6  | Rb. Noord-Holland | <a href="#">ECLI:NL:RBNHO:2023:5678</a> | Douane; Handel en antidumping            |
| 26-6  | Hoge Raad         | <a href="#">ECLI:NL:HR:2023:965</a>     | IPR; Mededinging                         |
| 27-6  | Rb. Noord-Holland | <a href="#">ECLI:NL:RBNHO:2023:6009</a> | Douane; Tariefindeling                   |

### NL zaken bij het EHRM

Een volledig overzicht van Nederlandse zaken bij het EHRM wordt apart gepubliceerd op [rechtspraak.nl](https://rechtspraak.nl).

| Datum   | Soort zaak           | naam   | Nummer                   | Artikel | Onderwerp                                       |
|---------|----------------------|--------|--------------------------|---------|-------------------------------------------------|
| 14-6-23 | Gecommuniceerde zaak | Hofman | <a href="#">34039/22</a> | 3 EVRM  | Geweld door politieagenten – Onevenredig geweld |

### Verzoeken Protocol no. 16 EVRM

Een advies kan alleen worden gevraagd in het kader van een bij de nationale rechter aanhangige zaak. Het al dan niet in behandeling nemen van het verzoek staat ter beoordeling van de rechtbank. Een panel van vijf rechters beslist of het verzoek wordt ingewilligd en motiveert de redenen voor elke weigering.

Adviezen, gegeven door de Grote Kamer, zijn gemotiveerd en niet bindend. De adviezen worden gepubliceerd en meegedeeld aan de verzoekende rechterlijke instantie en aan de betrokken Hoge Verdragsluitende Partij. Rechters hebben het recht een afzonderlijk advies uit te brengen. Het panel en de Grote Kamer omvatten ambtshalve de rechter die is gekozen voor de Hoge Verdragsluitende Partij waartoe het verzoekende gerecht behoort.

Het doel van Protocol nr. 16 is om de interactie tussen het Hof en de nationale autoriteiten te versterken en daardoor de uitvoering van de rechten en vrijheden van het Verdrag te versterken.

Zie ook: Toon Moonen & Laurens Lavrysen, 'Abstract but Concrete, or Concrete but Abstract? A Guide to the Nature of Advisory Opinions under Protocol No 16 to the ECHR', Human Rights Law Review, 2021, Vol. 21, Issue 3, pp. 752–785.

| Datum    | Land      | Onderwerp                                                                  | Artikel                         | zaaknummer                                                                                 | Advisory opinion                                                                  |
|----------|-----------|----------------------------------------------------------------------------|---------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------|
| 13.4.23  | België    | Godsdienstvrijheid                                                         | Artikel 9 EVRM                  | <a href="#">P16-2023-001</a><br><a href="#">Persbericht</a><br><b>16.5.23</b>              |                                                                                   |
| 10.10.22 | Finland   | Familierecht - Adoptie van volwassen kind - Rechten van biologische moeder | Artikelen 6 en 8 EVRM           | <a href="#">P16-2022-001</a><br><br><a href="#">Persbericht</a><br><a href="#">8.11.22</a> | <b><a href="#">ADVISORY OPINION</a></b><br>13.4.23<br><a href="#">persbericht</a> |
| 19.4.21  | Frankrijk | Jagersvereniging                                                           | Artikel 1, Eerste Protocol EVRM | <b>P16-2021-002</b><br><br><a href="#">Persbericht</a><br><a href="#">2.6.21</a>           | <b><a href="#">ADVISORY OPINION</a></b><br>13.7.22                                |
| 11.3.21  | Armenië   | Politiebehandeling; verjaring marteling – uitvoering EHRM arrest           | Artikelen 3 en 7 EVRM           | <b>P16-2021-001</b><br><br><a href="#">Persbericht</a><br><a href="#">12.5.21</a>          | <b><a href="#">ADVISORY OPINION</a></b><br>26.4.2022                              |

|          |           |                                                                                                      |                                 |                                                                          |                                                                                                 |
|----------|-----------|------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------|--------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------|
|          |           |                                                                                                      |                                 |                                                                          |                                                                                                 |
| 19.11.20 | Slowakije | Onderzoek naar misdaden door de politie                                                              | Artikelen 2, 3 en 6 EVRM.       | <u><a href="#">persbericht</a></u><br>4.12.2020                          | <b><u>Persbericht:</u></b><br>afwijzing van het verzoek<br>1.3.2021                             |
| 5.11.20  | Litouwen  | Afzettingsprocedure parlamentslid                                                                    | Artikel 3, Eerste Protocol EVRM | <b>P16-2020-002</b><br><br><u><a href="#">Persbericht</a></u><br>28.1.21 | <b><u>ADVISORY OPINION</u></b><br>8.4.2022<br><br><u><a href="#">persbericht</a></u>            |
| 2.8.19   | Armenië   | Geen straf zonder wet - Terugwerkende kracht van een strafbepaling – Verwijzing naar andere bepaling | Artikel 7 EVRM                  | <b>P16-2019 -001</b>                                                     | <b><u>ADVISORY OPINION</u></b><br>29.5.2020<br><br><u><a href="#">persbericht</a></u>           |
| 12.10.18 | Frankrijk | Draagmoederschap; geboorteregister                                                                   | Artikel 8 EVRM                  | <b>P16-2018-001</b>                                                      | <b><u>ADVISORY OPINION</u></b><br>10.4.2019<br><br><u><a href="#">Menneson t. Frankrijk</a></u> |